

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů

Factors in the popularity of teachers
with pubescents

Vypracovala: Veronika Kurková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Renata Jandová

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nekrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 10. 6. 2014

.....
Veronika Kurková

Poděkování

Na prvním místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce Mgr. Renatě Jandové za její cenné rady, připomínky a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat žákům a učitelům základních škol v Českých Budějovicích, kteří se mnou s ochotou a s nadšením spolupracovali. Poděkování patří i mé rodině, která po dobu mého studia při mně stála.

Anotace

Diplomová práce „Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů“ má teoreticko-empirický charakter. Cílem diplomové práce je zmapovat faktory oblíbenosti učitele druhého stupně základní školy u pubescentů metodou dotazníku vlastní konstrukce.

Teoretická část je zaměřena na učitele a období dospívání. V první části jsou vymezeny pojmy jako učitel, osobnost učitele, typologie a autorita učitele. Dále jsou blíže popsány pedagogické kompetence. Druhá část je převážně věnována charakteristice pubescenta z pohledu tělesného, emocionálního, kognitivního a sociálního vývoje.

Praktická část je založena na kvantitativním výzkumu. Jsou zde stanoveny cíle a předpoklady výzkumu. Dotazníkového šetření se zúčastnili žáci třech základních škol v Českých Budějovicích. Výsledky výzkumu jsou doplněny tabulkami a grafy. V závěru jsou ověřeny předpoklady a shrnuty získané poznatky o oblíbenosti učitele u pubescentů.

Klíčová slova: učitel, osobnost učitele, typologie učitele, autorita, kompetence učitele, osobnostní a profesní kompetence, adolescence, pubescence

Abstract

This thesis 'Factors in the popularity of teachers with pubescents' has theoretical and empirical character. The aim of the thesis is to examine factors in the popularity of teachers with pubescents in the second grade of elementary schools by the method of questionnaire.

Theoretical part is focused on teachers and the period of adolescence. In the first part there are explained terms like teacher, teacher's personality, typology and authority of teachers. Further there are closely explained pedagogical competences. The second part is mostly focused on pubescent characteristics from the perspective of physical, emotional, cognitive and social development.

Practical part is based on quantitative research. The aims and assumptions of research are stated in this part. Questionnaire survey is based on answers of students of three elementary schools in České Budějovice. Results of research are accompanied by tables and graphs. Assumptions are verified in conclusion as well as summarized findings of teachers' popularity with pubescents.

Key words: teacher, teacher's personality, typology of teacher, authority, competences of teacher, personal and professional competences, adolescence, pubescence

Obsah

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. UČITEL	10
1.1 Pojem učitel	10
1.2 Učitel jako osobnost	11
1.2.1 Pojem osobnost	11
1.2.2 Osobnost učitele	13
1.3 Typologie učitelů	15
1.4 Učitel jako autorita	17
1.5 Učitel jako komplex kompetencí	20
1.5.1 Pojem kompetence	20
1.5.2 Klasifikace kompetencí učitele	22
2. OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	27
2.1 Členění dospívání	32
2.2 Pubescence	35
2.2.1 Pubescent a tělesná metamorfóza	37
2.2.2 Pubescent a život na sopce	39
2.2.3 Pubescent a poznávání světa	41
2.2.4 Pubescent a mezilidské vztahy	43
II. PRAKTICKÁ ČÁST	45
3. DIAGNOSTIKA FAKTORŮ OBLÍBENOSTI NA VYBRANÝCH ZŠ V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH	45
3.1 Cíl výzkumu	45
3.2 Předpoklady výzkumu	45
3.3 Metody výzkumu	46
3.4 Charakteristika výzkumného vzorku	47
3.5 Uskutečnění výzkumu	49
3.5.1 Zadání dotazníku	49
3.5.2 Vyhodnocení dotazníku	49

3.6	Výsledky a interpretace výzkumu	50
3.6.1	Položka číslo 1 a 2 – klasifikace respondentů	50
3.6.2	Položka číslo 3 – existence oblíbeného učitele u žáků	51
3.6.3	Položka číslo 4 – časový interval vzniku oblíbeného učitele.....	52
3.6.4	Položka číslo 5 – souvislost pohlaví a oblíbenosti učitele	54
3.6.5	Položka číslo 6 – preference pohlaví u učitelů	55
3.6.6	Položka číslo 7 – souvislost věku a oblíbenosti učitele	56
3.6.7	Položka číslo 8 – věk oblíbeného učitele.....	57
3.6.8	Položka číslo 9 – souvislost vzhledu a oblíbenosti učitele	59
3.6.9	Položka číslo 10 – vlastnosti oblíbeného učitele	60
3.6.10	Položka číslo 11 – vlastnosti neoblíbeného učitele.....	62
3.6.11	Položka číslo 12 – preference vlastností učitele dle daného klíče	64
3.6.12	Položka číslo 13 – zaměření učitele na žáky nebo na předmět.....	67
3.6.13	Položka číslo 14 – vyučovací metoda oblíbeného učitele.....	68
3.6.14	Položka číslo 15 – souvislost předmětu a oblíbenosti učitele.....	70
3.6.15	Položka číslo 16 – oblíbený učitel a vyučovací předmět.....	71
3.6.16	Položka číslo 17 – nedokončené věty o oblíbeném učitelí	72
3.7	Ověření předpokladů výzkumu	74
3.7.1	Předpoklad č. 1	74
3.7.2	Předpoklad č. 2	75
3.7.3	Předpoklad č. 3	75
3.7.4	Předpoklad č. 4	76
3.7.5	Předpoklad č. 5	77
3.7.6	Předpoklad č. 6	78
3.7.7	Předpoklad č. 7	79
3.7.8	Předpoklad č. 8	79
	ZÁVĚR.....	81
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	83
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	86
	PŘÍLOHY	88

Úvod

Za celý svůj život člověk projde několika školskými vzdělávacími institucemi. Jistě alespoň v jedné si našel svého oblíbeného učitele, ke kterému vzhlížel díky jeho lidským a pedagogickým kvalitám a na kterého nikdy nezapomene. Každému může vyhovovat jiný typ učitele. Někdo si svého učitele oblíbí kvůli vystupování a celkové prezentaci osobnosti, někdo kvůli zapálenosti a nadšení pro předmět i mimo něj a někdo převážně kvůli vztahu a chování k žákům. Důvodů může existovat mnoho. Zkuste si sami vzpomenout na svého oblíbeného učitele, například druhého stupně základní školy. Proč jste ho měli rádi, čím Vás zaujal? Anebo jste žádného neměli? Nemohlo to být způsobeno tím, že jste u svých učitelů nenašli právě ty vlastnosti, postoje, názory, schopnosti a způsoby výuky, které z nich podle Vás dělají oblíbené jedince?

Téma diplomové práce jsem si zvolila z toho důvodu, že mi přijde zajímavé a pro mě jako začínající učitelku i přínosné pro jeho aktuálnost a nedostatečné zpracování v dostupné literatuře. Díky této práci bych se ve své učitelské praxi chtěla vyvarovat chování a potlačit osobnostní vlastnosti, které žáky na druhém stupni odrazují. Cílem diplomové práce je zmapovat faktory oblíbenosti učitele na druhém stupni základní školy za pomoci dotazníku vlastní konstrukce. Práce se především zabývá tím, jak se učitel stane oblíbeným, respektive jaké faktory mají vliv na oblíbenost učitelů u pubescentů.

Teoretická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly, tj. učitel a období dospívání. Obě hlavní kapitoly a několik dalších jsou doplněny citáty, které by měly čtenáře podněcovat k zamyšlení. První kapitola se zabývá pojmem učitel, učitelem jako osobností, učitelem jako autoritou a učitelem jako komplexem kompetencí. Jedna z podkapitol je věnována typologii učitelů neboli členění učitelů podle různých hledisek. Celá druhá kapitola se zabývá vývojovým obdobím dospívání. Nejprve je obecně popsáno období dospívání i s jeho vývojovými úkoly. Poté je představeno členění zmíněného období podle několika autorů. V poslední části je přiblížen pubescent ze čtyř různých úhlů pohledu – tj. z pohledu somatického, emocionálního, kognitivního a sociálního.

Praktická část je založena na výzkumu za pomoci dotazníku vlastní konstrukce. Na začátku kapitoly jsou uvedené cíle a předpoklady výzkumu. Následuje přiblížení metody výzkumu a specifikování výzkumného vzorku. Stěžejní částí jsou výsledky a zpracování výzkumu, které doplňují tabulky a grafy. V závěru zmíněné výsledky výzkumu potvrzují či vyvracejí původní předpoklady.

Samotný výzkum byl proveden na třech základních školách v Českých Budějovicích – ZŠ Oskara Nedbala, ZŠ Jindřicha Šimona Baara a ZŠ Vltava. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 217 žáků, ale z důvodu nesprávného vyplnění dotazníku jich muselo být 17 vyřazeno. Dotazník byl určen pro žáky sedmých, osmých a devátých tříd. Zpracováno tedy bylo 200 dotazníků, z toho 106 jich pocházelo od chlapců a 94 od dívek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. UČITEL

„Nejlepším učitelem není ten, kdo toho nejvíce ví, nejvíce vydrží, je stejně zdatný na tenisovém kurtu jako na mezinárodní konferenci. Skutečnou osobností je ten, kdo dovede ve svých žácích roznítit touhu po dalším poznávání, rozvíjet schopnosti, o nichž neměli tušení.“ Můžeme považovat výše zmíněná slova J. Peškové (in Kasíková, Vališová et al. 1994, s. 1) za definici oblíbeného učitele?

1.1 Pojem učitel

I když je slovo učitel v běžné řeči tak frekventované, každý člověk by ho bez problému dokázal vysvětlit, tak v odborné literatuře zaměřené na pedagogiku najdeme jeho definici jen málokdy. Podle J. Průchy (2002, s. 21) ji můžeme najít například ve Stručném slovníku paedagogickém z roku 1909 a v Pedagogickém slovníku z roku 2003.

Obě definice od sebe dělí devadesát čtyři let. A k jakým změnám během tohoto období došlo, se můžeme dočíst v následujících definicích. Stručný slovník paedagogický definuje učitele následovně: *„Učitel je hlavním zprostředkovatelem systematicky upravených a srovnatelných poznatků z nejrůznějších oborů vědních ve škole a zároveň vedle otce a matky třetím hlavním činitelem při výchování.“* (in Průcha 2002, s. 21)

J. Průcha a kolektiv (2003) v Pedagogickém slovníku vymezují učitele takto: *„Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost. Tradičně byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vyučování předávání poznatků žákům. Současné pojetí učitele, vycházejí z rozšířeného profesionálního modelu, zdůrazňuje jeho subjektivně-objektové role v interakci se žáky a prostředím. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení.“* (Průcha, Walterová, Mareš

2003, s. 261). Zmíněná definice je velmi komplexně pojatá. Učitel by neměl být jen zprostředkovatelem poznatků, ale i vychovatelem, organizátorem, koordinátorem, hodnotitelem a spolutvůrcem klimatu. A k tomu by měl ještě být tak trochu herec a i tak trochu psycholog a sociolog. Zkrátka by měl být motivující osobností, vybavenou komplexem kompetencí (osobnostních i profesních).

J. Průcha (2005) poukazuje na paradoxní jazykovou konvenci se slovem učitel. I když je slovo učitel mužského rodu, tak se používá i pro označení žen - učitelek. A při tom většina učitelů ve školství jsou ženy. (Průcha 2005, s. 173)

Definici učitele ukončíme slovy J. Čápa (in Čáp, Mareš 2001, s. 265), ve které vyzdvihl roli učitele následovně: *„Děti a mladiství potřebují učitele jako celého člověka, osobnost s lidským vztahem, s porozuměním pro třídu i pro osobní problémy jednotlivých žáků. Děti vítají, když učitel pomůže s obtížemi učení a v případě potřeby i s jinými starostmi; v některých případech učitel či učitelka nahradí i chybějící model, třeba otce nebo laskavou matku.“*

1.2 Učitel jako osobnost

„Být učitelem – stát se nositelem výchovných idejí a ideálu vzdělanosti – znamená být v první řadě osobností.“ **J. Kot’a** (in Kolář, Vališová 2009, s. 211)

1.2.1 Pojem osobnost

„Osobností se člověk nerodí, nýbrž stává.“ **Z. Helus** (in Mareš 2013, s. 28)

V Pedagogickém slovníku se u pojmu osobnost setkáváme s jeho dvojitým pojetím. V běžné řeči za osobnost označujeme člověka, který je uznávaný a kladně přijímaný společností a který se od ostatních liší svým osobitým životem a jednáním. Avšak v psychologii je osobnost chápána v širším slova smyslu. Za osobnost je považován *„každý člověk s jedinečnou strukturou svých psychických vlastností a dispozic“* (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 148). Definic osobnosti existuje nepřehledné množství. Každá se snaží včele se svým autorem postihnout ty

nejpodstatnější znaky osobnosti. Podle M. Blatného (2010) si uvedeme dvě definice, které se pokoušejí o co nejširší vymezení osobnosti. Podle G. Allporta (in Blatný et al. 2010, s. 12) „*je osobnost dynamická organizace psychofyzických systémů uvnitř individua, která determinuje jeho jedinečné přizpůsobení k jeho prostředí.*“ A osobnost podle L. A. Pervina (in Blatný et al. 2010, s. 12) je definována jako „*ty charakteristiky člověka, které jsou podkladem konzistentních vzorců chování, přičemž těmito charakteristikami rozumí myšlenky, city a pozorovatelné (navenek vyjádřené) chování.*“

Z jakých složek se osobnost skládá? Podle J. Čápa (1993) je osobnost složena z psychických procesů (tj. vnímání, myšlení, paměť, představy, fantazie, vůle a city), psychických stavů (tj. pozornost a nálady), psychických vlastností (tj. schopnosti, rysy osobnosti, temperament, charakter) a specificky získaných dispozic (tj. vědomosti, dovednosti, návyky, zájmy a postoje). (Čáp 1993, s. 15) Jiný pohled na složení osobnosti můžeme najít u Vl. Smékala (in Mareš 2013), který popisuje následujících šest složek osobnosti. První složkou je stavba těla (zjednodušeně formulováno „*Jak vypadá?*“), druhou složkou je temperament („*Jak rychle a intenzivně prožívá, reaguje a jedná?*“), třetí složkou je zaměřenost („*Co chce a co nechce, za čím jde a co odmítá?*“), čtvrtou složkou jsou schopnosti a dovednosti („*Co umí a dovede, co neumí a nedovede?*“), pátou složkou je charakter („*Jaký ten člověk je, co je zač?*“) a poslední šestou složkou je životní dráha („*Odkud a kam jde?*“). (Mareš 2013, s. 27-28)

Pro upřesnění pojmů si ještě přiblížíme pojmy charakter a temperament. Charakter se týká „*pojetí a způsobu života, chování, vztahu k lidem, ke společnosti*“ (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 51). Charakterové vlastnosti jedince se mohou projevat například odvahou, čestností, svědomitostí, skromností, ale i zbabělostí, leností atd. Temperament určuje dynamiku osobnosti (tj. rychlost, síla, stálost trvání citových reakcí) a je podle M. Vacínové a kolektivu (2008, s. 53) definován jako „*způsob jednání a chování člověka a vyjadřuje celkový stav citové vzrušivosti.*“ Může se projevat například aktivností, výbušností, extroverzí, prudkostí, ale i pasivitou, introverzí osobnosti atd. (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 51-54)

1.2.2 Osobnost učitele

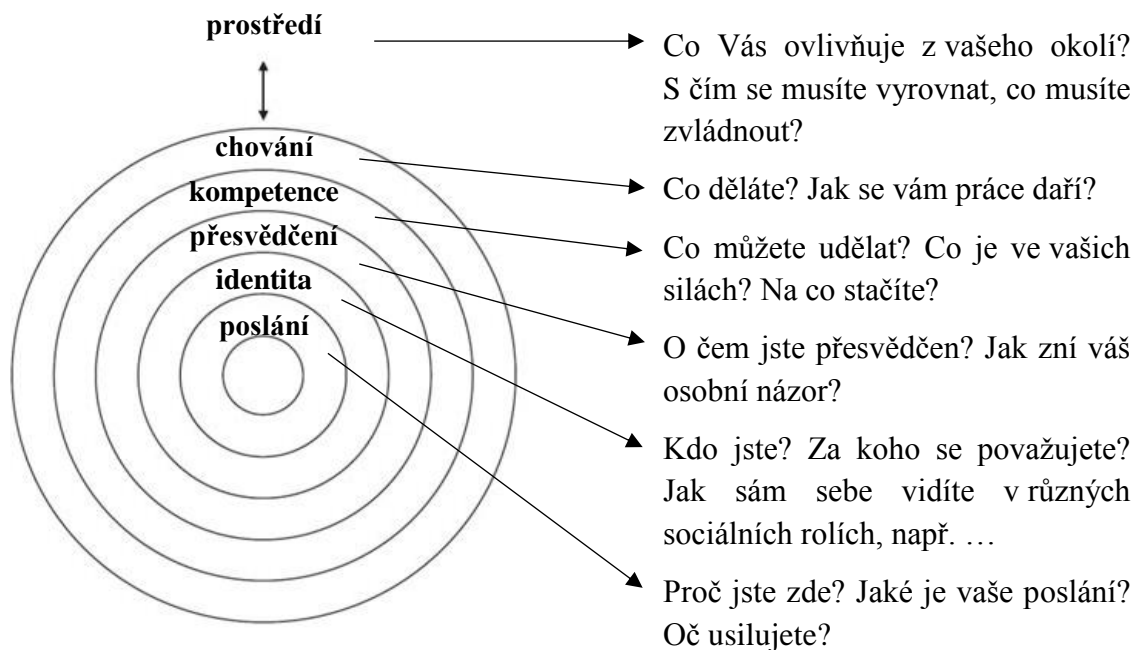
„Učitelem se člověk nerodí, ale postupně stává.“

J. Mareš (2013, s. 435)

Osobnost učitele hraje důležitou roli při výchovně vzdělávacím procesu. Učitel žáky nejen vzdělává a vychovává, ale také je motivuje. Je hybnou silou, která žáky směřuje, ale i brzdí na jejich cestě poznání. Na základě své osobnosti se učitel může stát vzorem pro své žáky. Co učitel, to jiná osobnost. A záleží jen na žácích, jestli si dotyčného učitele s jeho charakteristickými rysy a vlastnostmi oblíbí či nikoliv.

Se zajímavým metaforickým přirovnáním osobnosti učitele přichází F. A. J. Korthagen (in Mareš 2013). Přirovnává osobnost učitele k „cibuli“. Stejně jako osobnost učitele i cibule není jednotným celkem, skládá se z mnoha vrstev, slupek. Na základě této myšlenky vznikl „Model úrovní učitelovy osobnosti“, který se skládá z poslání, identity, přesvědčení, kompetencí (viz kapitola 1.5 Učitel jako komplex kompetencí) a chování. Na všechny zmíněné úrovně učitelovy osobnosti, jak můžeme vidět na Obrázku č. 1 na téže straně, působí i prostředí. J. Mareš (2013) poukazuje ve zmíněném modelu na identitu, kterou považuje za důležitou složku učitelova vývoje.

Obrázek č. 1: Model úrovní učitelovy osobnosti

(přetvořil J. Mareš podle autorů Korthagen, Meijerová, Vasalos; in Mareš 2013, s. 439)

Identita učitele je popsána jako „*představa kým je, za koho se sám pokládá*“ (Mareš 2013, s. 439). C. Day a kolektiv (in Mareš 2013, s. 439-440) upozorňuje na to, že učitel vlastní nejméně tři identity, tj. osobní, sociální a profesní identitu. Současné teorie zabývající se identitou učitele nám říkají, že bychom jeho identitu měli brát jako celek a soubor jednotlivých identit zároveň, „*jako kontinuální i diskontinuální já, jako individuální a sociální já*“ (Akkermanová, Meijer in Mareš 2013, s. 440).

Osobností učitele se zabývá věda zvaná „pedeutologie“. Při zkoumání osobnosti učitele se zmíněná věda opírá o dva přístupy, o normativní a o analytický. Cílem prvního přístupu je určení profesně úspěšného učitele. Tento přístup používá deduktivní metodu, kterou se zjišťuje ideální vzor učitele. U druhého analytického přístupu je cílem zjistit skutečné vlastnosti konkrétních učitelů. Tento přístup se opírá o metody indukce. Například ze sebereflexe učitele nebo analýzy výpovědí žáků o učitelích (v psané i ústní formě), lze zjistit převažující vlastnosti u učitelů. (Kohoutek in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 15) Zmíněnou analýzou výpovědí žáků se již ve čtyřicátých letech dvacátého století zabýval P. A. Witty (in Čáp, Mareš 2001, s. 266), který analyzoval dvanáct tisíc žáků. Žáci dostali za úkol napsat volné vyprávění na téma - Učitel, který mi nejvíce pomohl. „*Ukázalo se, že se žákům na učitelích nejvíce líbí demokratický vztah k žákům, porozumění pro jednotlivce, trpělivost, široké zájmy, osobní vzhled a přívětivé chování, spravedlnost, smysl pro humor, charakternost a důslednost, chápání obvyklých problémů žáků, přizpůsobivost, užívání pochval a uznání spíše než trestů*“ (Čáp, Mareš 2001, s. 266).

Podle O. Mikšíka (in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 15) mezi významné složky osobnosti učitele patří – psychická odolnost, adaptabilita a adjustabilita (popsána jako schopnost hledání alternativního řešení situací), schopnost osvojovat si nové poznatky, sociální empatie a komunikativnost. J. Vašutová (in Somr et al. 2012, s. 158) považuje za důležité obdobné složky osobnosti učitele (tj. osobnostní kompetence), jsou jimi například „*psychická odolnost a fyzická zdatnost, empatie, tolerance, osobní postoje a hodnotová orientace, osobní dovednosti (řešení problémů, kooperace, kritické myšlení) a osobní vlastnosti (zodpovědnost, důslednost, přesnost, aj.)*.“

Jakými kvalitami by měla oplývat osobnost učitele? Podle R. Dytrtové, M. Krhutové (2009, s. 16) by měl být učitel především odborník, „*který je dobře připraven vnímat a formovat osobnost žáka, vycházet z jeho podstaty, odborník, který*

bude svým pedagogickým působením rozvíjet schopnosti žáků.“ Podle V. Spilkové (in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 16) by měl být učitel také odborník ve výchově, který je zodpovědný za budoucí generaci. Učitel by se neměl jen zaměřovat na to, co učí, ale měl by se hlavně zaměřit, jak to učí a koho učí. Dále je kladen důraz na pedagogický optimismus, který už propagoval J. A. Komenský. V souvislosti s pedagogickým optimismem se hovoří o kladném přijetí žáka učitelem. Učitel je schopen empatického porozumění ve vztahu k žákovi. „*Empatie se stává nástrojem a předpokladem vzájemné komunikace ve škole*“ (Dytrtová, Krhutová 2009, s. 16). Z toho vyplývá, že by se měl učitel zajímat o vztahy mezi žáky, měl by být citlivý a taktní k problémům žáků.

Kým by učitel neměl být? Neměl by být agresivním jedincem, který okolo sebe šíří strach. Neměl by být ani přehnaně aktivní a ani moc klidný, jistě ani úzkostný, bojácný, nepřipravený a nepozorný. Oblíbeným se nestane ani nezúčastněný, málo motivující, málo přesvědčivý učitel. Negativně vnímaný bývá i učitel, který si nedokáže zorganizovat svou práci i činnost žáků. (Dytrtová, Krhutová 2009, s. 17)

Podle M. Hupkové (in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 17) by měl mít učitel snahu poznat sám sebe, dokázat sám sebe zhodnotit i zkritizovat, aby mohl účinně vnímat školní realitu a mít k ní pozitivní vztah. Jedině pokud bude učitel klást důraz na sebepoznání a na objevování vlastních hodnot a vlastního stylu vyučování, stane se úspěšným ve své profesi. (Kosová in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 17)

1.3 Typologie učitelů

Typologie učitelů neslouží k jejich „škatulkování“. Jejich hlavním účelem je popis a schematizování profese učitele pro lepší porozumění individuálním rozdílnostem mezi učiteli. Dosud existující typologie jsou založeny například na vztahu k žákům, na pojetí vyučování, na postoji k výchově, na způsobu prezentace učiva, na kvalitách osobnosti a na způsobu práce učitele. (Vašutová 2004, s. 84)

V. Kačáni (in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 18) uvádí, že „*právě typologie je jedním z nejzajímavějších pokusů hledání optimálního modelu profilu osobnosti učitele.*“

Za již překonanou typologii je považována Caselmannova a Lewinova. Na základě vztahu učitele k žákům nebo učivu vznikla typologie Ch. Caselmanna. Zmíněný švýcarský psycholog vytvořil dva typy osobnosti učitele – **logotrop** (orientace na učivo a vědomosti žáků, získat žáky pro vědění) a **paidotropa** (orientace hlavně na žáky, na jejich výchovu a rozvoj). Typologie K. Lewina, založená na odlišných stylech výchovy, charakterizuje učitele **autokratického, liberálního a demokratického**. (Dyrtová, Krhutová 2009, s. 18-19)

Na základě postojů učitelů ke školské reformě byly vytvořeny dva typy učitelů – **učitel tradicionalista** (negativní postoj k reformě, reforma narušuje jeho stereotypy, obtížně se adaptuje) a **učitel chameleon** (ambivalentní postoj ke školské reformě; vědomí potřeby změny versus zdrženlivost k reformním návrhům). (Prokop in Vašutová 2004, s. 84-85)

Na základě vyučovacích stylů učitele vznikly tři typy učitele, tj. **manažer** (efektivní, systematický, povzbuzuje žáky k učení), **facilitátor** (zaměření na žáka a jeho potřeby a zájmy, důraz na individualizaci výuky) a **pragmatik** (zaměření na cíle a dosažení znalostí ve spojení s jejich aplikací). Zmíněná typologie byla vytvořena G. D. Fenstermacherem. (Dyrtová, Krhutová 2009, s. 21)

Jedna z nejpropracovanějších novodobých typologií učitelů je postavena na celkovém vztahu „*učitelů ke školství, ke škole jako vzdělávací instituci, k žákům a vlastní profesi*“ (Beňo in Vašutová 2004, s. 85). Na základě empirického výzkumu bylo vytvořeno sedm typů učitelů, jsou jimi **plačky, ignoranti, fanatici, tandemisti, aristokrati, podnikatelé a zběhové**. V typologii můžeme najít typické projevy chování, postoje a názory dnešních učitelů.

Pro představu si vybereme tři odlišné charakteristiky učitelů – plačky, fanaticy a aristokraty. Učitelé „**plačky neboli měkkýši**“ neustále bědují nad stavem školství a svým postavením. Je pro ně typické, že jsou ustrašení, nejistí, nedůvěřiví, v práci nešikovní a málo efektivní. Mají strach ze svých nadřízených. Ze všeho nejraději se schovávají za cizí názory, protože jejich jsou nejisté. Nechtějí se vyjadřovat k budoucnosti školství. Raději se vyjadřují k tomu, že škola potřebuje nové učebnice, atlasy nebo jak jsou dnešní pomůcky nekvalitní atd. (Vašutová 2004, s. 86)

Učitelé „**fanatici neboli nenapravitelní idealisti**“ milují své žáky, pedagogickou práci a vlastní předmět. Neradi mluví o nízkém platu učitelů. Vědí, že

když o tom budou jen mluvit, nic se nestane. Ale jsou přesvědčeni o tom, že jednou se všelepší. Tito učitelé tvoří oporu školství. Jsou obětaví a každému se snaží vyjít vstříc. (Vašutová 2004, s. 86)

Učitelé „**aristokrati**“ se pyšní následujícími vlastnostmi, jsou autonomní, silní, nebojácní, důstojní, dobře připravení, tvořiví, přemýšliví, cílevědomí, ale i kritičtí. Svými žáky jsou obdivováni a respektováni. Neoblíbení jsou u autoritativních ředitelů a inspektorů. Neustále se sebevzdělávají, něco tvoří. Ve svém vyučování jsou efektivní. Rodiče je mají rádi i přes spory, které spolu měli. Ostatní učitelé je sice respektují, ale kdyby školu opustili, nevadilo by jim to. Zdvihají totiž úroveň pedagogické práce až moc vysoko. (Vašutová 2004, s. 86-87)

1.4 Učitel jako autorita

Na základě svého profesního chování učitel získává autoritu u svých žáků, ale i rodičů a kolegů ve sboru. Jsou učitelé, kteří oplývají autoritou vrozenou vycházející z jejich přirozenosti a z charismatu. A jsou naopak učitelé, kteří si svou autoritu u svých žáků vydobyli například prostřednictvím dovedností a znalostí nebo mocí vyplývající z profese. Žáci by si svých učitelů měli vážit a měli by je respektovat jako autority, které vytváří pravidla skupinového života, rozvíjí jedince a předávají zkušenosti z generace na generaci (Kučerová in Kolář, Vališová, s. 217).

Pokud se zaměříme na samotný pojem autorita, obvykle se setkáme se třemi rovinami jeho pojetí. V prvním pojetí je to „*všeobecně uznávaná vážnost, vliv, úcta, obdiv*“; ve druhém pojetí je to „*obecně uznávaný odborník, vlivný činitel*“; a třetí pojetí je „*ve smyslu úřadu (stát, věda, státní symboly, právo a zákon, policie)*“ (Kolář, Vališová 2009, s. 217).

Základ slova autorita je tvořen latinským slovesem „augó“, což znamená zvětšovat, zvelebovat, obohatit, obdařit. Přesto je slovo autorita společností negativně vnímané. Je to způsobené historickým vývojem společnosti a zaměněním či ztotožněním autority s mocí či s vládou spojenou s násilím. (Kolář, Vališová 2009, s. 217)

Dále si uvedeme typologii autorit rozdělených podle třech hledisek (hledisko genetické, sociální a nositele v dějinném vývoji), viz Tabulka č. 1 na téže straně. K výčtu autorit musíme připojit ještě autority, jako jsou **statutární** (bývá ztotožňována s autoritou formální a poziční), **charismatická** (vycházející z naší osobnosti), **odborná** (vzniká na základě profesionálních znalostí a dovedností) a **morální** (vzniká na základě poctivého a odpovědného vztahu k sobě, k ostatním lidem, celkově ke světu). (Kolář, Vališová 2009, s. 219) Dále se budeme věnovat formální a přirozené autoritě ve školním prostředí.

Tabulka č. 1: Klasifikace typů autority a kritéria členění

HLEDISKO GENETICKÉ	HLEDISKO SOCIÁLNÍ	HLEDISKO „NOSITELE“ V DĚJINNÉM VÝVOJI
autorita (a.) přirozená a. získaná	<i>dle sociálního statusu</i> a. osobní a. poziční a. funkční <i>dle důsledků chování sociálního okolí</i> a. skutečná a. zdánlivá <i>dle prestiže</i> a. formální a. neformální	a. rodičovská a. silnějšího a. starších a. panovníků a. náboženská a. úřední a. vědecká

(Kolář, Vališová 2009, s. 218; upraveno VK)

Podle J. Vašutové (2007) se u učitelů nejčastěji setkáváme s autoritou formální a přirozenou. **Formální autorita** vzniká na základě charakteru učitelské profese (bez ohledu na konkrétní vlastnosti jedince), z toho vyplývá řízení, kontrola, hodnocení a zodpovědnost. Bývá ztotožňována se statutární autoritou. Na formální autoritu je kladen důraz v tradičních školách (dominance učitele a učiva) a v alternativních školách (upřednostňováno partnerství učitele a žáka) ji skoro nenajdeme. (Vašutová 2007, s. 44-45)

Naopak **přirozená autorita** vychází „z osobnostních rysů či profesních dovedností nositele“ (Kolář, Vališová 2009, s. 219). Tato autorita může být součástí učitelovy osobnosti nebo ji učitel může získat svým vlastním úsilím. Přirozená autorita

sebou přináší úctu a uznání žáků a bývá ztotožňována s autoritou charismatickou. (Vašutová 2007, s. 44-45)

Projevy přirozené autority učitele J. Vašutová (2007, s. 45) shrnula v následujících bodech:

- *„dobrý, přátelský vztah k žákům, respektování osobnosti žáků a jejich individuálních zvláštností*
- *úcta k rodičům žáků a schopnost argumentovat a obhájit svoje pedagogické přístupy a stanoviska*
- *nadšení a láska k vyučovanému předmětu*
- *vytváření podmínek podporujících učení každého žáka*
- *vytváření klimatu důvěry a jistoty ve třídě a ve škole*
- *stanovení nároků na učení a výkon žáků a kritérií hodnocení*
- *spravedlnost v posuzování a hodnocení*
- *demokratický styl vyučování*
- *excelentní ovládání předmětu, angažovanost v oboru*
- *dodržování pravidel pro vzájemné vztahy, být příkladem*
- *dobré organizační schopnosti*
- *flexibilní řešení náročných situací, schopnost řešit konflikty*
- *zaujímání postojů k důležitému dění*
- *zájem o žáky mimo školu, o jejich zájmy, rodinné prostředí, osobní problémy*
- *všeobecný přehled o kultuře, sportu, umění, politice a vyhraněné záliby*
- *veselá mysl, humor, optimismus aj.“*

Měli bychom mít na mysli, že když škola a rodina (jako základ státu) nebudou mít své autority a smysluplný režim, ztratí svůj účel, hodnotu, pevnost, jistotu i základní funkce. (Kolář, Vališová 2009, s. 225)

1.5 Učitel jako komplex kompetencí

1.5.1 Pojem kompetence

S pojmem kompetence se setkáváme v řadě zahraničních i českých pedagogických publikací. „*Způsobilost, schopnost, dovednost, příslušnost nebo pravomoc*“ to jsou podle J. Vašutové (2007, s. 28) obvyklé významy kompetence. Zmíněnou problematiku můžeme najít v pracích V. Pařízka, Š. Švece, V. Švece, H. Lukášové, J. Koti, J. Průchy (2003), Ch. Kyriacoua (2004), J. Vašutové (2004, 2007), V. Spilkové (2010) a dalších.

Samotný pojem kompetence zavedl do literatury N. Chomský (in Průcha, Walterová, Mareš 2001, s. 103), který kompetenci definoval jako „*relativně obecné, hlubinné (kognitivní) struktury, přímo nepozorovatelné.*“

Co autor, to jiná definice. Uvedeme si jen jejich zlomek. Pedagogický slovník popisuje kompetence učitele jako „*soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání*“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 103). Kompetence učitele jsou rozděleny na osobnostní (vycházející z osobnosti a její zodpovědnosti, vnímavosti, tvořivosti, schopnosti řešit problémy, týmové spolupráce) a profesní (vycházející z profese učitele a jeho znalostí předmětu, komunikativnosti, řízení, diagnostiky atd.). (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 103-104)

Š. Švec (in Dytrtová, Krhutová 2009, s. 50) kompetenci definuje „*jako komplexní demonstrovanou schopnost jednotlivce vykonávat speciální úkoly, potřebné na uspokojivé splnění speciálních požadavků anebo nároků zvláštních situací při výkonu odborných pracovních funkcí a jiných hlavních mimopracovních aktivit a sociálních rolí, zahrnuje praktické znalosti, dovednosti, postoje a jiné kvality osobnosti.*“

D. J. K. Leat (in Kalhous, Obst 2009, s. 98) vymezuje kompetenci jako „*potencialitu osobnosti, v níž jsou synchronizovány tři základní složky: chování, poznávání a prožívání. Tyto tři složky pedagogické kompetence se promítají do pedagogického myšlení subjektu a jeho pedagogických dovedností, které vyrůstají*

z jeho výukového stylu. Pedagogické kompetence je vysoce individualizovaná proměnná, a proto je také obtížně objektivizovatelná a měřitelná.“

Kompetence neboli pedagogické dovednosti definuje i Ch. Kyriacou (2004, s. 20) a popisuje je „*jako jednotlivé logicky související činnosti učitele, které podporují žákovo učení.*“ Pedagogické dovednosti obsahují tři důležité prvky. Jsou jimi vědomosti (učitelovy poznatky o daném oboru), rozhodování (uvažování a rozhodování během přípravy na vyučovací jednotku) a činnost - akce (chování učitele ve vztahu k žákům). (Kyriacou 2004, s. 20)

Poslední definici profesní kompetence, kterou si uvedeme, pochází od J. Vašutové (2004, s. 92) a je popsána „*jako otevřený a rozvoje schopný systém profesních kvalit, které pokrývají celý rozsah výkonu profese v komponentách znalostí, dovedností, zkušeností, postojů a osobnostních předpokladů, které jsou vzájemně vázané a chápány celostně. Kompetence jsou konstruktem, který charakterizuje efektní jednání učitele v jednotlivých vrstvách jeho činnosti a v jednotlivých pedagogických rolích. Definování struktury kompetencí má význam v profesionalizaci učitelů, jejich hodnocení i v profesní identitě.*“

Pedagogickými kompetencemi se zabývá i T. Janík (in Dyrtrtová, Krhutová 2009) a hodnotí je na základě dvou přístupů, preskriptivního a deskriptivního. Na základě preskriptivního přístupu je sestaven ideální model kompetencí učitele, který je daleko od skutečnosti reálného modelu kompetencí. A výsledkem deskriptivního přístupu je model kompetencí dobrého učitele i s jeho profesními kvalitami, který byl vytvořen na základě empirického výzkumu. (Dyrtrtová, Krhutová 2009, s. 51)

Podle Z. Koláře, A. Vališové (2009, s. 209) má pojem kompetence tu výhodu, jednak obecně formuluje určitou kvalitu učitele a jednak ji následně rozpracovává až na úroveň, co by učitel měl umět, znát a ovládat, aby se jeho profesní kvalita projevila.

Zjednodušeně můžeme říct, že kompetence je způsobilost pro výkon učitelské profese, založené na kvalitě osobnosti a její odbornosti. Kompetence jsou založeny na znalostech, dovednostech, postojích, názorech a zkušenostech jedince. Zmíněný základ by student učitelství měl získat během svého studia na vysoké škole. Bohužel většinou se tak nestane. To potvrzuje i J. Průcha (in Kalhous, Obst 2009, s. 99) v následujících větách. „*Školská praxe očekává, že začínající učitel bude schopen plnit*

svoje povinnosti ve stejné kvalitě jako jeho starší kolegové. Toto očekávání není ve všech případech reálné.“

1.5.2 Klasifikace kompetencí učitele

Stejně jako u samotného pojmu kompetence existuje velké množství definic, obdobně je to i u členění pedagogických kompetencí. Co autor, to jiné strukturování a klasifikování kompetencí. Podle J. Vašutové (2004) jsou kompetence klasifikovány na základě preferencí určitých kvalit profese učitele, které mohou být založeny například na studijních programech učitelství (na základě studijních disciplín vytvořeny kompetence) nebo na pedagogické činnosti jako řízení nebo na autoritě učitele nebo na dovednostech studentů učitelství nebo na kvalifikaci učitelů atd. (Vašutová 2004, s. 92)

„Od římského Quintiliana (Základy rétoriky) až po naše současné autory (viz kapitola 1.5.1 Pojem kompetence) bychom v požadavcích na kompetence učitele našli většinu velice shodných, ba stejných, jen vždy nově přizpůsobených konkrétní době a společnosti – i s „moderním“ zdůvodněním a rozpracováním do operační polohy“ (Kolář, Vališová 2009, s. 210).

Již před dvaceti šesti lety popsal V. Pařízek (in Průcha 2002) jednotlivé kompetence učitele, ale tehdy je nenazýval kompetence, ale způsobilost pro úspěšný výkon profese. Jednotlivé složky osobnosti učitele vypadaly následovně:

- *„odborná způsobilost (na základě pedagogické, didaktické, psychologické aj. přípravy)*
- *výkonová způsobilost (pracovní zdatnost podmíněná fyzickou a neuropsychickou schopností k zvládnutí pracovního vypětí aj.)*
- *osobnostní způsobilost (vlastnosti vůle a charakteru, sociální zralost, schopnost mezilidských vztahů aj.)*
- *společenská způsobilost (především morální vlastnosti učitele jako nositele určitých hodnot)*
- *motivační způsobilost (ztotožnění se s rolí učitele, angažovanost pro její realizaci)“ (in Průcha 2002, s. 32)*

Nejzákladnější dělení kompetencí, které naznačili J. Průcha a kolektiv (2003), je na **osobnostní** a **profesní** (viz kapitola 1.5.1 Pojem kompetence). Podle J. Vašutové (in Somr et al. 2012, s. 158) jsou osobnostní kompetence založeny na tvořivosti, na schopnosti týmové spolupráce, na schopnosti řešit problémy, na kritickém myšlení, ale také na zodpovědnosti (za pokrok a výsledky žáků), empatii, toleranci a všeobecném rozhledu. Profesní kompetence si popíšeme slovy J. Peškové. „*Učitel nemůže učit žáky názoru v bezbřehých diskusích, v nichž se setkávají dva nepoučení. Smysl má debata jen tehdy, má-li jasný předmět a je-li v ní přítomen vzdělaný duch, který problému všestranně rozumí, má do problému vhléd*“ (in Somr et al. 2012, s. 159).

O. Obst (in Kalhous, Obst 2009) uvádí model C. P. Koetsiera, T. Wubvelse a F. A. J. Korthagena, kteří vytvořili tři základní skupiny pedagogických kompetencí na sebe navazujících. Patří mezi ně: **spouštěcí kompetence** (dovednosti učitele pro dobré fungování výuky), **růstový potenciál** (vlastní profesní rozvoj osobnosti učitele opírající se o sebereflexi) a **výzkumné dovednosti** (zkoumání vlastních činností s cílem zlepšit své dosavadní dovednosti). (in Kalhous, Obst 2009, s. 98)

Model pedagogických kompetencí V. Švece (in Kalhous, Obst 2009) obsahuje tři základní okruhy kompetencí, které jsou ještě doplněny o další kompetence: „**kompetence k vyučování a výchově** (diagnostická, psychopedagogická a komunikativní kompetence), **osobnostní kompetence** (odpovědnost učitele za pedagogická rozhodnutí, autenticita, akceptování sebe i druhých), **rozvíjející kompetence** (adaptivita, informační, výzkumné, sebereflektivní a autoregulační dovednosti)“ (Švec in Kalhous, Obst 2009, s. 98). Dále **kompetence k vyučování a výchově** člení na pět kompetencí založených na dovednostech. První kompetence **psychopedagogická** je založena např. na dovednosti analyzovat učivo, formulovat učební úlohy; druhá **komunikativní** – např. na dovednosti motivovat žáky, komunikovat s rodiči; třetí **diagnostická** – např. na dovednosti analyzovat klima třídy, žákův výkon; čtvrtá **osobnostní** – např. na dovednosti empatického a asertivního chování; pátá **rozvíjející** – např. na dovednosti využití informačních technologií. (Švec in Vašutová 2007, s. 30)

H. Lukášová (in Spilková 2010) vytvořila model složený z osmi okruhů klíčových kompetencí učitele. Najdeme v něm následující kompetence:

- „1. *vývojově reflektivní, diagnostické a pomáhající dítěti v roli žáka,*
- 2. *sebereflektivní,*
- 3. *sociálně vztahová (interaktivní, komunikativní, kooperativní),*
- 4. *předmětově diagnostická,*
- 5. *předmětové didaktické (psychodidaktické),*
- 6. *k projektivní tvořivosti,*
- 7. *pedagogicko-výzkumné,*
- 8. *decizní, pedagogicko-organizační a řídicí.“*

(Lukášová in Spilková 2010, s. 43; zkráceno VK)

Podle Z. Koláře, A. Vališové (2009, s. 211) „výčet kompetencí učitele ukazuje, že jde o komplex, který by měl učitele charakterizovat a který – ve spojení s osobnostními kvalitami – vytváří nejen subjektivně z pozice samotného učitele, ale i objektivně z učitelství poslání.“

Za jeden z nejpropracovanějších modelů profesních kompetencí považuje R. Dyrťová, M. Krhutová (2009) ten, co vytvořila J. Vašutová. Její model sedmi kompetencí je formulován na základě přístupu k profesi učitele z pohledu absolventa (každá kompetence vychází ze souboru studijních disciplín/předmětů) pedagogické fakulty. Patří mezi ně následující kompetence:

- „1. **předmětová/oborová** (osvojeny systematické znalosti z aprobačního oboru v rozsahu a hloubce odpovídající potřebám ZŠ/SS, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – aprobační obory, obecná didaktika, oborové didaktiky, pedagogická psychologie, informatika),
- 2. **didaktická a psychodidaktická** (strategie vyučování a učení ve spojení se znalostí psychologických a sociálních aspektů, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – obecná didaktika, oborová didaktika, vývojová a pedagogická psychologie, řízená pedagogická praxe),
- 3. **pedagogická** (orientace v kontextu výchovy a vzdělávání na základě znalostí vzdělávacích soustav, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – pedagogika, psychologie, sociologie výchovy, řízená pedagogická praxe),

4. **diagnostická a intervenční** (pedagogická diagnostika na základě individuálních a vývojových zvláštností žáků, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – pedagogická diagnostika, psychologie vývojová, biologie dětí a mládeže, patopsychologie, speciální pedagogika),

5. **sociální, psychosociální a komunikativní** (socializace žáka a utváření příznivého pracovního klimatu ve třídě na základě znalostí sociálních vztahů mezi žáky, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – sociální psychologie, sociální pedagogika, sociologie výchovy, sociální a pedagogická komunikace, jazykový projev a rétorika),

6. **manažerská a normativní** (znalosti o zákonech a normách vztahujících se k jeho profesi, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – školská legislativa, vzdělávací politika, základy školského a třídního managementu, cizí jazyk, řízená pedagogická praxe),

7. **profesně a osobnostně kultivující** (široký vědomostní a kulturní rozhled, ... kompetence vychází ze studijních disciplín – filozofie výchovy, etika, společenskovední disciplíny, aprobační obory, řízená pedagogická praxe).“ (Dytrtová, Krhutová 2009, s. 53-54; zkráceno VK)

Ze všech uvedených klasifikací a jejich výčtu kompetencí můžeme vidět, jak je učitelská profese nesmírně složitá. Učitel by měl být vybaven nejen souborem kompetencí, ale měl by je umět i na solidní úrovni ovládat. „Ovládání a uplatňování komplexu kompetencí učitele znamená zvládnutí procesu, který bychom mohli nazvat „pedagogické myšlení“, moderní pedagogické myšlení, které obsahuje plně respektování principu finality ve výchovně vzdělávací práci s žáky, principu optimálního rozvoje každého žáka, ale i principu náročnosti ve spojení s úctou ke každému žákovi, ve spojení s respektováním osobnosti každého žáka“ (Kolář, Vališová 2009, s. 214). Kdybych se měla přiklonit k nějaké klasifikaci kompetencí, tak bych si vybrala klasifikaci podle J. Vašutové. Přijde mi nejsrozumitelnější, nejsnáze rozklíčovatelná a pro mě jako studentku i nejbližší.

Pro vzdělávání v jednadvacátém století jsou typické vzdělávací cíle, které jsou odvozeny od potřeb společnosti. Na základě „tzv. Delorsova konceptu čtyř pilířů vzdělávání a výchovy“ vznikly následující cíle a na ně navazující funkce školy: **učit se poznávat – kvalifikační funkce, učit se žít společně s ostatními – socializační**

funkce, učit se jednat – integrační funkce a učit se být – personalizační funkce.
 (Vašutová 2007, s. 31) Jednotlivé vzdělávací cíle a na to navazující kompetence můžeme vidět v tabulce č. 2 na téže straně.

Tabulka č. 2: Vzdělávací cíle a navazující kompetence

CÍLE	JEDNOTLIVÉ KOMPETENCE (k.)
učit se poznávat	k. předmětová, k. didaktická/ psychodidaktická
	k. pedagogická
	k. infromatická a informační
	k. manažerská
	k. diagnostická a hodnotící
učit se žít společně s ostatními	k. sociální a prosociální
	k. komunikativní
	k. intervenční
učit se jednat	k. všeobecného rozhledu/ osobnostně kultivující
	k. multikulturní
	k. environmentální
	k. proevropská
učit se být	k. diagnostická a hodnotící
	k. zdravého životního stylu
	k. poradensko-konzultační

(Spilková 2010, s. 40; upraveno VK)

2. OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

„Dospívání je jako jízda na toboganu – nikdo nemůže vystoupit dřív, než je jízda u konce.“

M. Carr-Gregg, E. Shale (2010, s. 16)

Období dospívání je považováno za velmi dramatickou, dynamickou a též i zajímavou fází lidského života, která probíhá přibližně mezi desátým až dvacátým rokem života člověka. Je to přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí. V tomto období dochází ke komplexní proměně všech složek osobnosti dospívajícího. Dochází k proměnám jak tělesným, tak psychickým i sociálním. Většina změn jsou podmíněné primárně biologicky, ale nesmíme opomenout ani vliv psychických a sociálních faktorů. Během dospívání na jedince působí společnost spolu s kulturou, která ho obklopuje, vychovává a vzdělává, ale zároveň má na něj určité požadavky a očekávání (Vágnerová 2005, s. 321). Dospívající jedinec se musí podřídit normám chování typické pro dospělého, měl by se stát nezávislý na rodičích, vytvářet partnerské vztahy, přizpůsobovat se vrstevníkům, vybírat si budoucí zaměstnání a v neposlední řadě si vytvořit vlastní filosofii života (Binarová in Šimíčková-Čížková 2005, s. 101).

V české i světové literatuře existuje mnoho autorů, kteří se zabývají vývojovou psychologií a mimo jiné se zaměřují na období dospívání. Definic, souvisejících s dospíváním, je nespočet. Pokusíme si některé z nich přiblížit. Podle M. Vágnerové (2005, s. 321) je dospívání *„období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity.“*

V publikaci M. Langové a kolektivu (2005, s. 104) je dospívání chápáno *„jako příprava pro stabilizaci dospělé osobnosti, která se dovede kontrolovat a efektivně využívat svých schopností a dovedností, vhodně reaguje na různé životní situace a je schopna žít s jinými v relativně trvalých vztazích, je zodpovědná a emočně vyvážená.“*

V knize P. Macka (2003, s. 10) je dospívání *„považováno za most mezi dětstvím a dospělostí. Z ontogenetického hlediska je jejím základním atributem dokončení pohlavního dozrávání, fyzický a duševní rozvoj (růst) a sociální učení v nejširším slova smyslu. Ve srovnání s předchozím obdobím dětství se výrazněji rozvíjejí základní*

schopnosti člověka jako symbolizace, anticipace, zástupné učení, sebereflexe a seberegulace.“

O. Čačka (2000) obecně charakterizuje dospívání *„jako přechod od nesamostatnosti k samostatnosti, od závislosti na dospělých k nezávislosti, od neodpovědnosti k morální zodpovědnosti, od konzumace společenských produktů a hodnot k jejich tvorbě, ... od učení řízeného zvnějšku ke stále výraznější míře samostatného studia a sebevzdělávání, od výchovy k převaze sebevýchovy, od poslušnosti a podřizování se požadavkům k nezávislosti a individualizaci“* (Čačka 2000, s. 222; zkráceno VK). Z definice vyplývá, že je to období mnoha změn. Musíme si uvědomit, že u jedince nedochází jen k proměně fyzické a duševní, ale dochází i ke změnám postojů, názorů, sociálních vztahů, zájmů, aspirací a hodnot. Dospívající se nachází na rozhraní dvou světů, dětského a dospělého. Jedinec je již vyloučen ze světa dětí, ale ještě nebyl přijat jako plnohodnotný partner do společnosti dospělých. (Čačka 2000, s. 222)

Dospívání může být interpretováno odlišně podle toho, ze které teorie autor vycházel či nechal se inspirovat. Představíme si dospívání z pohledu psychoanalýzy včele se Sigmundem Freudem a dále z pohledu dvou teorií, psychosociální a sociálního učení.

Sigmund Freud, proslulý autor psychoanalýzy, označil období dospívání jako genitální fázi, ve které zdůrazňuje význam pohlavního dozrávání a nastupující sexuální aktivity. Podle Freuda je, výše zmíněná fáze, pátou etapou v životě člověka a předchází jí fáze latence (probíhá od pátého roka až do začátku puberty), falická (od třetího do pátého roka), anální (od prvního do třetího roka) a orální (do prvního roka). (viz Tabulka č. 3, s. 30 - stádia S. Freuda porovnány se stádii E. H. Eriksona) V genitální fázi *„dochází k novému oživení sexuálního pudu, ale na jiné úrovni než dřív. Sexuální potřeby sice stále určují směřování osobnosti, ale objektem jejich potencionálního uspokojení už není jeden z rodičů, resp. člen rodiny, incestní zaměření je překonáno. Je to období druhé oidipovské fáze. Dospívající si hledá náhradní objekt, dívku či chlapce. Cílem je překonání závislosti na rodičích, z tohoto pohledu hlavně vazby sexuálního charakteru. Určitá proměna je zřejmá i v charakteru erotických vztahů: dospívající je méně egocentrický, snaží se partnerovi také něco poskytovat“* (Vágnerová 2005, s. 322).

Ve srovnání s otcem Sigmundem Freudem, který za významné období lidského života považoval rané dětství, byla Anna Freudová přesvědčená o tom, že větší význam má doba dospívání. Zmíněné období je „*charakteristické růstem pudových tendencí a následným narušením osobnostní rovnováhy (tj. rovnováhy mezi id a egem). Za této situace se objevují dva obranné mechanismy, které pomáhají problémy dospívání kompenzovat. Je to intelektualizace a asketismus*“ (Vágnerová 2000, s. 209). Díky prvnímu obrannému mechanismu, intelektualizaci, se přeměňuje sexuální puzeň na jiný druh energie, projevující se intelektuální aktivitou (například zájmem o literaturu, umění a filozofii). Asketismus, druhý obranný mechanismus, se zaměřuje na sebekontrolu a potlačení pudových tendencí bez nároku na jejich náhradu za něco jiného. (Vágnerová 2000, s. 209-210)

Teorie spojená s dospíváním, ze které vychází M. Vágnerová (2005), je psychosociální. Zabývá se dospíváním z pohledu „*vztahu mezi psychickým zvládnutím ... a sociálními podmínkami, které je mohou pozitivně i negativně ovlivnit*“ (Vágnerová 2005, s. 322; zkráceno VK). Z výše zmíněné teorie vycházel E. H. Erikson, pro kterého je období dospívání „*charakteristické hledáním vlastní identity, bojem s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, o své pozici ve společnosti. Pohlavní dospívání, jemuž v tomto věku přikládá Freud prvořadou roli, Erikson považuje pouze za jednu, i když důležitou součást identity. V dospívání je pro něj důležitější vlastní osamostatnění jedince od rodiny. Více než sexuální dospívání zdůrazňuje jeho psychosociální aspekt*“ (Šimíčková-Čížková 2004, s. 38).

E. H. Erikson stejně jako Sigmund Freud vytvořil periodizaci lidského života. Rozdělil lidský život a jeho krize do osmi stádií. (viz Tabulka č. 3, s. 30 - stádia E. H. Eriksona porovnaná se stádii S. Freuda) Každé stádium (každý vývojový stupeň) znamená pro jedince řešení určitého psychosociálního konfliktu. Jeho úspěšné vyřešení přináší postup, naopak nevyřešení vede ke zdržení až ohrožení psychického vývoje. V období dospívání se jedná o konflikt „*identita versus zmatek*“. Páté stádium E. H. Eriksona je typické hledáním celistvosti a vlastní identity. U dospívajícího jedince vyplouvají na povrch pocity nejistoty o vlastním významu mezi lidmi. (Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 26-27)

Tabulka č. 3: Srovnání Freudovy a Eriksonovy periodizace lidského života

Stádia S. Freuda	Věkové období	Stádia E. H. Eriksona
I. Orální	1. rok života	Základní důvěra versus nedůvěra
II. Anální	2. a 3. rok života	Autonomie versus stud
III. Falické	od tří let věku	Iniciativa versus vina
IV. Latence	od pěti nebo šesti let do počátku dospívání	Snaživost versus méněcennost
V. Genitální	do postpuberty raná dospělost střední dospělost stáří	Identita versus zmatek Intimita versus izolace Generativita versus stagnace Integrita versus zoufalství

(Musil 2006, s. 48-49; upraveno VK)

Další teorie, zabývající se dospíváním, je teorie sociálního učení. Zaměřuje se „na využití možnosti rozvíjet určité schopnosti a dovednosti, které jsou považovány právě v období dospívání za důležité. Každá společnost má nějaká očekávání a na dospívající vytváří tlak, aby se chovali v souladu s nimi“ (Vágnerová 2005, s. 323). Dospívající získává nové role ve společnosti. Převážně v adolescenci, druhá fáze dospívání, si rozšiřuje a mění životní prostředí. Pro zmíněné období je charakteristické, že není jasné, která pravidla a odkdy pro dospívajícího platí.

Pokud se odkloníme od teorií a zaměříme se na pouhá pojmenování, která bývají v literatuře používány v souvislosti s dospíváním (převážně s pubescencí), můžeme se setkat s „obdobím vulkanismu“ u Václava Příhody, „s obdobím emoční lability, konfliktů a afektů“ u G. S. Halla, „s obdobím druhého vzdoru“ u G. Bühlerové, „s obdobím hněvu a bouře“ nebo „s obdobím bouří a krizí“ (názvy v originále – u G. S. Halla: „storm and stress“, u P. Mendousse: „anarchie des tendances“, u M. Debesse: „la crise d’originalité juvénile“) a s mnohými dalšími. Z výčtu pojmenování je patrné, že jejich názvy jsou odvozeny od dospívajícího a jeho prožívání emocí, reagování na podněty, které následně vyvolají jeho chování a jednání. O období tzv. emoční lability, vulkanismu, druhého vzdoru se budeme více věnovat v kapitole 2.2.2 Pubescent a život na sopce. (Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 54; Langová et al. 2005, s. 103; Langmeier, Krejčířová 2006, s. 147)

Kapitolu ukončíme přehledem vývojových úkolů v období dospívání. R. J. Havighurst (in Čačka 2000) ohraničil dobu dospívání časovým intervalem dvanáct až osmnáct let a zařazuje mezi vývojové úkoly „*intelektuální zrání, volba povolání, aktivní trávení volného času, dosažení citové zralosti, zájem o opačné pohlaví, emancipace od rodiny, sociální zrání a osobní životní filozofie*“ (Havighurst in Čačka 2000, s. 221).

Dále A. Cole (in Čačka 2000) představuje devět oblastí změn, devět vývojových úkolů, kterými dospívající musí projít, aby se z něj stal dospělý jedinec. Patří mezi ně:

- „1. **intelektuální dospívání** (od důvěry k autoritám k požadování důkazů, od názorové závislosti k nezávislosti),
2. **emocionální dospívání** (od lability k emoční rovnováze, od dětských strachů k jejich aktivnímu a účinnému překonávání),
3. **společenské dospívání** (od podrobování k emancipaci, od nezapojování ke kooperaci se skupinou, od skupiny vrstevníků k úzkému výběru přátel, od napodobování vzorů k sebeřízení, od kritické netolerance k toleranci),
4. **emancipace od rodičovské kontroly k sebekontrolé** (od závislosti ke spoléhání na sebe, od chápání rodičů jako vzorů k jejich pojetí jako partnerů),
5. **identifikace sebe sama** (od difúzní identity k adekvátnímu sebepojetí, od černobílého vidění ke schopnosti hlubší analýzy povah, od plnění úkolů k vlastnímu sebeurčení),
6. **volba povolání** (od atraktivnosti k výhodnosti, od obecné orientace k specializaci, od neadekvátního sebehodnocení způsobilosti k adekvátní seberealizaci),
7. **využívání volného času** (od her k zájmům, od pozorování k aktivní účasti, od povrchní a proměnlivé orientace k užším, stabilnějším a hlubším zájmům),
8. **zájem o opačné pohlaví** (od přátelství k lásce, od okouzlení k vážnému hledání a sexuální zralosti),

9. *životní filozofie (od desintegrace k integraci a harmonizaci, od egoizmu k nadosobním ideálům, od nejasného vědomí smyslu vlastní existence k životnímu poslání)*“ (Cole in Čačka 2000, s. 225)

Zjednodušeně můžeme říct, že dospívání je přípravná fáze na dospělost, která má pomoci dospívajícímu se komplexně přeměnit a připravit na další etapu lidského života. Je to most mezi dětstvím a dospělostí. Přejít ho trvá přibližně deset let. Úkolem za tu dobu je přetvořit všechny dětské části v jedinci - tělo, duši, identitu, morálku, vnímání, poznání, prožívání, myšlení a nahlížení na svět, společnost, vrstevníky, rodinu, školu atd. A poté postupně dozrát v dospělého (pokud možno rozumného, inteligentního, nezávislého a morálně odpovědného) člověka.

2.1 Členění dospívání

Dospívající v jednotlivých fázích dospívání hledají odpověď na tři zásadní otázky. „*V pubertě se ptají: Jsem vůbec normální?, v přechodu mezi pubertou a adolescencí si kladou otázku: Kdo vlastně jsem?, a ve fázi adolescence chtějí vědět: Jaké je moje místo ve světě?*“ (Carr-Gregg, Shale 2010, s. 9)

Celá druhá dekáda života, tj. období mezi dětstvím a dospělostí, bývá často označována jako adolescence. Toto pojetí se původně rozšířilo na americkém kontinentě, ale v současné době je používáno i mimo něj. Rozšířilo se i mezi české autory zabývající se dospíváním. O výše zmíněné pojetí se opírají ve svých publikacích například P. Macek (2003) a M. Vágnerová (2005), kteří ještě adolescenci vnitřně diferencují. Při tom pro evropskou vývojovou psychologii bylo charakteristické, že adolescence se tradičně oddělovala od pubescence. Pubescence, v české terminologii dospívání, je časově ohraničena intervalem jedenáct až patnáct let. Adolescence, v české terminologii mládí, je období od patnácti do dvaceti (až dvaadvaceti) let. (Macek 2003, s. 9)

Velký psychologický slovník připouští, že termín adolescence neboli dospívání bývá v odborné literatuře užíván nejednoznačně. V české literatuře je to období mezi pubescencí a ranou dospělostí, kdy pubescence je vyčleňována jako samostatná fáze. A v anglické literatuře je adolescence většinou celé období dospívání včetně pubescence (puberty). (Hartl, Hartlová 2010, s. 13) V publikacích se tedy můžeme setkat

s adolescencí buď jako celým vývojovým obdobím dospívání, nebo jako druhou fází dospívání, která navazuje na pubescenci.

Najít v literatuře jednotné členění dospívání není jednoduché. Můžeme se setkat s autory, kteří dělí zmíněné období na dvě fáze – buď pubertu a adolescenci nebo pubescenci a adolescenci. Dále můžeme narazit na dělení do dvou period – časná a pozdní adolescence, ale i do tří period – časná, střední a pozdní adolescence. Propracovanějším členěním období dospívání je pak dělení na tři etapy – prepubertu, pubertu a adolescenci. (Binarová in Šimíčková-Čížková 2005, s. 101; Macek 2003, s. 10)

Nejčastější dělení dospívání, se kterým se setkáváme v literatuře, je na pubescenci a adolescenci. S tímto členěním přichází již V. Příhoda, ze kterého pak vychází další autoři. V publikaci, *Vývojová psychologie*, zmíněné členění popisují J. Langmeier (2006) a D. Krejčířová (2006), kteří dále diferencují období pubescence na dvě fáze. A charakterizují je následovně:

První fáze je označena jako prepuberta. První pubertální fáze *„začíná prvními známkami pohlavního dospívání, zejména objevením se prvních sekundárních pohlavních znaků, ... Končí nástupem menarche u dívek, resp. analogickým vývojem u chlapců (první emise semene – noční poluce). U většiny našich dívek trvá tato fáze zhruba od 11 do 13 let, u chlapců probíhá fyzický vývoj asi o 1-2 roky později“* (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 143; zkráceno VK).

Druhá fáze je označena jako vlastní puberta. Druhá pubertální fáze *„nastupuje po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti. První menzes bývají zpravidla anovulační a často nepravidelné. Pravidelný ovulační cyklus ... a schopnost oplodnění se tedy dostavuje až za nějaký čas po prvních menzes – zpravidla za 1 až 2 roky. Podobně i reprodukční schopnost chlapců je dosahována o něco později po dokončení vývoje hlavních sekundárních pohlavních znaků. Zhruba můžeme období vlastní puberty vymezit věkem 13-15 let“* (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 143; zkráceno VK).

Stejné dělení jako u předchozích dvou autorů můžeme najít i v knize *Psychologie pro učitele* od spoluautorů J. Čáp, J. Mareš (2001). Obdobné dělení se nachází i u L. Novotné (2004), která dospívání dělí na pubescenci

a adolescenci. Jen jednotlivé fáze pubescence nesou nepatrně jiná pojmenování. Jsou jimi prepubescence a pubescence. (Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 52)

Podle J. Šimíčkové-Čížkové (2004) jsou jednotlivé etapy dospívání rozděleny podle vývojových změn do třech fází, které probíhají mezi jedenáctým až dvacátým rokem života člověka. Jednotlivé fáze se od sebe výrazně odlišují. První fáze, počátek dospívání, je pojmenovaná jako prepuberta. Druhá fáze, ve které probíhá pohlavní dozrávání, je puberta a třetí fáze, ve které probíhá duševní dospívání, je adolescence. (Šimíčková-Čížková 2004, s. 38)

Další členění můžeme najít u M. Vágnerové (2005), která celou etapu dospívání označuje za adolescenci a dále ji dělí na dvě fáze - ranou adolescenci (tj. pubescence od jedenácti do patnácti let) a pozdní adolescenci (od patnácti do dvaceti let). (Vágnerová 2005, s. 323-325)

Stejně tak i P. Macek (2003) za adolescenci považuje dospívání a mládí současně. V tomto období rozlišuje tři fáze – časnou adolescenci (vymezenou od deseti do třinácti let), střední adolescenci (od čtrnácti do šestnácti let) a pozdní adolescenci (od sedmnácti až dvaceti let a výše). Každá z těchto etap má svou odlišnou a osobitou charakteristiku, například když srovnáme dvanáctiletého a devatenáctiletého adolescenta, zjistíme, k jak markantním změnám během tohoto období došlo. (Macek 2003, s. 9)

Co se týče členění dospívání, přikloníme se, a i celá práce je tak koncipovaná, k dělení dospívání na dvě fáze – na pubescenci (jedenáct až patnáct let) a adolescenci (patnáct až dvacet let). Tyto dvě životní etapy jsou natolik odlišné, že bychom je měli brát za dvě samostatné fáze v období dospívání. Jednotlivé etapy by měly nést své vlastní pojmenování a neměly by být shrnovány do jedné, tj. adolescence. Postavte si vedle sebe žáka sedmé třídy a studenta čtvrtého ročníku gymnázia. Co uvidíte? Dva různé lidi, s rozdílnou tělesnou schránkou, s rozdílným myšlením, vnímáním, prožíváním, sociálním zařazením a pohledem na svět a na sebe sama. Pokud se zaměříme na samotnou pubescenci, členila bych ji obdobně, jako autoři viz výše, na prepubertu a pubertu nebo prepubescenci a pubescenci.

2.2 Pubescence

„Když nás něco vytrhne ze zajetých kolejí, myslíme si, že je všechno ztracené, přitom ale začíná něco nového, dobrého!“ **Tolstoj** (in Arltová 1994, s. 16)

Od obecné charakteristiky, přes členění dospívání přecházíme k pubescenci. Období pubescence je v literatuře označováno za nejkritičtější, nejdramatičtější, nejbouřlivější, ale i za nejzajímavější fázi lidského života. Začíná přibližně jedenáctými a končí patnáctými narozeninami. Podle O. Čačky (2000, s. 226) se doba nástupu, ale i průběh a způsob prožívání pubescence může u dívek a chlapců značně lišit. Dívky bývají na rozdíl od chlapců společenštější a přizpůsobivější.

Za zajímavý můžeme považovat názor, že i když je pubescence (puberta) považována za období krizí a konfliktů s dospělými, tak to platí jen asi u poloviny dospívajících. U čtvrtiny pubescentů proběhne zmíněné období relativně v klidu. (Offerovi in Čačka 2000, s. 226)

Termín pubescence zavedl do československé literatury Václav Příhoda v díle *Ontogeneze lidské psychiky*, které vyšlo na počátku 60. let 20. století. Základ názvu výše zmíněného období tvoří latinské slova „pubes“, které znamená chmýří, vousy; přeneseně ohanbí. Podle P. Řičana (2004, s. 170), v knize *Cesta životem*, pubescence doslova znamená získávání dospělého typu ochlupení, v přeneseném slova smyslu tělesné dospívání vůbec. Spolu s pubescencí se objevuje i pojem puberta, oba pojmy jsou většinou chápány jako synonyma. Podle M. Arltové (1994, s. 9) je puberta laický termín a odborně se používá pouze pro čistě biologický proces, tj. pro biologické zrání probíhající mezi desátým až čtrnáctým rokem. (Arltová 1994, s. 9; Řičan 2004, s. 169-170)

Nejprve si definujeme pubescenci podle profesora V. Příhody, jednoho z nestorů československé psychologie. Podle J. Musila (2006, s. 49) je čtyřdílná *Ontogeneze lidské psychiky* u nás považována za zatím nepřekonané a nejrozsáhlejší učebnice vývojové psychologie, které vznikly v rozmezí jedenácti let. Pubescence je podle něj vývojově plynulý pochod, který se „*skládá z nekonečného počtu drobných změn, jejichž hromadění vytváří nové kvality. Rovněž pro ni platí zákon nerovnoměrného vývoje. Celkově však lze v tomto čtyřletí rozeznat dvě zřetelné fáze, z nichž první předchází*

kritický bod, vyvrcholení pubescence, k němuž dochází zpravidla kolem 13. roku. Dvouletí od 11 do 13 bývá zváno prepubertou, další dvouletí do 15 pak pubertou. Obě fáze, první bouřlivější a druhá klidnější, tvoří však jednotu v dialektickém pochodu fyzického a psychického zrání“ (Příhoda 1963, s. 347).

Velký psychologický slovník popisuje pubescenci neboli pubertu jako období, ve kterém má dojít k proměně z dítěte na biologicky zralého, dospělého a reprodukčně schopného jedince. Probíhá mezi dvanáctým až patnáctým rokem. Období je charakteristické nejen pohlavním dospíváním (první menses a první poluce), ale i kritičností, pocity nejistoty, sebedoceňováním, kolísáním nálad a citů. (Hartl, Hartlová 2010, s. 479)

M. Vágnerová (2005, s. 323) poukazuje na to, že v období pubescence je důležitým sociálním mezníkem ukončení povinné školní docházky v patnácti letech. Volba povolání, tj. výběr školy, by se neměla podceňovat, protože může určovat pubescentovo budoucí sociální postavení ve společnosti.

Podle O. Čačky (2000) je puberta období, pro které je charakteristická disharmonie (nevyváženost) jak fyzická, tak i psychická. Na počátku dospívání se setkáváme s rozdíly fyzického a psychického vývoje související s duševními procesy (rozdílný vývoj poznávacích, citových i volních procesů). Pubescent si „uvědomuje nejen, že „myslí“, „cítí“ a „chce“, ale i to, že mnohdy něco jiného myslí, něco jiného cítí, něco jiného chce a něco jiného dělá“ (Čačka 2000, s. 227). Zmíněný vnitřní rozpor provází jedince celou první fází dospívání a stojí za vznikem nejistoty a nerozhodnosti. (Čačka 2000, s. 226-227)

V období pubescence, stejně jako v ostatních vývojových etapách lidského života, dochází k utváření sebepojetí, které nevzniká náhle, okamžitě, ale v průběhu života působením četných sociálních vlivů. Podle L. Novotné (2004) je pro pubescenta důležité definovat sebe samého jako příslušníka určité skupiny, se kterou se může ztotožnit. Dále je pro něj důležité důvěřovat blízkým lidem. E. H. Erikson (in Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 73) charakterizoval sebepojetí dospívajícího jedince takto: „*Já jsem to, čemu věřím.*“ Jestliže dojde u dospívajícího ke ztrátě důvěry k blízkým lidem, členům rodiny, může být trvale narušen jeho psychosociální vývoj.

„*Kdo jsem já?, Jaký je smysl mého života?, Jak mne vidí ostatní?*“, to jsou podle E. H. Eriksona (in Langová et al. 2005, s. 103) tři otázky, na které pubescenti narážejí

při hledání vlastní identity. Na zodpovězení zmíněných otázek mají celé dospívání a některým lidem nestačí ani celý život.

Pubescence je nejen obdobím hormonálních a somatických změn, ale i obdobím velkých pokroků v rozumovém vývoji, nového způsobu nazírání na svět a na vlastní život a nového sociální začlenění. *„Je to doba vymykání se z pout rodiny a hledání nezávislé cesty životem, doba vnitřních i vnějších konfliktů bez jasných životních norem, plánů, stylu, s kolísavým sebevědomím“* (Čačka 2000, s. 227).

2.2.1 Pubescent a tělesná metamorfóza

„Nejvíc mi vadí, že jsem dost malá a tlustá, holky ve třídě jsou na tom líp.“

Andrea, 14 let (Vágnerová 2000, s. 211)

„Přál bych si, abych nebyl nejmenší ze všech kluků, to je pak člověk automaticky za blbce.“

Honza, 14 a půl roku (Vágnerová 2000, s. 211)

Významným signálem dospívání je tělesná metamorfóza neboli proměna. Z dětské křehké schránky se postupem času stává dospělá. Dochází k takzvané druhé strukturální přeměně organismu. Pubescentovo tělo roste jak do výšky, tak i šířky. Mění se tělesné proporce ramen a boků, zkrátka celého těla. Zároveň rostou a zrají vnitřní pohlavní orgány. První menses u dívek, stejně jako první poluce u chlapců jsou znamením pohlavního zrání. Období pubescence je považováno za důležitý biologický mezník, při kterém se dítě mění v člověka schopného reprodukce. (Vágnerová 2005, s. 326; Říčan 2004, s. 171-172)

Výše zmíněné pubescentní změny se mohou u některých jedinců objevovat dříve a u jiných mnohem později. Řada vývojových psychologů mluví o urychlení biologického dospívání (odborně o sekulární akceleraci). Tento jev již prošel svým vývojem v minulosti, dosáhl svého vrcholu a došlo k jeho stabilizaci. (Vágnerová 2005, s. 326) V publikaci L. Novotné (2004, s. 53) se můžeme dočíst, že *„v roce 1891 byl nástup menstruace v 16-17 letech, v roce 1930 ve 14 letech a dnes již v 11-12 letech.“* Během let se biologické dospívání urychlilo například zlepšením kvality výživy, kvality života a dokonalejší péčí o matku a dítě.

Mezi pohlavní znaky projevující se v dospívání patří primární (vývoj pohlavních orgánů u dívek a chlapců), sekundární (vzhledové odlišnosti mezi muži a ženami, např. u chlapců - růst svalů, vousů, ochlupení, hrtanu způsobující mutaci; u dívek - zvětšení mléčných žláz, růst pánevních kostí, zaoblování boků, bohatší ukládání tuků pod kůží než u chlapců), terciální (činnost srdce, mozku a dalších orgánů v těle), kvartérní (psychosexuální založení člověka, rozdílné zaměření psychiky u obou pohlaví). (Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 53; Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 94)

Mnoho pubescentů vnímá své tělesné změny negativně. Především dívky, které rychleji vyspívají (některé již kolem devátého roku), se snaží své změny skrývat a stydí se za ně. Bývají nejisté a snaží se zbavit svých „nových ladných křivek“ dietami. Naopak dříve vyspělí chlapci jsou na svou proměnu většinou hrdí, jsou v kolektivu populárnější. Chlapci s opožděnou pubertou nejsou sebejistí a mají mnoho komplexů. Vrstevníci se jim mohou posmívat kvůli jejich tělesným proporcím a dětskému vzhledu. Chlapci později vyspívající se mohou stát dokonce i objektem šikany. (Čáp, Mareš 2001, s. 233; Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 53)

Pro dospívajícího je velmi důležitý vzhled, který často srovnávají s ideálem. Aby tohoto ideálu krásy dosáhli, věnují zvýšenou pozornost převážně svému vzhledu, účesu a oblečení, ale i výběru hudby, zájmů a přátel. Dá se to pochopit, protože pro pubescenta je „*obraz vlastního těla a zevnějšku součástí sebepojetí a sebehodnocení*“ (Čáp, Mareš 2001, s. 233). Podle M. Vágnerové (2005) má tělesná atraktivita svou sociální hodnotu. V kolektivu atraktivní jedinci mívají vyšší sociální status, jsou lépe hodnoceni a přijímáni svými vrstevníky i dospělými. Pokud se sám pubescent nepovažuje za atraktivního, může to ovlivnit jeho budoucí směřování a hierarchii hodnot. Jedinec, který není až tak přitažlivý, hledá jiný způsob seberealizace. Pubescent je smířený s tím, že ve světě neprorazí díky svému vzhledu, a tak se zaměří například na sebevzdělávání, na nějakou sportovní aktivitu nebo zájmovou činnost. Paradoxně nebýt až tak atraktivní, někdy dotyčnému může pomoci v jeho dalším osobnostním rozvoji. (Vágnerová 2005, s. 330-331)

2.2.2 Pubescent a život na sopce

„Já brečím často a někdy ani nevím proč. Naposledy jsem brečela, když jsme se pohádali s bráchou... Kolikrát se mi chce brečet i při filmu nebo nad knížkou, ale snažím se to potlačit.“ **Zuzana, 13 let** (Vágnerová 2000, s. 214)

„Strašně mi vadí, když někdo trpí nebo když je někdo nespravedlivej. Z toho mám deprese a brečím, jak je to vůbec možný.“ **Iveta, 14 let** (Vágnerová 2000, s. 214)

V období pubescence se mění i citové prožívání. Jak již samotný název kapitoly napovídá, pubescentův emocionální život bývá většinou bouřlivý a citově nevyrovnaný. Václav Příhoda pubescenci výstižně nazval obdobím „vulkanismu“, kdy *„každá tendence má vyšší teploturu než v dětství i v následujících obdobích“* (Příhoda in Říčan 2004, s. 177). Dále se můžeme setkat s označením pubescence jako „období emoční lability, hněvu a bouří, konfliktů a afektů, druhého vzdoru“. Je to období hormonálních bouří, které rozvíří poměrně klidnou citovou hladinu období předcházejícího, tj. mladší školní věk. Pubescent často reaguje na podněty podrážděně a přecitlivěle. Jeho nálady jsou proměnlivé jako počasí. Převládají u něj záporné emoce (rozmrzelost, neklid, horečná aktivita), které přecházejí až do apatie hraničící s depresí. (Říčan 2004, s. 177) Pokud shrneme charakteristické projevy puberty, vyjdou nám následovně: *„labilita nálad, střídání podrážděnosti, nepokoje, neklidu až horečné aktivity s rozmrzelostí, apatií, depresí až úzkostí spolu se snadnou unavitelností, s poruchami soustředění až zhoršení prospěchu, neklidným spánkem“* (Říčan in Čačka 2000, s. 227).

Pubescenti v určitých situacích nedokáží kontrolovat své city a chovají se nepřiměřeně. Do těchto situací je přivádí jejich impulsivnost a nedostatek sebeovládání. Nekontrolovatelnost citů bývá rušivým faktorem ve vztazích mezi lidmi a přispívá to ke vzniku konfliktů. (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 96)

Podle M. Vacínové a kolektivu (2008, s. 96) se city v období pubescence *„diferencují a nabývají nových kvalit, vnitřní protiklady vedou na jedné straně k jemnosti, něze, laskavosti, na druhé straně k bezcitnosti, bezohlednosti, hrubosti. City jsou bohatší, uvědomělejší, více zasahují nitro dospívajícího, jsou prožívány intenzivně a hluboce.“* (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 96)

Pubescenti, zejména chlapci, se uzavírají více do sebe, převládá u nich nechuť projevovat své city navenek. Co se týče emocí, ztrácí svou dětskou bezprostřednost a otevřenost. Svoje pocity považují za intimní součást osobnosti a nejsou ochotni je sdílet s kýmkoliv. Nedávají najevo, co v určitých situacích prožívají či jak se cítí. Pubescenti se někdy o své city podělit ani nemohou, protože v nich sami nemají jasno a neumějí je slovy popsat. (Vágnerová 2000, s. 215)

Proměnou prochází i pubescentovo sebehodnocení. Dospívající jsou zranitelnější a vztahovačtější ve srovnání s obdobím předchozím, tj. mladší školní věk. Citová nevyrovnanost je primárně ovlivněna hormonálními změnami a sekundárně může být ovlivněna změnami v oblasti psychiky a v mezilidských vztazích. (Vágnerová 2000, s. 251)

V období pubescence se u dospívajícího projevuje „vzpouřa proti starému ve jménu nového“, která se projevuje sklonem k negativismu. Podle P. Říčana (2004) pubescent už má dostatek rozumu i zkušeností na to, aby viděl určité věci (v rodině i mimo ní), proti kterým je na místě se bouřit, o kterých by se mělo se západem diskutovat, kvůli kterým stojí za to riskovat konflikt. Bohužel tento duch vzpoury, který má být trvalou součástí pubescentovi osobnosti, může být již v samotném začátku utlumen. Pubescentovi bývá navrženo (doporučeno), aby šel s proudem konzumní společnosti a nikoliv proti. (Říčan 2004, s. 189)

Na závěr se podíváme na stručný přehled citového vývoje v jednotlivých fázích dospívání - prepubescence, pubescence a adolescence; viz Tabulka č. 4, s. 41. Z přehledu je patrné, že pubescence patří mezi nejlabilnější a nejbouřlivější období v dospívání. Podle L. Novotné (2004, s. 77) je pro zmíněné období typické – citová přecitlivělost, negativismus, vzdor, tendence k uzavřenosti jedince, sklon k citovému pesimismu atd.

Celé období dospívání bychom mohli přirovnat k průběhu bouřky v přírodě. Prepubescence je takzvané ticho před bouří, kdy v ovzduší je sice cítit napětí, ale je zatím převážně klid. Pubescence je období samotné bouřky, kdy je nebe plné bouřkových oblak „cumulonimbus“, které o sobě dávají vědět svými blesky a hromy. Adolescence je období relativního klidu po bouři.

Tabulka č. 4: Přehled citového vývoje v jednotlivých fázích dospívání

I. FÁZE	II. FÁZE	III. FÁZE
PREPUBESCENCE	PUBESCENCE	ADOLESCENCE
dráždivost a labilita citů	tendence k introverzi	stabilita citů
převaha dysforických (špatných) nálad	citová přecitlivělost	uvědomělost citových prožitků
sklon ke komplexům	labilita sebehodnocení	počátky citové zralosti
diferenciace citů	sklon k depresivním stavům (citový pesimismus)	ubývá citová bezprostřednost
citová zranitelnost (nízká odolnost vůči negativním podnětům)	rozvoj sociálních citů (přátelství, vztah k opačnému i stejnému pohlaví)	rozvoj intimních sociálních vztahů
citová ambivalence	ambivalence citů	citový optimismus
	negativismus, vzdor	autoregulace a sebevýchova směrem k citovým reakcím
	citová nezralost	
	intenzita citů značná excitabilita (dráždivost)	
	neschopnost ovládat citové reakce	

(Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 77-78; vytvořeno VK)

2.2.3 Pubescent a poznávání světa

„Vím, že lidi nejsou takový, jací se na první pohled zdají. Chtěl bych všechno poznat líp, než se dá vidět na první pohled.“ Zdeněk, 14 let (Vágnerová 2000, s. 216)

S příchodem pubescence se výkonnost poznávacích procesů (jako jsou myšlení, vnímání, obrazotvornost, pozornost a paměť) dovršuje. (Čačka 2000, s. 227) Podle P. Řičana (2004, s. 174) je patnáctiletý jedinec schopen vědecky myslet. Má k tomu všechny předpoklady. Ovládá všechny podstatné obraty vědeckého myšlení, i když jeho myšlení je ještě neohrabané a s mnoha chybami.

V období pubescence se setkáváme s novým zajímavým jevem, myšlení o myšlení. *„Pubescent uvažuje nejen o skutečnosti, ale i o svých úsudcích. Je schopen*

se zamyslet a říci si: „Ano, já myslím. A já také myslím na to, že myslím. Ale vždyť já také myslím na to, že myslím na to, že myslím. A vždyť to tak může jít do nekonečna!“ (Řičan 2004, s. 174) Pubescent se díky svému myšlení může dostat až do role filosofa, zamýšlejícího se nad nekonečnými možnostmi abstrakce.

Je to období, kdy dochází k přechodu od konkrétních logických operací (v mladším školním věku) k formálním logickým operacím (v pubescenci). Zmíněná stádia kognitivního vývoje nazval J. Piaget. M. Vágnerová (2000, s. 251) shrnula myšlení v období pubescence následovně: *„Pubescenti začínají uvažovat na úrovni formálních logických operací, to znamená, že dovedou uvažovat hypoteticky, o pouhých možnostech. Jakmile si osvojí tento způsob myšlení, začnou jej považovat za všemocný. Hypotetické myšlení lze chápat i jako úvahu o budoucnosti. Tato změna uvažování se projeví v celkovém přístupu ke světu i k sobě samému.“* Pubescent je znám svou hyperkritičností a má sklony všechny svoje úvahy považovat za výjimečné. Pubescentův radikalismus, který se objevuje v tomto období, můžeme chápat jako obranu před nejistotou. Ve svém životě se pubescent snaží všechno změnit a nesnáší kompromisy. (Vágnerová 2000, s. 251)

V období dospívání se zdokonaluje pubescentovo vnímání. Jedinec dokáže rozlišit velmi jemné rozdíly v oblastech zrakového, čichového a sluchového vnímání a dokáže vnímat i poměrně přesně čas a prostor. Dochází také k oživení fantazie a představivosti, které se projevují v pubertálním denním snění, v zamilovanosti i tvůrčí činnosti. Denní snění pomáhá jedinci utéct před realitou a konflikty. Ve svých fantaziích se dospívající vidí hezčí, úspěšnější a hlavně dospělejší, než ve skutečnosti jsou. V neposlední řadě nesmíme zapomenout ani na to, že v tomto období dochází k vývoji pozornosti (od špatné koncentrace pozornosti na počátku puberty, k převažující záměrné pozornosti na jejím konci) a rozvoji paměti (zejména po kvantitativní stránce). (Novotná, Hříchová, Miňhová 2004, s. 54; Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 95)

Na závěr si uvedeme arabské přísloví, týkající se myšlení, které zní: *„Máš-li v lampě olej, pak ať svítí“* (Čačka 2000, s. 237). Zmíněným příslovím by se měli řídit nejen pubescenti, ale všechny lidské bytosti.

2.2.4 Pubescent a mezilidské vztahy

„Nejvíc mi vadí, že chce moje máma všechno vědět, často mě vyslýchá, na co myslím a proč mám špatnou náladu.“ **Lucie, 15 let** (Vágnerová 2000, s. 237)

„Ve třídě je to takový, že se člověk bojí něco říct, aby se mu nesmáli nebo aby nedostal někde vynadáno.“ **Eva, 14 let** (Viktorová in Vágnerová 2000, s. 243)

Rodina v životě člověka hraje důležitou roli. Je to primární skupina, kterou si nevybíráme, ale vztahy v ní nás ovlivňují jak pozitivně, tak i negativně po celý život. V období dospívání se pubescent snaží odpoutat se od rodiny, tj. získat nezávislost na rodičích. (Čačka 2000, s. 301) Podle P. Řičana (2004) závislost na rodičích klesá už od kojeneckého věku, od období prvního vzdoru. I když se pubescent snaží osamostatnit, stále je pro něj citová vazba k rodičům na prvním místě. Pubescent potřebuje výchovné vedení, které je opatrné, nenásilné, ale za to pozorné. (Řičan 2004, s. 181)

Vztah pubescenta a rodičů v období dospívání trefně popsal Mark Twain (in Čačka 2000, s. 301) ve svém citátu: „Puberta začíná v době, kdy kluk nebo holka zjistí, že jejich otec a matka mluví jen samé nesmysly a končí tehdy, kdy zpozorují, že rodiče udělali v poslední době přece jen určitý pokrok.“

Dále za velmi významný je v tomto období považován vztah k vrstevníkům. V souvislosti s odpoutáním od rodiny potřebuje pubescent najít „jiný zdroj jistoty a bezpečí, potřebuje ochranu a zázemí, oporu pro svou identitu, zdroj sociálního učení. To vše mu poskytují vrstevníci, které se v této etapě stávají vyšší autoritou než dospělí jedinci“ (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 97). M. Vágnerová (2000) shrnula výše zmíněný vztah v následujících větách. „Vrstevnická skupina slouží pubescentům jako opora. Skupinová identita představuje přechodnou fázi v rozvoji individuální identity. Dospívající si určují generační standardy norem, jejichž dodržování striktně vyžadují. Vrstevníci se stávají neformálními autoritami, které mají značný vliv. Potřeba přátelství se zvyšuje, důležité jsou i první lásky“ (Vágnerová 2000, s. 252).

V období pubescence každý touží si najít svého věrného kamaráda, se kterým by si rozuměl a který mu pomůže překlenout zmíněné období velkých změn. Pokud se pubescentovi podaří si dotyčného najít, pak spolu tráví většinu volného času. Společně

probírají různá témata, o kterých by si s rodiči nemohli nebo spíše ani nechtěli povídat. Přátelství vzniklá v tomto období mohou vydržet až několik let a někdy i celý život. Důvěrné vztahy mezi jedinci (většinou stejného pohlaví) bývají jakousi přípravou pro budoucí milenecké a pozdější manželské vztahy. (Říčan 2004, s. 184)

U pubescentů, jak už bylo výše napsáno, se objevují sklony k negativismu. Nejde jen o vzdor jako v batolecím věku, nýbrž jde o vzpouru proti autoritám, která může být namířená jak proti rodičům, tak i učitelům. Pubescentní kritika ve vztahu k učitelům je pověstná. Třída plná pubescentů je skupina pozorovatelů, kteří upřeně sledují svůj objekt, tj. učitel. Každou chybu, každý osobní nedostatek postřehnou a pohotově okomentují. Dávají svým učitelům přezdívky, které nebývají lichotivé. Je zajímavé, že když pubescent najde na svém učiteli nedostatek, okamžitě ho proti němu použije. Naopak když má vyjádřit kladný vztah k němu, dává ho najevo jen s ostychem a opatrností. Je to způsobeno tím, že pubescent se bojí dávat najevo sympatie, aby třídním kolektivem nebyl označen za šplhouna. (Říčan 2004, s. 181)

U svých učitelů pubescenti nejčastěji kriticky hodnotí pedagogické schopnosti a charakterové vlastnosti. Alergičtí jsou na nespravedlnost, zesměšňování a podceňování žáků a nedostatek taktu. Naopak dokáží u učitele ocenit dobrou náladu, smysl pro humor, pochopení pro žáky a ochotu vyslechnout jejich názor. (Vacínová, Trpišovská, Farková 2008, s. 97) Pubescentům jsou bližší učitelé, kteří se nepovyšují nad ostatní a snaží se svým žákům pomoci se zorientovat v učivu. Především preferují učitele vytvářející příjemnou, klidnou atmosféru, bez známek napětí a stresu. (Čačka 2000, s. 310-311)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3. DIAGNOSTIKA FAKTORŮ OBLÍBENOSTI NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

3.1 Cíl výzkumu

Cílem diplomové práce je zmapovat faktory oblíbenosti učitele druhého stupně základní školy u pubescentů metodou dotazníku. Výzkum byl proveden dotazníkem vlastní konstrukce v sedmých, osmých a devátých třídách třech základních škol v Českých Budějovicích. Byly vybrány následující základní školy - ZŠ Oskara Nedbala, ZŠ Jindřicha Šimona Baara a ZŠ Vltava.

3.2 Předpoklady výzkumu

P1 Předpokládám, že více než 70 % dotázaných pubescentů má svého oblíbeného učitele/svou oblíbenou učitelku.

P2 Předpokládám, že učitel/učitelka se nestane okamžitě (tj. po jedné hodině) oblíbeným/oblíbenou, ale až po určité době (tj. po pololetí, po školním roce a déle).

P3 Předpokládám, že oblíbenost učitele/učitelky nesouvisí s pohlavím.

P4 Předpokládám, že oblíbenost učitele/učitelky souvisí s věkem. Věk oblíbeného učitele/oblíbené učitelky se pohybuje v rozmezí 20 až 30 let.

P5 Předpokládám, že více než 70 % dotázaných pubescentů uvede, že vzhled souvisí s oblíbeností učitelů/učitelek.

P6 Předpokládám, že učitel/učitelka se stává oblíbeným/oblíbenou na základě následujících vlastností – důslednost, spravedlnost, smysl pro humor, trpělivost, přátelskost, empatie a odbornost.

P7 Předpokládám, že více než 90 % dotázaných pubescentů dají přednost učitelům/učitelkám, kteří/které se snaží žákům pomoci a porozumět před učiteli/učitelkami nadšenými odborníky/odbornicemi.

P8 Předpokládám, že více než 60 % dotázaných pubescentů uvede, že oblíbenost učitele/učitelky souvisí s vyučovacím předmětem.

3.3 Metody výzkumu

Při výzkumu byla použita metoda dotazování ve formě písemného dotazníku vlastní konstrukce. M. Dvořáková (1995, s. 40) popisuje dotazník jako metodu, „*kteřá umožňuje získání diagnostických údajů o žákovi z hlediska jeho názorů, zážitků, postojů, hodnotových orientací, zájmů, jeho sebepojetí, ale také údajů o sociálních vztazích.*“ Při tvorbě dotazníku „*se doporučuje přesná a konkrétní formulace položek, vyloučení otázek sugestivních, jejich srozumitelná stylizace, vyloučení otázek intimních*“ (Dvořáková 1995, s. 40).

Podle L. Mojžíška (1986) má mít dotazník řadu vlastností, patří mezi ně: jasný cíl (co chceme dosáhnout); cílová skupina (pro koho je dotazník určen); správný styl otázek (srozumitelné, jasné, jednoznačné otázky); předvídání očekávaných odpovědí; nepřekrývání otázek (jen tam, kde je to nezbytné); přiměřený počet otázek; otázky můžeme klást přímo i nepřímo; můžeme předložit soubor možných odpovědí; dotazník může obsahovat data, jména, ale může být i anonymní; nesmíme zapomenout na instrukce a technickou stránku dotazníku. (Mojžíšek 1986, s. 197-198) I když výše zmíněné vlastnosti dotazníku pochází z roku 1986, jsou stále platné.

Dotazník se většinou skládá z položek (otázek), ke kterým náleží předložené varianty odpovědí, ze kterých respondent vybírá. J. Reichel (2009) rozlišuje dvojí základní dělení otázek. První typologie otázek je založena na tom, do jaké míry je otázka standardizovaná. Rozlišujeme otázky **otevřené** (tj. volné, nestandardizované; respondentovi nenabízejí žádnou variantu odpovědi, nechávají mu volný prostor pro vyjádření), **uzavřené** (tj. standardizované; respondentovi jsou nabídnuty odpovědi formou výběru z nabízených variant) nebo **polouzavřené** (tj. polootevřené, polostandardizované; respondentovi jsou nabídnuty jak varianty odpovědí, tak i možnost odpovědět vlastní variantou). Druhé dělení otázek se týká počtu variant odpovědí. Dělíme odpovědi na **dichotomické** (dvě varianty; žák/žákyně), **trichotomické** (tři varianty; ano/ne/nevím) a **polytomické** (více než tři varianty; respondent vybírá jednu nebo více variant odpovědí). (Reichel 2009, s. 102-103)

Dotazník vlastní konstrukce, který byl použit při výzkumu, se skládá ze 17 položek. Jeho vizuální podobu můžeme najít v příloze č. 13. V dotazníku převažují položky uzavřené (u položky č. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15), dále se vyskytují polouzavřené (u položky č. 4, 10, 11, 14, 16) a v jednom případě byla použita i položka otevřená (u položky č. 17). Co se týká variant odpovědí, převažují odpovědi trichotomické (u položky č. 2, 3, 5, 6, 7, 9, 15), dále polytomické (více variant odpovědí s možností jen jednoho výběru nebo neomezeného výběru, u položky č. 4, 8, 10, 11, 14, 16), jen ve dvou případech byla použita položka dichotomická (u položky č. 1, 13). Výhodou dotazníkového šetření je rozsah získaných výzkumných informací od respondentů za relativně krátké časové období.

3.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum byl uskutečněn na třech českobudějovických základních školách, ZŠ Oskara Nedbala, ZŠ Jindřicha Šimona Baara a ZŠ Vltava. Celkem se výzkumu zúčastnilo 217 žáků ze sedmých, osmých a devátých tříd. Pro nesprávné vyplnění dotazníku muselo být 17 dotazníků vyřazeno (z důvodu nepochopení otázek; zaškrtnutí více variant, než bylo možné; vynechání některých položek). Nakonec bylo zpracováno 200 dotazníků (106 dotazníků od chlapců a 94 od dívek; chlapci převažují s 53 % nad dívkami) – 86 dotazníků ze ZŠ O. Nedbala, 45 dotazníků ze ZŠ J. Š. Baara a 69 dotazníků ze ZŠ Vltava. Návratnost dotazníků činila 90 %, z 240 odevzdaných dotazníků se jich 217 vrátilo.

Tabulka č. 5: Charakteristika výzkumného vzorku

CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU						
ZÁKLADNÍ ŠKOLA O. NEDBALA						
	<i>absolutní hodnoty</i>			<i>relativní hodnoty [%]</i>		
	<i>chlapec</i>	<i>dívka</i>	<i>celkové zastoupení ve školních třídách</i>	<i>chlapec</i>	<i>dívka</i>	<i>celkové zastoupení ve školních třídách</i>
v 7. třídě	26	21	47	55 %	45 %	55 %
v 8. třídě	8	10	18	44 %	56 %	21 %
v 9. třídě	12	9	21	57 %	43 %	24 %
celkem	46	40	86	53 %	47 %	100 %
ZÁKLADNÍ ŠKOLA J. Š. BAARA						
v 7. třídě	9	4	13	69 %	31 %	28 %
v 8. třídě	6	10	16	38 %	62 %	36 %
v 9. třídě	8	8	16	50 %	50 %	36 %
celkem	23	22	45	51 %	49 %	100 %
ZÁKLADNÍ ŠKOLA VLTAVA						
v 7. třídě	6	8	14	43 %	57 %	20 %
v 8. třídě	20	19	39	51 %	49 %	57 %
v 9. třídě	11	5	16	69 %	31 %	23 %
celkem	37	32	69	54 %	46 %	100 %
CELKOVÝ POČET RESPONDENTŮ						
v 7. třídě	41	33	74	55 %	45 %	37 %
v 8. třídě	34	39	73	47 %	53 %	37 %
v 9. třídě	31	22	53	58 %	42 %	26 %
celkem	106	94	200	53 %	47 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB (Českých Budějovicích), k měsíci duben 2014

První, nejpočetnější, výzkumný vzorek pochází ze ZŠ O. Nedbala. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 86 žáků (což je 43 % z celkového počtu všech žáků) ze dvou sedmých, jedné osmé a jedné deváté třídy. Ve dvou sedmých třídách bylo přítomno 47 žáků (z toho 26 chlapců a 21 dívek), v osmé třídě 18 žáků (z toho 8 chlapců a 10 dívek) a v deváté třídě 21 žáků (z toho 12 chlapců a 9 dívek).

Druhý, nejméně početný, výzkumný vzorek byl získán na ZŠ J. Š. Baara. Celkem se na výzkumu podílelo 45 žáků (což je 22 % z celkového počtu všech žáků) z jedné sedmé, jedné osmé a jedné deváté třídy. V sedmé třídě bylo přítomno 13 žáků (z toho 9 chlapců a 4 dívky), v osmé třídě 16 žáků (z toho 6 chlapců a 10 dívek) a v deváté třídě 16 žáků (z toho 8 chlapců a 8 dívek).

Třetí výzkumný vzorek pochází ze ZŠ Vltava. Celkem vyplnilo dotazníky 69 žáků (což je 35 % z celkového počtu všech žáků) z jedné sedmé, dvou osmých a jedné deváté třídy. V sedmé třídě bylo přítomno 14 žáků (z toho 6 chlapců a 8 dívek), ve dvou osmých třídách 39 žáků (z toho 20 chlapců a 19 dívek) a v deváté třídě 16 žáků (z toho 11 chlapců a 5 dívek).

3.5 Uskutečnění výzkumu

3.5.1 Zadání dotazníku

Dotazník vlastní konstrukce byl zadán žákům během měsíce dubna roku 2014 na třech základních školách v Českých Budějovicích. Dotazníky spolu s instrukcemi jsem předala mým třem kolegům, absolventům Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, kteří pracují jako učitelé druhého stupně na výše zmíněných základních školách (viz kapitola 3.4 Charakteristika výzkumného vzorku). Potřebné instrukce pro správné vyplnění dotazníku měli žáci sepsané i v jeho úvodu. A ještě učitelem byli upozorněni na jednotlivé body v instrukcích (tj. anonymita dotazníku, grafický způsob zaškrtování, možnost zaškrtnutí jedné nebo více variant odpovědí dle instrukcí uvedených u položek), dále na položky č. 12 a 17 (odlišný způsob odpovědi, seřazovací a otevřená položka) a na důležitost samostatného vypracování. Pro výzkum si učitelé vyhradili celou vyučovací hodinu. Žáci měli na vyplnění dotazníku dostatek času. Přibližně jim vyplnění trvalo kolem patnácti až dvaceti minut. Jak již jsem se výše zmínila, návratnost dotazníků činila 90 % (způsobeno vyšším počtem dotazníků než žáků v jednotlivých třídách), což považuji za úspěšné. Žádný z mých kolegů se neseťkal s tím, že by žák odmítl vyplnit dotazník.

3.5.2 Vyhodnocení dotazníku

Vyhodnoceno bylo 200 dotazníků. Každý respondent vyplnil nejvýše 17 a nejméně 15 položek (způsobeno položkami, které na sebe navazují; návaznost u položek č. 7 a 8, č. 15 a 16), které byly zpracovány v absolutních a poté i v relativních hodnotách (kromě otevřené položky č. 17, u zbývajících položek absolutní a relativní četnost odpovědí). Jednotlivým položkám jsem se většinou věnovala samostatně, kromě

položek č. 1 a 2, které slouží jako charakteristika respondentů – rozdělení podle pohlaví (žák/žákyně) a školní třídy (sedmé až deváté třídy). Všechny následující odpovědi žáků a žákyň u jednotlivých položek byly roztříděny stejným způsobem – podle pohlaví v rámci sedmé, osmé a deváté třídy a v rámci celého výzkumného souboru. Následně mezi sebou byly porovnávány odpovědi žáků a žákyň v jednotlivých třídách a odpovědi v rámci všech respondentů bez ohledu na pohlaví. Zpracované výsledky výzkumu jsou znázorněny tabulkami (ve kterých jsou převážně zvýrazněny nejvyšší hodnoty, hodnoty převyšující průměr či hodnoty hodné ke zvýraznění) a popřípadě grafy.

3.6 Výsledky a interpretace výzkumu

3.6.1 Položka číslo 1 a 2 – klasifikace respondentů

Tabulka č. 6: Položka č. 1 a 2 (klasifikace respondentů - pohlaví a školní třída)

Respondenti z vybraných tříd třech základních škol v Českých Budějovicích (ČB) v roce 2014					
<i>respondenti ze 7. tříd</i>					
<i>v absolutních hodnotách</i>			<i>v relativních hodnotách [%]</i>		
<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>
41	33	74	55 %	45 %	37 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>					
34	39	73	46 %	54 %	36 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>					
31	22	53	58 %	42 %	27 %
<i>celkový počet respondentů</i>					
106	94	200	53 %	47 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

První (Jsem: žák/ žákyně) a druhá (Chodím: do 7. třídy/8. třídy/ 9. třídy) položka v dotazníku sloužily pro získání charakteristiky výzkumného souboru, který činil 200 respondentů. Z toho 74 jedinců (37 % z celkového počtu respondentů) navštěvovalo 7. třídu, 73 jedinců (36 %) 8. třídu a 53 jedinců (27 %) 9. třídu. Ve výzkumu převažují odpovědi žáků (106) nad žákyněmi (94), v poměru 53 % ku 47 %.

3.6.2 Položka číslo 3 – existence oblíbeného učitele u žáků

Tabulka č. 7: Položka č. 3 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Máš svého oblíbeného učitele/svou oblíbenou učitelku?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	39	31	70	95 %	94 %	95 %
ne	-	-	-	-	-	-
nevím	2	2	4	5 %	6 %	5 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
ano	28	33	61	82 %	84 %	83 %
ne	4	3	7	12 %	8 %	10 %
nevím	2	3	5	6 %	8 %	7 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
ano	29	21	50	94 %	95 %	94 %
ne	-	1	1	-	5 %	2 %
nevím	2	-	2	6 %	-	4 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 8: Položka č. 3 (odpovědi respondentů celkem)

Máš svého oblíbeného učitele/svou oblíbenou učitelku?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	96	85	181	90 %	90 %	90 %
ne	4	4	8	4 %	4 %	4 %
nevím	6	5	11	6 %	6 %	6 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Na otázku „Máš svého oblíbeného učitele/svou oblíbenou učitelku?“ odpovědělo ANO 90 % dotázaných pubescentů, NEVÍM 6 % a NE zvolilo jen 4 %. Ani výsledky v jednotlivých třídách se příliš nelišily. Jak můžeme vidět v tabulce č. 7 – 95 % respondentů ze 7. tříd má svého oblíbeného učitele a zbylých 5 % neví. Podobné procentuální vyjádření můžeme najít i u odpovědi z 9. tříd. V 8. třídách ANO označilo 83 %, NE 10 % a NEVÍM 7 %.

Je překvapující, že až 90 % pubescentů zúčastněných výzkumu má svého oblíbeného učitele. Předpokládala jsem, že to bude mnohem menší procento, hlavně kvůli pověstné kritičnosti pubescentů a ne zrovna pozitivnímu postoji k dospělým (obecně k autoritám). Ale na druhou stranu každý žák potřebuje mít oblíbeného učitele, díky kterému se bude do školy těšit a který mu bude zpříjemňovat dobu strávenou za lavicí.

3.6.3 Položka číslo 4 – časový interval vzniku oblíbeného učitele

Tabulka č. 9: Položka č. 4 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
po jedné hodině	4	3	7	10 %	9 %	9 %
po týdnu	14	12	26	34 %	36 %	35 %
po měsíci	9	7	16	22 %	21 %	22 %
po pololetí	7	6	13	17 %	18 %	18 %
po školním roce	4	4	8	10 %	12 %	11 %
po jiné době	3	1	4	7 %	4 %	5 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
po jedné hodině	11	7	18	32 %	18 %	25 %
po týdnu	2	7	9	6 %	18 %	12 %
po měsíci	6	12	18	18 %	31 %	25 %
po pololetí	12	5	17	35 %	13 %	23 %
po školním roce	3	6	9	9 %	15 %	12 %
po jiné době	-	2	2	-	5 %	3 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
po jedné hodině	8	2	10	26 %	9 %	19 %
po týdnu	2	7	9	6 %	32 %	17 %
po měsíci	9	9	18	29 %	41 %	34 %
po pololetí	6	3	9	19 %	14 %	17 %
po školním roce	4	-	4	13 %	-	8 %
po jiné době	2	1	3	7 %	4 %	5 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 10: Položka č. 4 (odpovědi respondentů celkem)

Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
po jedné hodině	23	12	35	22 %	13 %	17 %
po týdnu	18	26	44	17 %	28 %	22 %
po měsíci	24	28	52	23 %	30 %	26 %
po pololetí	25	14	39	24 %	15 %	19 %
po školním roce	11	10	21	10 %	11 %	11 %
po jiné době	5	4	9	4 %	3 %	5 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

U otázky „**Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?**“ nejvyšší počet získala odpověď PO MĚSÍCI (52 z 200), zodpovědělo tak 26 % respondentů. Další variantu PO TÝDNU zvolilo 22 % jedinců, PO POLOLETÍ 19 % a dokonce PO JEDNÉ HODINĚ 17 % (viz Tabulka č. 10). Nejnižší počet získala odpověď PO JINÉ DOBĚ (9 z 200, 5 %), respondenti pokud zvolili zmíněnou variantu, mohli doplnit vlastní časové období (například napsali: „*nikdy; nevím, jak mi padne do noty; po nějakém skutku; až ho poznáme; když ukáže, že může být oblíbený; podle typu učitele*“).

Pokud se zaměříme na výsledky odpovědí v jednotlivých třídách (viz Tabulka č. 9), v 7. třídě se učitel oblíbeným stane PO TÝDNU (26 ze 74, 35 %), v 8. třídě u čtvrtiny respondentů již PO JEDNÉ HODINĚ (18 ze 73) a u další čtvrtiny PO MĚSÍCI (18 ze 73), v 9. třídě PO MĚSÍCI (18 z 53, 34 %). Z odpovědí pubescentů ze 7. až 9. tříd můžeme vyzorovat, že se doba, kdy se učitel stane oblíbeným, nepatrně prodlužuje (v 7. třídě po týdnu a v 9. třídě po měsíci).

Nejsem si jistá, jestli se nad touto položkou respondenti vážně zamysleli. Nedokážu si představit, že by pubescenti dokázali za tak krátkou dobu jako je měsíc nebo jedna vyučovací hodina učitele poznat a ještě si ho oblíbit. Podle mého názoru člověk potřebuje mnohem delší dobu na to, aby si někoho oblíbil. Dle mého mínění je optimální dobou pro poznání učitele pololetí až školní rok.

3.6.4 Položka číslo 5 – souvislost pohlaví a oblíbenosti učitele

Tabulka č. 11: Položka č. 5 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
varianty odpovědí	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
ano	7	4	11	17 %	12 %	15 %
ne	27	24	51	66 %	73 %	69 %
nejsem si jistý/á	7	5	12	17 %	15 %	16 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
ano	16	1	17	47 %	3 %	23 %
ne	12	34	46	35 %	87 %	63 %
nejsem si jistý/á	6	4	10	18 %	10 %	14 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
ano	5	2	7	16 %	9 %	14 %
ne	25	15	40	81 %	68 %	75 %
nejsem si jistý/á	1	5	6	3 %	23 %	11 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 12: Položka č. 5 (odpovědi respondentů celkem)

Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?						
<i>respondenti celkem</i>						
varianty odpovědí	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
ano	28	7	35	26 %	7 %	17 %
ne	64	73	137	60 %	78 %	69 %
nejsem si jistý/á	14	14	28	14 %	15 %	14 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Jednoznačnou odpověď NE jsem získala od pubescentů na otázku „**Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?**“. Procentuálně vyjádřeno, NE získalo 69 % (u žákyně dokonce 78 %), ANO 17 % a NEJSEM SI JISTÝ/Á 14 % (viz Tabulka č. 12). I v jednotlivých třídách získala nejvyšší počet varianta NE. Vždy více než polovina respondentů ji označila. Nejvyšší počet NE (34 z 39, což činí 87 %) můžeme najít u žákyně z 8. tříd (viz Tabulka č. 11).

Předpokládala jsem, že oblíbenost učitele nesouvisí s pohlavím a zmíněné tvrzení se mi i potvrdilo.

3.6.5 Položka číslo 6 – preference pohlaví u učitelů

Tabulka č. 13: Položka č. 6 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
žena	5	12	17	13 %	37 %	23 %
muž	10	7	17	24 %	21 %	23 %
na pohlaví nezáleží	26	14	40	63 %	42 %	54 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
žena	19	4	23	56 %	10 %	32 %
muž	3	16	19	9 %	41 %	26 %
na pohlaví nezáleží	12	19	31	35 %	49 %	42 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
žena	13	1	14	42 %	5 %	26 %
muž	6	7	13	19 %	32 %	25 %
na pohlaví nezáleží	12	14	26	39 %	63 %	49 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 14: Položka č. 6 (odpovědi respondentů celkem)

Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
žena	37	17	54	35 %	18 %	27 %
muž	19	30	49	18 %	32 %	24 %
na pohlaví nezáleží	50	47	97	47 %	50 %	49 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Na otázku „**Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?**“ skoro polovina (47 % žáků a 50 % žákyní) pubescentů zvolila variantu - NA POHLAVÍ NEZÁLEŽÍ (97 z 200, což činí 49 %). Dále přibližně jedna čtvrtina respondentů zvolila variantu ŽENA

(54 z 200; 27 %) a druhá čtvrtina variantu MUŽ (49 z 200; 24 %). Podobný trend odpovědí můžeme vidět i u jedinců v jednotlivých třídách (viz Tabulka č. 13).

Když jsem vytvářela tuto položku, myslela jsem si, že většina žáků bude dávat přednost učitelům mužského pohlaví. Hlavně z toho důvodu, že jich je ve školství málo a přinášejí žákům jiný pohled na svět a jinak se k nim chovají než učitelky. Moje myšlenka mi byla vyvrácena, žákům na pohlaví převážně nezáleží. Dále jsem si myslela, že pubescenti budou preferovat učitele opačného pohlaví, dívky učitele a chlapci učitelky. To se mi i potvrdilo u respondentů v 8. a 9. třídách. Podle mého názoru je to způsobeno tím, že čtrnáctiletí a patnáctiletí jedinci si v tomto období hledají své protějšky (partnery). Své preference někteří z nich přenášejí i na učitele.

3.6.6 Položka číslo 7 – souvislost věku a oblíbenosti učitele

Tabulka č. 15: Položka č. 7 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	16	6	22	39 %	18 %	30 %
ne	19	25	44	46 %	76 %	59 %
nejsem si jistý/á	6	2	8	15 %	6 %	11 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
ano	18	6	24	53 %	15 %	33 %
ne	10	27	37	29 %	70 %	51 %
nejsem si jistý/á	6	6	12	18 %	15 %	16 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
ano	14	6	20	45 %	27 %	38 %
ne	16	12	28	52 %	55 %	53 %
nejsem si jistý/á	1	4	5	3 %	18 %	9 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 16: Položka č. 7 (odpovědi respondentů celkem)

Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	48	18	66	45 %	19 %	33 %
ne	45	64	109	42 %	68 %	54 %
nejsem si jistý/á	13	12	25	13 %	13 %	13 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Na otázku „Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?“ odpověděla více jak polovina respondentů NE (109 z 200, což činí 54 %). Znamená to, že věk podle nich nesouvisí s oblíbeností učitele. To potvrdily i žákyně ze 7. a 8 tříd, ze 7. tříd to uvedly ve 25 z 33 dotazníků a z osmých tříd ve 27 z 39 dotazníků (viz Tabulka č. 16). Jen 33 % pubescentů uvedlo, že oblíbenost souvisí s věkem. Ve svém předpokladu, že věk souvisí s oblíbeností učitele, jsem se mýlila.

3.6.7 Položka číslo 8 – věk oblíbeného učitele

Tabulka č. 17: Položka č. 8 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
mezi 20 - 30 let	12	4	16	75 %	67 %	73 %
mezi 31 - 40 let	4	2	6	25 %	33 %	27 %
mezi 41 - 50 let	-	-	-	-	-	-
starší 51 let	-	-	-	-	-	-
celkem	16	6	22	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
mezi 20 - 30 let	13	5	18	72 %	83 %	75 %
mezi 31 - 40 let	5	-	5	28 %	-	21 %
mezi 41 - 50 let	-	-	-	-	-	-
starší 51 let	-	1	1	-	17 %	4 %
celkem	18	6	24	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
mezi 20 - 30 let	14	3	17	100 %	50 %	85 %
mezi 31 - 40 let	-	3	3	-	50 %	15 %
mezi 41 - 50 let	-	-	-	-	-	-
starší 51 let	-	-	-	-	-	-
celkem	14	6	20	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 18: Položka č. 8 (odpovědi respondentů celkem)

Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
mezi 20 - 30 let	39	12	51	81 %	67 %	77 %
mezi 31 - 40 let	9	5	14	19 %	28 %	21 %
mezi 41 - 50 let	-	-	-	-	-	-
starší 51 let	-	1	1	-	5 %	2 %
celkem	48	18	66	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Položka číslo 8 v dotazníku navazovala na položku číslo 7, mohli na ni odpovědět jen respondenti, kteří v předchozí položce označili variantu ANO (66 z 200 respondentů, 33 %), tedy souhlasili se vztahem věku a oblíbenosti učitele. Osmá otázka zněla: „**Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce?**“. Nejvíce odpovědi získala varianta MEZI 20 – 30 LET (51 z 66), odpovědělo tak 77 % pubescentů (81 % žáků a 67 % žákyň). Druhý nejvyšší počet získala odpověď MEZI 31 – 40 LET (14 z 66, 21 %), jeden jedinec označil odpověď STARŠÍ 51 LET a nikdo neoznačil variantu MEZI 41 – 50 LET.

Pokud se podíváme na odpovědi respondentů z jednotlivých tříd (viz Tabulka č. 17), zjistíme například, že až 85 % pubescentů z 9. tříd zvolilo variantu MEZI 20 – 30 LET. Je zajímavé, že všichni žáci z 9. tříd se shodli na výše zmíněné variantě, ale u žákyň to byla jen polovina z nich (druhá polovina volila variantu MEZI 31 – 40 LET).

Výsledek této otázky mi nepřijde až tak překvapující. Učitelé ve věku 20 až 40 let jsou pro pubescenty atraktivní, co se týká jejich síly, elánu, pružnosti myšlení, vyučovacích metod a přístupu k nim. Výše zmíněným tvrzením bych nechtěla urazit pedagogy staršího věku, i oni mají své kouzlo a k tomu mnoho zkušeností a vědomostí. Podle mého názoru záleží více na samotné osobnosti a odbornosti učitele než na jeho věku.

3.6.8 Položka číslo 9 – souvislost vzhledu a oblíbenosti učitele

Tabulka č. 19: Položka č. 9 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky souvisí s jeho/její oblíbeností?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	10	5	15	24 %	15 %	20 %
ne	25	21	46	61 %	64 %	62 %
nejsem si jistý/á	6	7	13	15 %	21 %	18 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
ano	19	13	32	56 %	33 %	44 %
ne	10	22	32	29 %	56 %	44 %
nejsem si jistý/á	5	4	9	15 %	11 %	12 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
ano	10	2	12	32 %	9 %	23 %
ne	15	8	23	48 %	36 %	43 %
nejsem si jistý/á	6	12	18	20 %	55 %	34 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 20: Položka č. 9 (odpovědi respondentů celkem)

Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky souvisí s jeho/její oblíbeností?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	39	20	59	37 %	22 %	29 %
ne	50	51	101	47 %	54 %	51 %
nejsem si jistý/á	17	23	40	16 %	24 %	20 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Z tabulky č. 20 vyplývá, že polovina respondentů odpověděla NE na otázku „Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky souvisí s jeho/její oblíbeností“. V 7. a 9. třídách odpovědi kopírovaly celkový trend odpovědí, jen respondenti z 8. tříd se nemohli rozhodnout, zda je vzhled u učitele důležitý či nikoliv. Variantu ANO a stejně tak i NE zaškrtno 44 % dotázaných (viz Tabulka č. 19).

Předpokládala jsem, že více než 70 % pubescentů uvede, že vzhled souvisí s oblíbeností učitele. Ale bohužel můj předpoklad byl mylný. Pouhých 29 % respondentů bylo stejného názoru. Usuzovala jsem tak z toho důvodu, že když vzhled

u pubescentů hraje důležitou roli, budou jej (například styl v oblékání) vyžadovat i po svých učitelích.

3.6.9 Položka číslo 10 – vlastnosti oblíbeného učitele

Tabulka č. 21: Položka č. 10 (odpovědi respondentů celkem)

Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/ svém oblíbeném učiteli?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi (možnost více odpovědi)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
aktivní	48	53	101	45 %	56 %	51 %
čestná/ý	30	31	61	28 %	33 %	31 %
dochvilná/ý	2	6	8	2 %	6 %	4 %
důsledná/ý	6	4	10	6 %	4 %	5 %
chytrá/ý	46	42	88	43 %	45 %	44 %
klidná/ý	63	50	113	59 %	53 %	57 %
komunikativní	72	54	126	68 %	57 %	63 %
kreativní	34	26	60	32 %	28 %	30 %
laskavá/ý	51	36	87	48 %	38 %	44 %
má pochopení pro žáky	57	60	117	54 %	64 %	59 %
moudrá/ý	23	22	45	22 %	23 %	23 %
náročná/ý	2	3	5	2 %	3 %	3 %
odborník/odbornice	29	32	61	27 %	34 %	31 %
ohleduplná/ý	43	56	99	41 %	60 %	50 %
optimistická/ý	37	25	62	35 %	27 %	31 %
pečlivá/ý	32	18	50	30 %	19 %	25 %
přátelská/ý	71	60	131	67 %	64 %	66 %
přísná/ý	7	5	12	7 %	5 %	6 %
sebejistá/ý	21	10	31	20 %	11 %	16 %
smysl pro humor	92	76	168	87 %	81 %	84 %
spravedlivá/ý	51	53	104	48 %	56 %	52 %
tolerantní	51	48	99	48 %	51 %	50 %
trpělivá/ý	41	44	85	39 %	47 %	43 %
umí naslouchat	46	47	93	43 %	50 %	47 %
umí přijímat kritiku	37	38	75	35 %	40 %	38 %
umí udržet tajemství	38	40	78	36 %	43 %	39 %
jiné vlastnosti	1	1	2	1 %	1 %	1 %
celkem respondentů	106	94	200	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČR, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Z tabulky č. 21 můžeme vyčíst, že více jak polovina všech pubescentů si na svých oblíbených učitelích cení následujících vlastností. Jsou jimi SMYSL PRO HUMOR (168 z 200 respondentů), PŘÁTELSKOST (131 z 200), KOMUNIKATIVNOST (126 z 200), EMPATIE (= má pochopení pro žáky, 117 z 200), KLIDNOST (113 z 200), SPRAVEDLIVOST (104 z 200), AKTIVNOST (101 z 200), OHLEDUPLNOST (99 z 200) a TOLERANTNOST (99 z 200). Dále se podíváme na položku č. 10 z pohledu žáků z jednotlivých tříd.

Pubescenti ze 7. tříd dávají přednost následujícím vlastnostem oblíbeného učitele: SMYSL PRO HUMOR (60 ze 74), PŘÁTELSKOST (50 ze 74), KOMUNIKATIVNOST (48 ze 74), KLIDNOST (44 ze 74), LASKAVOST (42 ze 74), EMPATIE (= má pochopení pro žáky, 41 ze 74), AKTIVNOST (40 ze 74), CHYTROST (39 ze 74) atd. Úplné výsledky položky č. 10 z pohledu respondentů ze 7. tříd viz Příloha č. 1.

Pubescenti z 8. tříd označili s nadpoloviční většinou pouze vlastnost SMYSL PRO HUMOR (60 ze 73). Další vlastnosti, které nejčastěji respondenti označovali, jsou EMPATIE (= má pochopení pro žáky, 35 ze 73), KLIDNOST (33 ze 73) a PŘÁTELSKOST (32 ze 73). Úplné výsledky položky č. 10 z pohledu respondentů z 8. tříd viz Příloha č. 2.

Více jak polovina pubescentů z 9. tříd se shodla na následujících vlastnostech: KOMUNIKATIVNOST (50 z 53), PŘÁTELSKOST (49 z 53), SMYSL PRO HUMOR (48 z 53), EMPATIE (= má pochopení pro žáky, 41 z 53), UMĚNÍ NASLOUCHAT (39 z 53), SPRAVEDLIVOST (37 z 53), TOLERANTNOST (37 z 53), KLIDNOST (36 z 53), OHLEDUPLNOST (36 z 53), LASKAVOST (35 z 53), UMĚNÍ UDRŽET TAJEMSTVÍ (33 z 53) a AKTIVNOST (30 z 53). Úplné výsledky položky č. 10 z pohledu respondentů z 9. tříd viz Příloha č. 3.

A jakých vlastností si na oblíbených učitelích cení pubescenti z mého výzkumu? Na prvním místě si cení smyslu pro humor. Podle mého názoru je humor důležitý k celkovému odlehčení atmosféry během i mimo vyučování. Dále preferují přátelský vztah k žákům a empatičnost. Je zajímavé, že si pubescenti na svých učitelích cení jak klidnosti, tak i aktivity. Ideálním učitelem je podle nich nejspíš aktivní člověk s klidným vystupováním před třídou. Jejich oblíbený učitel je spravedlivý, ohleduplný, tolerantní a chytrý.

3.6.10 Položka číslo 11 – vlastnosti neoblíbeného učitele

Tabulka č. 22: Položka č. 11 (odpovědi respondentů celkem)

Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?						
<i>respondenti celkem</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	4	15	19	4 %	16 %	10 %
arogantní	55	60	115	52 %	64 %	58 %
bez smyslu pro humor	75	61	136	71 %	65 %	68 %
důsledný/á	11	9	20	10 %	10 %	10 %
klidný/á	4	6	10	4 %	6 %	5 %
kritický/á	43	50	93	41 %	53 %	47 %
lhostejný/á k problémům žáků	31	30	61	29 %	32 %	31 %
nadržuje určitým žákům	63	61	124	59 %	65 %	62 %
náladový/á	48	45	93	45 %	48 %	47 %
náročný/á	43	33	76	41 %	35 %	38 %
nedochvilný/á	13	11	24	12 %	12 %	12 %
nemluvný/á	29	26	55	27 %	28 %	28 %
není odborníkem/odbornicí	17	17	34	16 %	18 %	17 %
neohleduplný/á	43	49	92	41 %	52 %	46 %
neochotný/á	47	48	95	44 %	51 %	48 %
nespravedlivý/á	59	62	121	56 %	66 %	61 %
netolerantní	52	40	92	49 %	43 %	46 %
nudný/á	61	59	120	58 %	63 %	60 %
pesimistický/á	36	25	61	34 %	27 %	31 %
pomlouvá žáky i učitele	36	41	77	34 %	44 %	39 %
příliš kamarádský/á, přátelský/á	1	3	4	1 %	3 %	2 %
přísný/á	61	36	97	58 %	38 %	49 %
roztěkaný/á	26	40	66	25 %	43 %	33 %
výbušný/á	54	53	107	51 %	56 %	54 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	106	94	200	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Na otázku „Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?“ více jak stokrát respondenti označili následující vlastnosti (viz Tabulka č. 22): BEZ SMYSLU PRO HUMOR (136 z 200), NADRŽOVÁNÍ URČITÝM ŽÁKŮM (124 z 200),

NESPRAVEDLIVOST (121 z 200), NUDNOST (120 z 200), AROGANCE (115) a VÝBUŠNOST (107 z 200) atd. Dále si představíme výsledky položky č. 11 v sedmých, osmých a devátých třídách.

Mezi vlastnosti, které nemají rádi pubescenti ze 7. tříd, patří NUDNOST (50 ze 74), PŘÍSNOST (48 ze 74), NESPRAVEDLIVOST (43 ze 74), NADRŽOVÁNÍ URČITÝM ŽÁKŮM (41 ze 74), VÝBUŠNOST (40 ze 74) a AROGANCE (40 ze 74). Na zmíněných vlastnostech se shodlo více než 50 % respondentů. Úplné výsledky položky č. 11 z pohledu respondentů ze 7. tříd viz Příloha č. 4.

Více jak polovina respondentů z 8. tříd si myslí, že učitelé se stávají neoblíbení na základě dvou vlastností absence SMYSLU PRO HUMOR (60 ze 73) a NADRŽOVÁNÍ URČITÝM ŽÁKŮM (37 ze 73). Úplné výsledky položky č. 11 z pohledu respondentů z 8. tříd můžeme najít v příloze č. 5.

Pubescenti z 9. tříd nemají rádi na svých učitelích následující vlastnosti: NESPRAVEDLIVOST (48 z 53), NADRŽOVÁNÍ URČITÝM ŽÁKŮM (46 z 53), AROGANCE (44 z 53), BEZ SMYSLU PRO HUMOR (43 z 53), NUDNOST (42 z 53), VÝBUŠNOST (41 z 53), NEOCHOTA (39 z 53), KRITIČNOST (36 z 53), NEOHLEDUPLNOST (34 z 53), PŘÍSNOST (34 z 53), NETOLERANTNOST (34 z 53), POMLOUVÁNÍ ŽÁKŮ I UČITELŮ (31 z 53) a NÁLADOVOST (30 z 53). Úplné výsledky položky č. 11 z pohledu respondentů z 9. tříd viz Příloha č. 6.

Z výzkumu vyšlo najevo, že učitel se stane neoblíbeným, když mu bude chybět smysl pro humor, bude nadřžovat žákům a bude je i ostatní učitele pomlouvat. K žákům se bude chovat arogantně, ve svých hodinách bude nudný a jeho reakce na podněty budou výbušné. Podle pubescentů mezi neoblíbené vlastnosti učitele patří nespravedlivost, neochota, neohleduplnost, netolerantnost, přísnost a i náladovost.

3.6.11 Položka číslo 12 – preference vlastností učitele dle daného klíče

Tabulka č. 23: Přístup respondentů k položce č. 12 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Přístup respondentů k položce číslo 12						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
	<i>v absolutních hodnotách</i>			<i>v relativních hodnotách [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>
pochopil/a	31	23	54	76 %	70 %	73 %
nepochopil/a	10	10	20	24 %	30 %	27 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
pochopil/a	18	24	42	53 %	62 %	58 %
nepochopil/a	16	15	31	47 %	38 %	42 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
pochopil/a	18	16	34	58 %	73 %	64 %
nepochopil/a	13	6	19	42 %	27 %	36 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 24: Přístup respondentů k položce č. 12 (odpovědi respondentů celkem)

Přístup respondentů k položce číslo 12						
<i>respondenti celkem</i>						
	<i>v absolutních hodnotách</i>			<i>v relativních hodnotách [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>
pochopil/a	67	63	130	63 %	67 %	65 %
nepochopil/a	39	31	70	37 %	33 %	35 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Položka č. 12 měla povahu seřazovací. Respondenti měli za úkol s pomocí číslic (1 až 10) seřadit vlastnosti učitelů (aktivní, důsledný, empatický, kreativní, náročný, objektivní, přátelský, přísný, spravedlivý, tolerantní) podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. Bohužel se vyskytlo až 70 z 200 pubescentů, kteří zadání položky nepochopili. Je zajímavé, že v porovnání jedinců ze 7. a 9. tříd, sedmáci byli na tom lépe než deváťáci (v 7. třídě pochopilo otázku 73 % žáků a žákyně, v 9. třídě 64 % žáků a žákyně). Nejhuře na tom byli osmáci, položku pochopilo pouze 58 %. V mnoha případech ji vůbec nevyplnili nebo použili jednu z číslic vícekrát (nejspíše hodnotili každou vlastnost samostatně na škále - 1 = nejméně a 10 = nejvíce se projevující vlastnost).

Tabulka č. 25: Položka č. 12 (odpovědi respondentů celkem)

Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslce 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)											
<i>respondenti celkem</i>											
<i>vlastnosti učitelů/učitelek</i>		aktivní	důsledný/á	empatický/á	kreativní	náročný/á	objektivní	přátelský/á	přísný/á	spravedlivý/á	tolerantní
1. místo	žák	12	-	7	3	2	8	28	4	2	1
	žákyně	10	4	5	1	4	6	22	3	5	3
	celkem	22	4	12	4	6	14	50	7	7	4
2. místo	žák	20	-	6	4	2	5	6	3	12	9
	žákyně	10	4	14	1	5	4	14	-	8	3
	celkem	30	4	20	5	7	9	20	3	20	12
3. místo	žák	5	7	11	8	1	6	7	2	5	15
	žákyně	2	4	9	4	2	3	7	5	5	22
	celkem	7	11	20	12	3	9	14	7	10	37
4. místo	žák	5	7	3	9	3	12	6	1	12	9
	žákyně	13	7	5	2	1	5	5	1	15	9
	celkem	18	14	8	11	4	17	11	2	27	18
5. místo	žák	6	7	13	10	-	10	4	2	7	8
	žákyně	6	6	9	9	4	5	6	2	13	3
	celkem	12	13	22	19	4	15	10	4	20	11
6. místo	žák	7	6	9	6	8	4	8	3	12	4
	žákyně	6	8	6	10	3	16	4	1	4	5
	celkem	13	14	15	16	11	20	12	4	16	9
7. místo	žák	8	8	8	11	8	8	3	5	4	4
	žákyně	5	7	8	19	3	5	4	1	3	8
	celkem	13	15	16	30	11	13	7	6	7	12
8. místo	žák	1	20	4	6	11	5	2	7	4	7
	žákyně	2	17	2	10	9	12	-	6	1	4
	celkem	3	37	6	16	20	17	2	13	5	11
9. místo	žák	2	5	5	7	23	7	1	7	8	2
	žákyně	4	4	2	7	24	4	-	11	6	1
	celkem	6	9	7	14	47	11	1	18	14	3
10. místo	žák	1	7	1	3	9	2	2	33	1	8
	žákyně	5	2	3	-	8	3	1	33	3	5
	celkem	6	9	4	3	17	5	3	66	4	13

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Dvanáctá položka byla zpracována na základě 130 dotazníků (což činí 65 % z celkového počtu dotazníků). Z tabulky č. 25 vyplývá, že z celkového pohledu pubescentů je na prvním místě PŘÁTELSKOST, na druhém místě AKTIVNOST, na třetím místě TOLERANTNOST, na čtvrtém místě SPRAVEDLIVOST, na pátém místě EMPATIČNOST, na šestém místě OBJEKTIVNOST, na sedmém místě KREATIVNOST, na osmém místě DŮSLEDNOST, na devátém místě NÁROČNOST a na posledním desátém místě PŘÍSNOST. Dále se zaměříme na výsledky z jednotlivých tříd.

U respondentů ze 7. tříd vyšlo následující pořadí vlastností učitele, na prvním místě PŘÁTELSKOST, na druhém místě AKTIVNOST, na třetím místě TOLERANTNOST, na čtvrtém místě SPRAVEDLIVOST, na pátém místě KREATIVNOST, na šestém a sedmém místě DŮSLEDNOST/EMPATIČNOST, na osmém místě OBJEKTIVNOST, na devátém místě NÁROČNOST a na desátém místě PŘÍSNOST (viz Příloha č. 7).

Osmáci nejčastěji označili na prvním místě PŘÁTELSKOST, na druhém místě EMPATIČNOST, na třetím místě TOLERANTNOST, na čtvrtém místě AKTIVNOST, na pátém místě SPRAVEDLIVOST, na šestém místě OBJEKTIVNOST, na sedmém místě KREATIVNOST, na osmém místě DŮSLEDNOST, na devátém místě NÁROČNOST a na desátém místě PŘÍSNOST (viz Příloha č. 8).

Pubescenti z 9. tříd vytvořili následující pořadí vlastností učitele, na prvním místě PŘÁTELSKOST, na druhém místě AKTIVNOST, na třetím místě EMPATIČNOST, na čtvrtém místě SPRAVEDLIVOST, na pátém místě KREATIVNOST, na šestém místě OBJEKTIVNOST, na sedmém místě TOLERANTNOST, na osmém místě DŮSLEDNOST, na devátém místě NÁROČNOST a na desátém místě PŘÍSNOST (viz Příloha č. 9)

Ve všech třídách na prvním místě zvítězila přátelskost. Poslední místa vždy náležela přísnosti a náročnosti. Tolerance, spravedlivost a aktivnost učitelů se vystřídaly na druhém až sedmém místě. Co se týče kreativity učitelů, tato vlastnost většinou skončila na pátém místě. Překvapilo mě, že objektivita se nedostala na vyšší místa. Objektivní učitel, který nenadržuje určitým typům žáků, by měl být samozřejmostí.

3.6.12 Položka číslo 13 – zaměření učitele na žáky nebo na předmět

Tabulka č. 26: Položka č. 13 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
učitel zapálený pro předmět	2	-	2	5 %	-	3 %
učitel zaměřený na žáky	39	33	72	95 %	100 %	97 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
učitel zapálený pro předmět	4	1	5	12 %	3 %	7 %
učitel zaměřený na žáky	30	38	68	88 %	97 %	93 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
učitel zapálený pro předmět	1	1	2	3 %	5 %	4 %
učitel zaměřený na žáky	30	21	51	97 %	95 %	96 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědí byly zkráceny autorkou.

Tabulka č. 27: Položka č. 13 (odpovědi respondentů celkem)

Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědí</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
učitel zapálený pro předmět	7	2	9	7 %	2 %	4 %
učitel zaměřený na žáky	99	92	191	93 %	98 %	96 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědí byly zkráceny autorkou.

Na otázku „**Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?**“ odpovědělo 96 % pubescentů UČITEL ZAMĚŘENÝ NA ŽÁKY (191 z 200). Neboli respondenti dali přednost učiteli, který se snaží žákovi pomoc a porozumět před učitelem odborníkem. Ani v jednotlivých třídách nebyly zaznamenány změny oproti celkovému pohledu na tuto položku (viz Tabulka č. 26). Vyčnívaly pouze žákyně ze 7. tříd, které se jednohlasně shodly na variantě UČITEL ZAMĚŘENÝ NA ŽÁKY (33 z 33). Výše zmíněný výsledek jsem předpokládala a pubescenti mi ho potvrdili. Podle mého názoru ideálním učitelem je učitel nadšený odborník, kterému nejsou lhostejní jeho žáci.

3.6.13 Položka číslo 14 – vyučovací metoda oblíbeného učitele

Tabulka č. 28: Položka č. 14 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi (možnost více odpovědí)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
vykládá pouze látku	2	8	10	5 %	24 %	14 %
zapojuje žáky do výuky	26	20	46	63 %	61 %	62 %
doplňuje výklad praktickými příklady	23	19	42	56 %	58 %	57 %
používá při výkladu prezentace, filmy, ...	30	27	57	73 %	82 %	77 %
zadáva skupinovou práci	7	10	17	17 %	30 %	23 %
zadáva hodně domácích úkolů	1	1	2	2 %	3 %	3 %
jiný způsob	1	1	2	2 %	3 %	3 %
celkem respondentů	41	33	74	-	-	-
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
vykládá pouze látku	-	14	14	-	36 %	19 %
zapojuje žáky do výuky	26	33	59	76 %	85 %	81 %
doplňuje výklad praktickými příklady	24	26	50	71 %	67 %	68 %
používá při výkladu prezentace, filmy, ...	29	31	60	85 %	79 %	82 %
zadáva skupinovou práci	16	21	37	47 %	54 %	51 %
zadáva hodně domácích úkolů	1	5	6	3 %	13 %	8 %
jiný způsob	2	2	4	6 %	5 %	5 %
celkem respondentů	34	39	73	-	-	-
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
vykládá pouze látku	2	1	3	6 %	5 %	6 %
zapojuje žáky do výuky	27	19	46	87 %	86 %	87 %
doplňuje výklad praktickými příklady	23	7	30	74 %	32 %	57 %
používá při výkladu prezentace, filmy, ...	29	18	47	94 %	82 %	89 %
zadáva skupinovou práci	8	8	16	26 %	36 %	30 %
zadáva hodně domácích úkolů	-	-	-	-	-	-
jiný způsob	1	1	2	3 %	5 %	4 %
celkem respondentů	31	22	53	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Tabulka č. 29: Položka č. 14 (odpovědi respondentů celkem)

Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědí (možnost více odpovědí)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
vykládá pouze látku	4	23	27	4 %	24 %	14 %
zapojuje žáky do výuky	79	72	151	75 %	77 %	76 %
doplňuje výklad praktickými příklady	70	52	122	66 %	55 %	61 %
používá při výkladu prezentace, filmy, ...	88	76	164	83 %	81 %	82 %
zadáva skupinovou práci	31	39	70	29 %	41 %	35 %
zadáva hodně domácích úkolů	2	6	8	2 %	6 %	4 %
jiný způsob	4	4	8	4 %	4 %	4 %
celkem respondentů	106	94	200	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědí byly zkráceny autorkou.

Položka č. 14 se zabývá vyučovací metodou oblíbeného učitele. Z tabulky č. 29 je zřejmé, že nejvíce odpovědi získaly varianty – **POUŽÍVÁ PŘI VÝKLADU PREZENTACE, FILMY, HRY, RÉBUSY ATD.** (164 z 200, 82 %), **ZAPOJUJE ŽÁKY DO VÝUKY – VEDE S NIMI DIALOG O LÁTCE** (151 z 200, 76 %) a **DOPLŇUJE VÝKLAD PRAKTICKÝMI PŘÍKLADY** (122 z 200, 61 %). I v jednotlivých třídách získaly nejvyšší počet výše zmíněné varianty (viz Tabulka č. 28). Co se týká varianty **JINÝ ZPŮSOB**, respondenti například uvedli: „*zábavnou formou, podání s humorem, tak aby nás výuka bavila, vykládá různé příklady ze života, říká tu látku zajímavě, snaží se být vtipný*“.

Podle mého názoru výuka by měla být zajímavě, jednoduše a poutavě podaná. Učitel by měl se žáky diskutovat a podněcovat je k zamyšlení. Žákům by mělo být vysvětleno, proč se dané učivo učí a jak ho mohou využít v praktickém životě. Je dobré střídát individuální a skupinovou práci. V prvním případě se žáci naučí spoléhat sami na sebe a ve druhém spolupracovat a komunikovat.

3.6.14 Položka číslo 15 – souvislost předmětu a oblíbenosti učitele

Tabulka č. 30: Položka č. 15 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	23	22	45	56 %	67 %	61 %
ne	13	10	23	32 %	30 %	31 %
nejsem si jistý/á	5	1	6	12 %	3 %	8 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
ano	10	16	26	29 %	41 %	36 %
ne	13	22	35	38 %	56 %	48 %
nejsem si jistý/á	11	1	12	32 %	3 %	16 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
ano	11	11	22	35 %	50 %	42 %
ne	13	7	20	42 %	32 %	38 %
nejsem si jistý/á	7	4	11	23 %	18 %	20 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 31: Položka č. 15 (odpovědi respondentů celkem)

Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
ano	44	49	93	41 %	53 %	46 %
ne	39	39	78	37 %	41 %	39 %
nejsem si jistý/á	23	6	29	22 %	6 %	15 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Na otázku „**Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?**“ skoro polovina respondentů zvolila variantu ANO (93 z 200, 46 %). Neboli souhlasí s tím, že oblíbenost souvisí s vyučovacím předmětem. Dalších 39 % respondentů si myslí, že oblíbenost s předmětem nesouvisí a zbylých 15 % si není jist. Pokud se podíváme na odpovědi v jednotlivých třídách (viz Tabulka č. 30), dozvíme se následovné. V sedmých a devátých třídách převažuje názor, že oblíbenost souvisí s předmětem. Naopak v osmých třídách skoro polovina pubescentů výše zmíněné tvrzení vyvrátila.

Z toho celkově vyplývá, že odpovědi na otázku č. 15 nejsou až tak jednoznačné (ANO 46% versus NE 39 %).

3.6.15 Položka číslo 16 – oblíbený učitel a vyučovací předmět

Tabulka č. 32: Položka č. 16 (odpovědi respondentů celkem)

Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti celkem</i>						
<i>varianty odpovědi (možnost více odpovědí)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
Cizí jazyk	22	21	43	50 %	43 %	46 %
Český jazyk	8	9	17	18 %	18 %	18 %
Dějepis	11	13	24	25 %	27 %	26 %
Fyzika	12	10	22	27 %	20 %	24 %
Hudební výchova	4	18	22	9 %	37 %	24 %
Chemie	4	6	10	9 %	12 %	11 %
Informatika	10	12	22	23 %	24 %	24 %
Matematika	6	5	11	14 %	10 %	12 %
Občanská výchova	3	13	16	7 %	27 %	17 %
Pracovní činnosti	4	8	12	9 %	16 %	13 %
Přírodopis	6	10	16	14 %	20 %	17 %
Tělesná výchova	16	21	37	36 %	43 %	40 %
Výtvarná výchova	3	20	23	7 %	41 %	25 %
Zeměpis	21	24	45	48 %	49 %	48 %
jiný předmět	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	44	49	93	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Na položku č. 16 mohli odpovědět jen respondenti (93 z 200, 46 %), kteří v předchozí položce souhlasili s tím, že oblíbenost souvisí s vyučovacím předmětem. Z tabulky č. 32 je zřejmé, že oblíbení učitelé nejčastěji vyučují ZEMĚPIS (45 z 93, 48 %), CIZÍ JAZYK (43 z 93, 46 %) a TĚLESNOU VÝCHOVU (37 z 93, 37 %).

V jednotlivých třídách zmíním jen ty předměty, na kterých se shodla polovina z pubescentů. Z pohledu sedmáků jejich oblíbení učitelé vyučují ZEMĚPIS (23 ze 45) a CIZÍ JAZYK (22 ze 45), viz Příloha č. 10. U osmáků vyučují TĚLESNOU

VÝCHOVU (15 z 26), HUDEBNÍ VÝCHOVU (14 z 26), CIZÍ JAZYK (12 z 26), u devátáků INFORMATIKU (11 z 22) a ZEMĚPIS (11 z 22) - viz Příloha č. 11 a 12.

Můj předpoklad, že oblíbení učitelé budou vyučovat zeměpis, tělesnou výchovu a cizí jazyk, byl naplněn. Jsem ráda, že zrovna zeměpis se stal tím předmětem, který vyučují oblíbení učitelé. Doufám, že i já jako budoucí učitelka zeměpisu se jednou oblíbenou stanu.

3.6.16 Položka číslo 17 – nedokončené věty o oblíbeném učiteli

Tabulka č. 33: Přístup respondentů k položce č. 17 (odpovědi respondentů ze 7., 8. a 9. tříd)

Přístup respondentů k položce číslo 17 – „doplň věty“						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
	<i>v absolutních hodnotách</i>			<i>v relativních hodnotách [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>
dokončil/a obě věty	29	25	54	71 %	76 %	73 %
dokončil/a jednu větu	7	8	15	17 %	24 %	20 %
nedokončil/a ani jednu větu	5	-	5	12 %	-	7 %
celkem	41	33	74	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
dokončil/a obě věty	12	20	32	35 %	51 %	44 %
dokončil/a jednu větu	10	6	16	30 %	15 %	22 %
nedokončil/a ani jednu větu	12	13	25	35 %	34 %	34 %
celkem	34	39	73	100 %	100 %	100 %
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
dokončil/a obě věty	24	19	43	77 %	86 %	81 %
dokončil/a jednu větu	4	2	6	13 %	9 %	11 %
nedokončil/a ani jednu větu	3	1	4	10 %	5 %	8 %
celkem	31	22	53	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Tabulka č. 34: Přístup respondentů k položce č. 17 (odpovědi respondentů celkem)

Přístup respondentů k položce číslo 17 – „doplň věty“						
<i>respondenti celkem</i>						
	<i>v absolutních hodnotách</i>			<i>v relativních hodnotách [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>celkem</i>
dokončil/a obě věty	65	64	129	61 %	68 %	65 %
dokončil/a jednu větu	21	16	37	20 %	17 %	19 %
nedokončil/a ani jednu větu	20	14	34	19 %	15 %	16 %
celkem	106	94	200	100 %	100 %	100 %

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Poslední položka v dotazníku byla pro respondenty otevřená. Měli za úkol dokončit následující dvě věty: „*Můj oblíbený učitel ...*“, „*Oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stane, když ...*“. Celkem mile mě překvapilo, že až 166 pubescentů dokončilo nejméně jednu z výše jmenovaných vět (obě věty 65 %, jen jednu větu 19 % a žádnou 16 % - viz Tabulka č. 34). Dále bych chtěla uvést nejzajímavější a nejčastěji se opakující dokončení věty. Ty co mě zaujaly, jsem i zvýraznila.

První větu „*Můj oblíbený učitel ...*“ pubescenti dokončili například takto: „*má vždy stručnou látku a umí naučit; není jenom jeden, ale je jich více, jelikož každý má něco v sobě; je klidný a pečlivý, má pochopení pro žáky; je laskavý, rozumí žákům; je milá; je přátelský a komunikativní; je super; je pohledný a má hezké oči; je když nosí svetr s jelenem; je hodná, přátelská a není jako ti staří strašáci na škole; je vtipný a umí správně zapojit žáky do předmětu; je obětavý; je úžasný, skvělý, pohodový; je rozumný, vtipný, mohu se mu svěřit; dokáže naučit, ale bere to zábavnou formou; je boží*“. Dále jsem se několikrát setkala s dokončením typu - můj učitel neexistuje, můj učitel se jmenuje ..., můj učitel vyučuje

Druhou větu, která zněla „*Oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stane, když ...*“, pubescenti dokončili například takto: „*není jen učitel; nenadržuje chytřejším; se s námi zapojí do výuky, provádí pokusy; nepotrestá mě tak přísně, když nebudu mít domácí úkol; nekřičí a všechno vysvětlí; bude v pohodě, nebude zbytečně moc náladový a přísný; porozumí světu pubertáků; je mi sympatický; mě chápe a vyslechne si mě; nebojuje proti žákům, ale snaží se je zaujmout, pochopit je a rozesmát; se snaží vycházet s žáky, pomáhá jim; je na nás milá, klidná a trpělivá; je pohoda člověk; se baví s žáky a zajímá se o ně; není přísný; se k nám dobře chová a je k nám tolerantní, chápe naše problémy; je hodná, ochotná, rozumí nám, má smysl pro humor; pouští filmy, dokumenty, dá se s ním rozumně domluvit, je přátelský a kreativní; je dobrý učitel; nebude dělat naschvály a podobné věci; se chová hezky a přátelsky ke svým žákům; je vtipná, chápavá, projevuje zájem o své žáky, umí učit; je stejná skoro jako my, dokáže nás pochopit, pomůže nám v jakýchkoliv problémech*“.

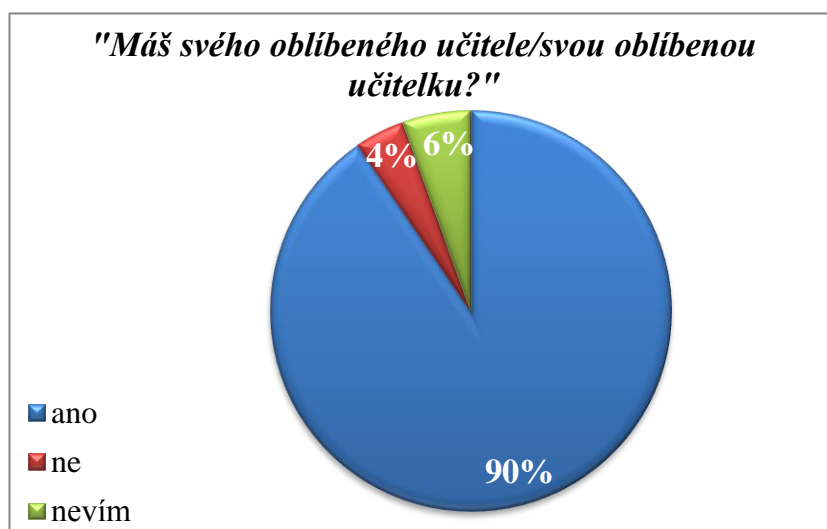
Respondenti nejčastěji jmenovali různé vlastnosti, kterými oplývají jejich oblíbení učitelé, dále blíže specifikovali vztah učitel a žák, způsob/metody výuky a způsob odměn a trestů. Naprosto souhlasím s následujícími tvrzeními pubescentů, že oblíbeným se učitel stane, když nebude jen učitel, nebude bojovat proti žákům, naopak

se bude snažit je pochopit a zaujmout. Zjednodušeně můžeme říct, že oblíbeným se učitel stane ve chvíli, **kdy porozumí světu pubescentů.**

3.7 Ověření předpokladů výzkumu

3.7.1 Předpoklad č. 1

Graf č. 1: Ověření P1

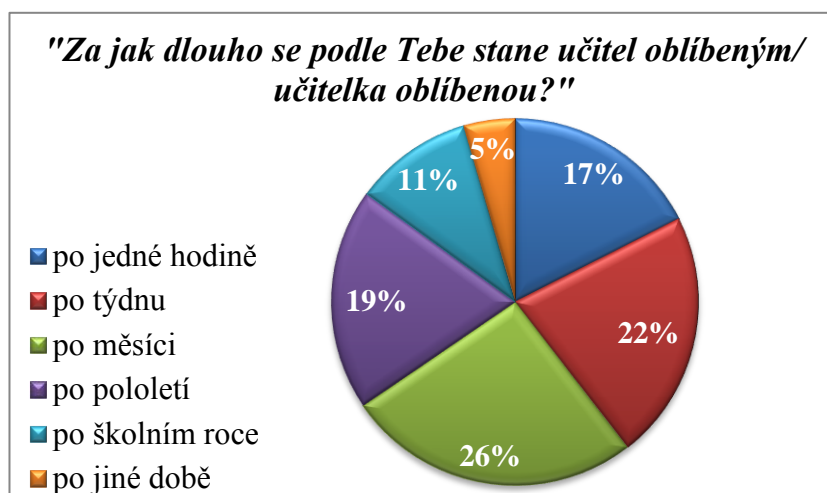

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

První předpoklad, „**více než 70 % dotázaných pubescentů má svého oblíbeného učitele/svou oblíbenou učitelku**“, se potvrdil. Pro upřesnění předpokladu přikládám graf č. 1, ze kterého můžeme vyčíst, že až 90 % pubescentů má svého oblíbeného učitele.

3.7.2 Předpoklad č. 2

Graf č. 2: Ověření P2

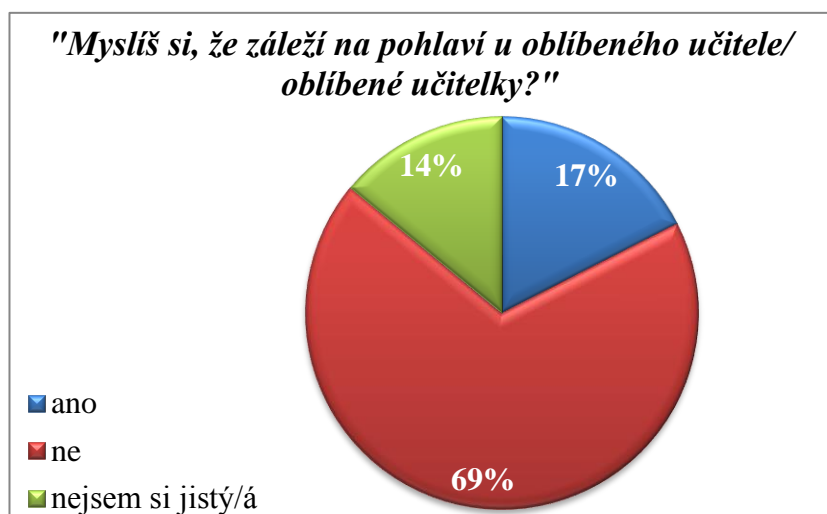

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Druhý předpoklad, „učitel/učitelka se nestane okamžitě (tj. po jedné hodině) oblíbeným/oblíbenou, ale až po určité době (tj. po pololetí, po školním roce a déle)“, se nepotvrdil. Z grafu č. 2 vyplývá, že podle pubescentů se učitel stane oblíbeným po měsíci (26 %). Není zahrnuta ani možnost odpovědi, že se učitel stane oblíbeným po jedné hodině (17 %).

3.7.3 Předpoklad č. 3

Graf č. 3: Ověření P3

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Třetí předpoklad, „oblíbenost učitele/učitelky nesouvisí s pohlavím“, se potvrdil. Je to zřejmé i z grafu č. 3, zmíněný předpoklad byl doložen odpověďmi od 69 % respondentů.

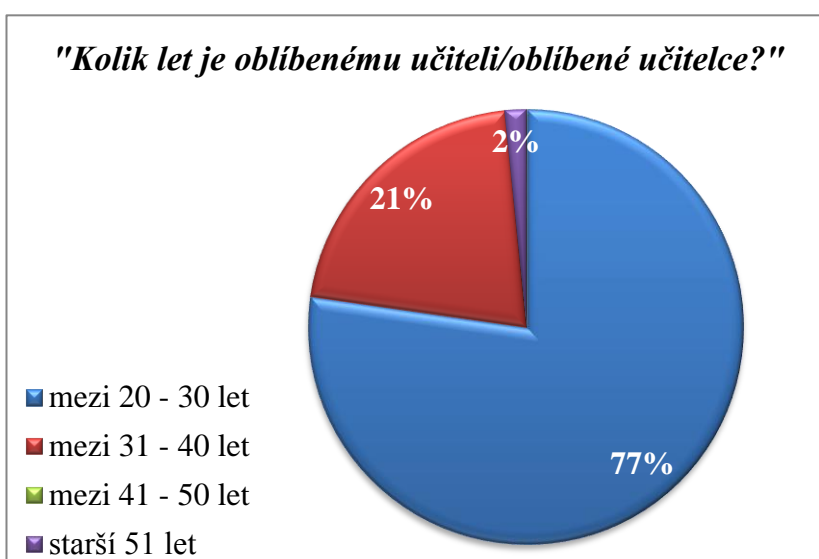
3.7.4 Předpoklad č. 4

Graf č. 4: Ověření P4 (1. část)

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Graf č. 5: Ověření P4 (2. část)

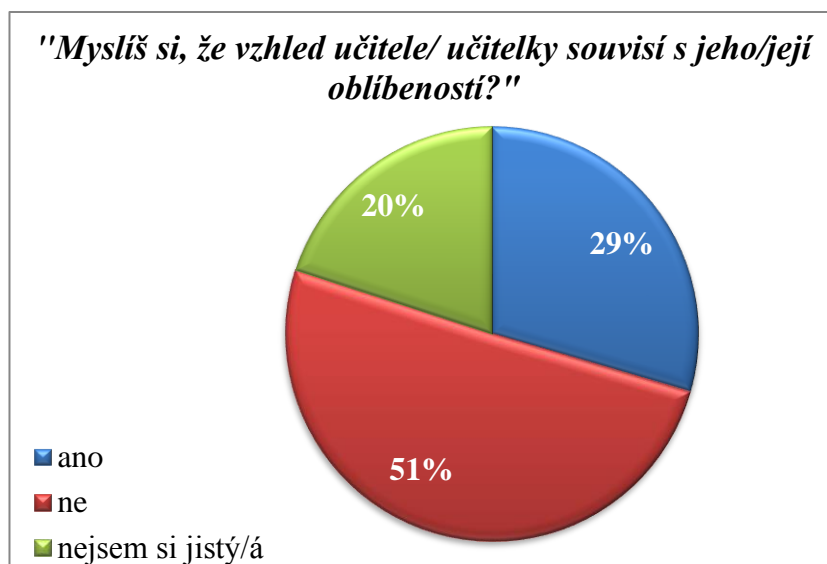

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Čtvrtý předpoklad, „**Předpokládám, že oblíbenost učitele/učitelky souvisí s věkem. Věk oblíbeného učitele/oblíbené učitelky se pohybuje v rozmezí 20 až 30 let.**“, se potvrdil částečně. První část předpokladu byla vyvrácena (viz Graf č. 4) a druhá část byla potvrzena (viz Graf č. 5). Z grafů vyplývá, učitel se nestává oblíbeným na základě svého věku, oblíbenému učiteli je převážně 20 až 30 let (věk 20 - 30 let zvolilo 77 % respondentů a věk 31 - 40 let 21 % respondentů).

3.7.5 Předpoklad č. 5

Graf č. 6: Ověření P5

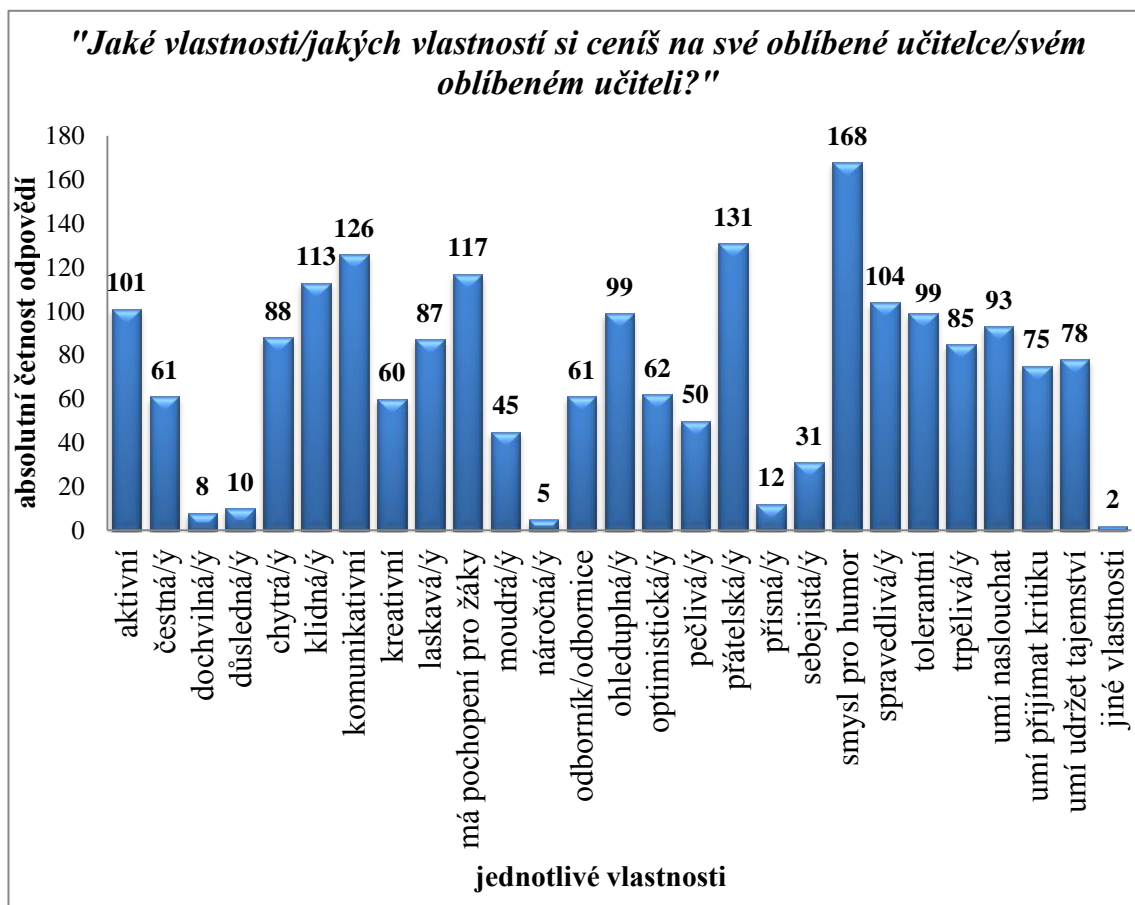

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Pátý předpoklad, „**více než 70 % dotázaných pubescentů uvede, že vzhled souvisí s oblíbeností učitelů/učitelek**“, se nepotvrdil. Z grafu č. 6 je patrné, že přibližně polovina pubescentů neupřednostňuje vzhled u svých oblíbených učitelů. Jen 29 % respondentů uvedlo, že oblíbenost souvisí se vzhledem učitele.

3.7.6 Předpoklad č. 6

Graf č. 7: Ověření P6

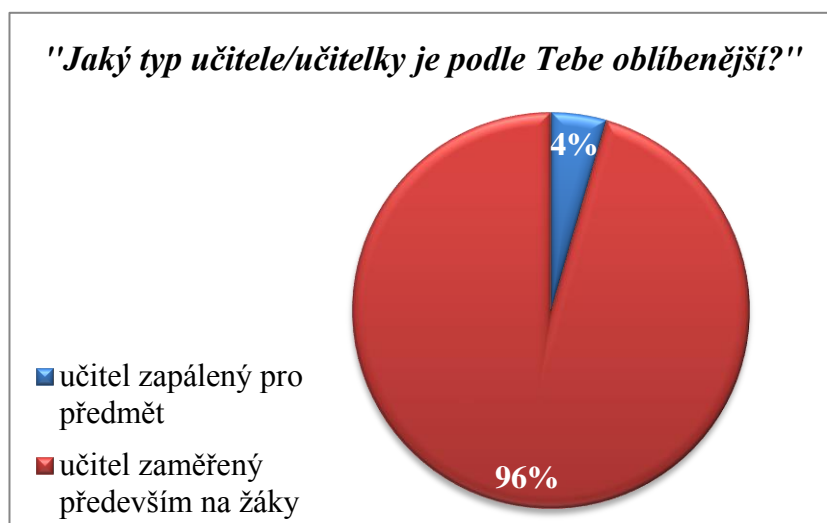

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Šestý předpoklad, „**Předpokládám, že učitel/učitelka se stává oblíbeným/oblíbenou na základě následujících vlastností – důslednost, spravedlnost, smysl pro humor, trpělivost, přátelskost, empatie a odbornost.**“, se nepotvrdil. Graf č. 7 zobrazuje četnost jednotlivých vlastností učitele, kterých si pubescenti cení. Patří mezi ně na prvním místě smysl pro humor (168 z 200 respondentů), na druhém místě přátelskost (131 z 200) a na třetím místě komunikativnost (126 z 200), dále empatie (má pochopení pro žáky, 117 z 200), klidnost (113 z 200), spravedlivost (104 z 200) a aktivnost (101 z 200). Všechny výše zmíněné vlastnosti označila více jak polovina pubescentů. Z dalších jmenovaných vlastností v šestém předpokladu za důležitou vlastnost nepovažují důslednost (10 z 200) a částečně i trpělivost (85 z 200) a odbornost (61 z 200) učitele.

3.7.7 Předpoklad č. 7

Graf č. 8: Ověření P7

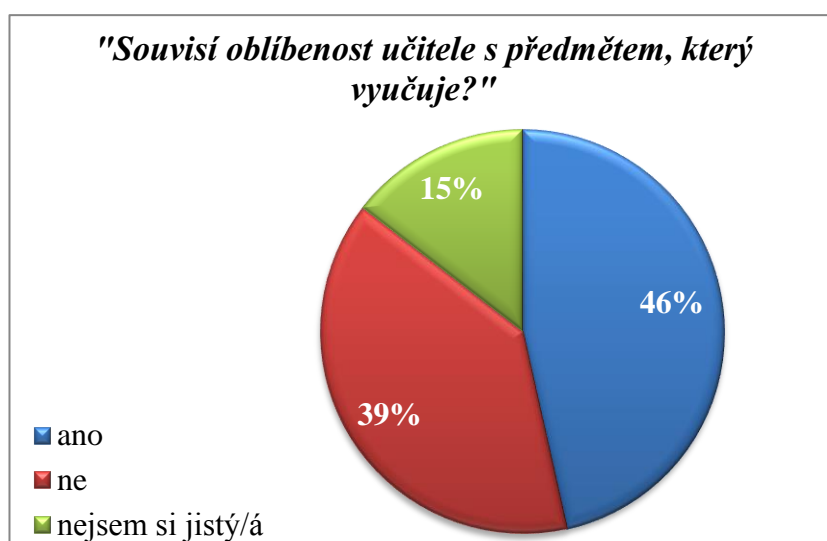

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Sedmý předpoklad, „Předpokládám, že více než 90 % dotázaných pubescentů dají přednost učitelům/učitelkám, kteří/které se snaží žákům pomoci a porozumět před učiteli/učitelkami nadšenými odborníky/odbornicemi.“, se potvrdil. Z grafu č. 8 je patrné, že 96 % pubescentů dává přednost učiteli, který je zaměřený na žáky a ne na předmět.

3.7.8 Předpoklad č. 8

Graf č. 9: Ověření P8

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Poslední osmý předpoklad, „**více než 60 % dotázaných pubescentů uvede, že oblíbenost učitele/učitelky souvisí s vyučovacím předmětem**“, se nepotvrdil. Z grafu č. 9 sice vyplývá, že dle odpovědí oblíbenost souvisí s vyučovacím předmětem, ale jen u 46 % respondentů.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zmapovat faktory oblíbenosti učitele u pubescentů za pomoci dotazníků vlastní konstrukce.

Na základě dostupné literatury jsem vypracovala teoretickou část, která je tvořena dvěma tématy „učitel“ a „období dospívání“. Hlavním záměrem praktické části bylo dotazníkové šetření, které proběhlo na třech základních školách v Českých Budějovicích. Dotazník obsahoval položky týkající se pohlaví, věku, vzhledu, z pohledu pubescentů oblíbených a neoblíbených vlastností, vztahu učitele k žákům, vztahu učitele k předmětu, způsobu výuky a vyučovacího předmětu oblíbeného učitele, ale i doby, za jakou se učitel stane oblíbeným.

Ve výzkumu bylo stanoveno osm předpokladů, z toho tři byly potvrzeny, jeden potvrzen částečně a čtyři nepotvrzeny. Mezi potvrzené předpoklady patří následující. Více než 70 % pubescentů má svého oblíbeného učitele. Oblíbenost učitele nesouvisí s pohlavím. Více než 90 % pubescentů dává přednost učiteli, který je převážně zaměřený na žáky. U výše zmíněných předpokladů mě překvapilo, že 90 % respondentů má svého oblíbeného učitele a že až 96 % respondentů preferuje učitele, který chce svým žákům pomoci a porozumět.

Částečně byl potvrzen předpoklad, že oblíbenost učitele souvisí s věkem, věk oblíbeného učitele se pohybuje v rozmezí 20 až 30 let. První část předpokladu byla vyvrácena, jelikož až polovina pubescentů uvedla, že oblíbenost učitele nesouvisí s věkem. Avšak druhá část předpokladu byla potvrzena. Oblíbenému učiteli je převážně mezi 20 až 30 lety, což uvedly tři čtvrtiny pubescentů souhlasící se souvislostí oblíbenosti učitele a věku.

Nepotvrdily se předpoklady týkající se doby, za jakou se učitel stane oblíbeným a souvislosti mezi vzhledem a oblíbeností učitele. Podle výzkumu si pubescenti svého učitele oblíbí již po měsíci (někteří dokonce po týdnu). Dle mého úsudku je tato doba příliš krátká a nedostačující pro důkladné vzájemné poznání a bližší interakci mezi učitelem a žákem. Co se týká vzhledu učitele, až polovina pubescentů uvedla, že oblíbenost učitele nesouvisí s jeho vzhledem. Myslela jsem si, že když pubescentům záleží na svém vzhledu, budou jej vyžadovat i po svých učitelích. Další nepotvrzený předpoklad se týkal vlastností učitelů, díky kterým se stávají oblíbení. Měly jimi být

důslednost, spravedlnost, smysl pro humor, trpělivost, přátelskost, empatie a odbornost. Jen část výše zmíněných vlastností pubescenti označili za klíčové. Podle výzkumu si žáci a žákyně na svých učitelích nejvíce cení smyslu pro humor, přátelskosti, komunikativnosti, empatie, klidného vystupování, spravedlivosti a aktivity. Poslední předpoklad, který se nepotvrdil, se zabýval souvislostí vyučovacího předmětu a oblíbenosti učitele. Ani ne polovina respondentů uvedla, že oblíbenost učitele souvisí s předmětem. Oblíbení učitelé nejčastěji vyučují zeměpis, cizí jazyk a tělesnou výchovu.

V dotazníkovém šetření mě pozitivně překvapil přístup pubescentů k otevřené položce ve formě nedokončených vět. Většina dokončených vět měla smysl i svou hodnotu. Zaujalo mě následující dokončení věty. „*Oblíbeným se učitel stane, když umí naslouchat, pomoci a poradit. Nezáleží na věku, vzhledu. Člověk má přeci svou cenu. Dokáže se usmát. Ale zároveň tam musí být spravedlivost! Umí zvednout náladu a dokáže se žákem zabojovat.*“ Výše zmíněný názor jedné žákyně osmé třídy zcela potvrdil většinu výsledků výzkumu.

Lze předpokládat, že pokud by byl výzkum proveden na větším výzkumném souboru (například v krajském či celorepublikovém měřítku), výsledky by nebyly shodné.

Získané poznatky o oblíbenosti učitele lze stručně shrnout tak, že většina pubescentů sedmých až devátých tříd třech českobudějovických základních škol má svého oblíbeného učitele. Mezi faktory nesouvisející s oblíbeností učitele patří pohlaví, věk a vzhled učitele. Oblíbenost učitele vychází hlavně z osobnosti učitele a jeho vlastností, z kladného vztahu k žákům, ze způsobu výuky a ze samotného vyučovacího předmětu.

Učitel se stane oblíbeným ve chvíli, kdy porozumí světu pubescentů.

Seznam použitých zdrojů

ARLTOVÁ, M. *Puberta je, když začínají s rodiči potíže: deník jedné matky*. Praha: Portál, 1994. 134 s. ISBN 80-7178-020-0.

BLATNÝ, M., et al. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada Publishing, 2010. 299 s. ISBN 978-80-247-3434-7.

CARR-GREGG, M., SHALE, E. *Puberťáci a adolescenti*. Praha: Portál, 2010. 197 s. ISBN 978-80-7367-662-9.

ČAČKA, O. *Psychologie: duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, Brno: Doplněk, 2000. 377 s. ISBN 80-7239-060-0.

ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.

DVOŘÁKOVÁ, M. *Pedagogicko psychologická diagnostika I*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1995. 172 s. ISBN 80-7040-143-5.

DYTRTOVÁ, R., KRHUTOVÁ, M. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. 121 s. ISBN 978-80-247-2863-6.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*, Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*, Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A. *Pedagogické otázky současnosti*, Praha: Institut sociálních vztahů nakladatelství, 1994. 124 s. ISBN 80-85866-05-6.

KOLÁŘ, Z., VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. 230 s. ISBN 978-80-247-2857-5.

KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele, Cesty k lepšímu vyučování*, Praha: Portál, 2004. 155 s. ISBN 80-7178-965-8.

- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- LANGOVÁ, M., et al. *Psychologické aspekty školního poradenství*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2005. 192 s. ISBN 80-7044-719-2.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. 141 s. ISBN 80-7178-747-7.
- MAREŠ, J. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013. 702 s. ISBN 978-80-262-0174-8.
- MOJŽÍŠEK, L. *Základy pedagogické diagnostiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 206 s. ISBN nevedeno.
- MUSIL, J. *Vývojová psychologie I*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 70 s. ISBN 80-7318-361-7.
- NOVOTNÁ, L., HŘÍCHOVÁ, M., MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. 82 s. ISBN 80-7043-281-0.
- PRŮCHA, J. *Učitel: Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. 154 s. ISBN 80-7178-621-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2005. 481 s. ISBN 80-7367-047-X.
- PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky. I., Vývoj člověka do patnácti let*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. 461 s. ISBN nevedeno
- REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-7178-829-5.
- SOMR, M. *Pedagogika pedagogů: tradice a současnost učitelství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2012. 201 s. ISBN 978-80-7394-397-4.
- SPILKOVÁ, V., et al. *Kvalita učitele a profesní standard*. Praha: Univerzita Karlova, 2010. 257 s. ISBN 978-80-7290-496-9.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Základy vývojové psychologie pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. 50 s. ISBN 978-80-7368-011-4.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., et al. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

VACÍNOVÁ, M., TRPIŠOVSKÁ, D., FARKOVÁ, M. *Psychologie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 189 s. ISBN 978-80-86723-47-1.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VAŠUTOVÁ, J. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. 190 s. ISBN 80-7315-082-4.

VAŠUTOVÁ, J. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 76 s. ISBN 978-80-7290-325-2.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Přehled obrázků

Obrázek č. 1: Model úrovní učitelovy osobnosti.....	13
--	----

Přehled tabulek

Tabulka č. 1: Klasifikace typů autority a kritéria členění.....	18
Tabulka č. 2: Vzdělávací cíle a navazující kompetence.....	26
Tabulka č. 3: Srovnání Freudovy a Eriksonovy periodizace lidského života.....	30
Tabulka č. 4: Přehled citového vývoje v jednotlivých fázích dospívání.....	41
Tabulka č. 5: Charakteristika výzkumného vzorku.....	48
Tabulka č. 6: Položka č. 1 a 2 (klasifikace respondentů - pohlaví a školní třída).....	50
Tabulka č. 7: Položka č. 3 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	51
Tabulka č. 8: Položka č. 3 (odpovědi respondentů celkem).....	51
Tabulka č. 9: Položka č. 4 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	52
Tabulka č. 10: Položka č. 4 (odpovědi respondentů celkem).....	53
Tabulka č. 11: Položka č. 5 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	54
Tabulka č. 12: Položka č. 5 (odpovědi respondentů celkem).....	54
Tabulka č. 13: Položka č. 6 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	55
Tabulka č. 14: Položka č. 6 (odpovědi respondentů celkem).....	55
Tabulka č. 15: Položka č. 7 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	56
Tabulka č. 16: Položka č. 7 (odpovědi respondentů celkem).....	57
Tabulka č. 17: Položka č. 8 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	57
Tabulka č. 18: Položka č. 8 (odpovědi respondentů celkem).....	58
Tabulka č. 19: Položka č. 9 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	59
Tabulka č. 20: Položka č. 9 (odpovědi respondentů celkem).....	59
Tabulka č. 21: Položka č. 10 (odpovědi respondentů celkem).....	60
Tabulka č. 22: Položka č. 11 (odpovědi respondentů celkem).....	62
Tabulka č. 23: Přístup respondentů k položce č. 12 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	64
Tabulka č. 24: Přístup respondentů k položce č. 12 (odpovědi respondentů celkem).....	64
Tabulka č. 25: Položka č. 12 (odpovědi respondentů celkem).....	65
Tabulka č. 26: Položka č. 13 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	67
Tabulka č. 27: Položka č. 13 (odpovědi respondentů celkem).....	67
Tabulka č. 28: Položka č. 14 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd).....	68

Tabulka č. 29: Položka č. 14 (odpovědi respondentů celkem)	69
Tabulka č. 30: Položka č. 15 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd)	70
Tabulka č. 31: Položka č. 15 (odpovědi respondentů celkem)	70
Tabulka č. 32: Položka č. 16 (odpovědi respondentů celkem)	71
Tabulka č. 33: Přístup respondentů k položce č. 17 (odpovědi respondentů z 7., 8. a 9. tříd) ..	72
Tabulka č. 34: Přístup respondentů k položce č. 17 (odpovědi respondentů celkem).....	72
Tabulka č. 35: Položka č. 10 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)	Příloha č. 1
Tabulka č. 36: Položka č. 10 (odpovědi respondentů z 8. tříd)	Příloha č. 2
Tabulka č. 37: Položka č. 10 (odpovědi respondentů z 9. tříd)	Příloha č. 3
Tabulka č. 38: Položka č. 11 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)	Příloha č. 4
Tabulka č. 39: Položka č. 11 (odpovědi respondentů z 8. tříd)	Příloha č. 5
Tabulka č. 40: Položka č. 11 (odpovědi respondentů z 9. tříd)	Příloha č. 6
Tabulka č. 41: Položka č. 12 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)	Příloha č. 7
Tabulka č. 42: Položka č. 12 (odpovědi respondentů z 8. tříd)	Příloha č. 8
Tabulka č. 43: Položka č. 12 (odpovědi respondentů z 9. tříd)	Příloha č. 9
Tabulka č. 44: Položka č. 16 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)	Příloha č. 10
Tabulka č. 45: Položka č. 16 (odpovědi respondentů z 8. tříd)	Příloha č. 11
Tabulka č. 46: Položka č. 16 (odpovědi respondentů z 9. tříd)	Příloha č. 12

Přehled grafů

Graf č. 1: Ověření P1	74
Graf č. 2: Ověření P2	75
Graf č. 3: Ověření P3	75
Graf č. 4: Ověření P4 (1. část)	76
Graf č. 5: Ověření P4 (2. část)	76
Graf č. 6: Ověření P5	77
Graf č. 7: Ověření P6	78
Graf č. 8: Ověření P7	79
Graf č. 9: Ověření P8	79

Přílohy

Příloha č. 1	Výsledky položky č. 10 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)
Příloha č. 2	Výsledky položky č. 10 (odpovědi respondentů z 8. tříd)
Příloha č. 3	Výsledky položky č. 10 (odpovědi respondentů z 9. tříd)
Příloha č. 4	Výsledky položky č. 11 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)
Příloha č. 5	Výsledky položky č. 11 (odpovědi respondentů z 8. tříd)
Příloha č. 6	Výsledky položky č. 11 (odpovědi respondentů z 9. tříd)
Příloha č. 7	Výsledky položky č. 12 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)
Příloha č. 8	Výsledky položky č. 12 (odpovědi respondentů z 8. tříd)
Příloha č. 9	Výsledky položky č. 12 (odpovědi respondentů z 9. tříd)
Příloha č. 10	Výsledky položky č. 16 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)
Příloha č. 11	Výsledky položky č. 16 (odpovědi respondentů z 8. tříd)
Příloha č. 12	Výsledky položky č. 16 (odpovědi respondentů z 9. tříd)
Příloha č. 13	Dotazník vlastní konstrukce
Příloha č. 14	Dotazník vyplněný žákyní 7. třídy
Příloha č. 15	Dotazník vyplněný žákyní 8. třídy
Příloha č. 16	Dotazník vyplněný žákem 9. třídy

Přílohy

Příloha č. 1

Tabulka č. 35: Položka č. 10 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)

Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/ svém oblíbeném učiteli?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	20	20	40	49 %	61 %	54 %
čestná/ý	8	15	23	20 %	45 %	31 %
dochvilná/ý	1	4	5	2 %	12 %	7 %
důsledná/ý	2	2	4	5 %	6 %	5 %
chytrá/ý	19	20	39	46 %	61 %	53 %
klidná/ý	25	19	44	61 %	58 %	59 %
komunikativní	29	19	48	71 %	58 %	65 %
kreativní	16	13	29	39 %	39 %	39 %
laskavá/ý	22	20	42	54 %	61 %	57 %
má pochopení pro žáky	20	21	41	49 %	64 %	55 %
moudrá/ý	5	10	15	12 %	30 %	20 %
náročná/ý	2	1	3	5 %	3 %	4 %
odborník/odbornice	18	16	34	44 %	48 %	46 %
ohleduplná/ý	16	17	33	39 %	52 %	45 %
optimistická/ý	12	7	19	29 %	21 %	26 %
pečlivá/ý	14	9	23	34 %	27 %	31 %
přátelská/ý	30	20	50	73 %	61 %	68 %
přísná/ý	5	1	6	12 %	3 %	8 %
sebejistá/ý	7	2	9	17 %	6 %	12 %
smysl pro humor	39	21	60	95 %	64 %	81 %
spravedlivá/ý	19	16	35	46 %	48 %	47 %
tolerantní	19	15	34	46 %	45 %	46 %
trpělivá/ý	14	16	30	34 %	48 %	41 %
umí naslouchat	15	14	29	37 %	42 %	39 %
umí přijímat kritiku	13	12	25	32 %	36 %	34 %
umí udržet tajemství	14	9	23	34 %	27 %	31 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	41	33	74	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 2

Tabulka č. 36: Položka č. 10 (odpovědi respondentů z 8. tříd)

Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/ svém oblíbeném učiteli?						
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	11	20	31	32 %	51 %	42 %
čestná/ý	4	8	12	12 %	21 %	16 %
dochvilná/ý	-	-	-	-	-	-
důsledná/ý	2	1	3	6 %	3 %	4 %
chytrá/ý	9	9	18	26 %	23 %	25 %
klidná/ý	15	18	33	44 %	46 %	45 %
komunikativní	15	13	28	44 %	33 %	38 %
kreativní	6	8	14	18 %	21 %	19 %
laskavá/ý	10	-	10	29 %	-	14 %
má pochopení pro žáky	15	20	35	44 %	51 %	48 %
moudrá/ý	10	7	17	29 %	18 %	23 %
náročná/ý	-	1	1	-	3 %	1 %
odborník/odbornice	7	7	14	21 %	18 %	19 %
ohleduplná/ý	10	20	30	29 %	51 %	41 %
optimistická/ý	7	12	19	21 %	31 %	26 %
pečlivá/ý	8	6	14	24 %	15 %	19 %
přátelská/ý	12	20	32	35 %	51 %	44 %
přísná/ý	1	1	2	3 %	3 %	3 %
sebejistá/ý	6	5	11	18 %	13 %	15 %
smysl pro humor	25	35	60	74 %	90 %	82 %
spravedlivá/ý	12	20	32	35 %	51 %	44 %
tolerantní	10	18	28	29 %	46 %	38 %
trpělivá/ý	11	15	26	32 %	38 %	36 %
umí naslouchat	10	15	25	29 %	38 %	34 %
umí přijímat kritiku	9	12	21	26 %	31 %	29 %
umí udržet tajemství	7	15	22	21 %	38 %	30 %
jiné vlastnosti	1	1	2	3 %	3 %	3 %
celkem respondentů	34	39	73	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 3

Tabulka č. 37: Položka č. 10 (odpovědi respondentů z 9. tříd)

Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/ svém oblíbeném učiteli?						
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	17	13	30	55 %	59 %	57 %
čestná/ý	18	8	26	58 %	36 %	49 %
dochvilná/ý	1	2	3	3 %	9 %	6 %
důsledná/ý	2	1	3	6 %	5 %	6 %
chytrá/ý	18	13	31	58 %	59 %	58 %
klidná/ý	23	13	36	74 %	59 %	68 %
komunikativní	28	22	50	90 %	100 %	94 %
kreativní	12	5	17	39 %	23 %	32 %
laskavá/ý	19	16	35	61 %	73 %	66 %
má pochopení pro žáky	22	19	41	71 %	86 %	77 %
moudrá/ý	8	5	13	26 %	23 %	25 %
náročná/ý	-	1	1	-	5 %	2 %
odborník/odbornice	4	9	13	13 %	41 %	25 %
ohleduplná/ý	17	19	36	55 %	86 %	68 %
optimistická/ý	18	6	24	58 %	27 %	45 %
pečlivá/ý	10	3	13	32 %	14 %	25 %
přátelská/ý	29	20	49	94 %	91 %	92 %
přísná/ý	1	3	4	3 %	14 %	8 %
sebejistá/ý	8	3	11	26 %	14 %	21 %
smysl pro humor	28	20	48	90 %	91 %	91 %
spravedlivá/ý	20	17	37	65 %	77 %	70 %
tolerantní	22	15	37	71 %	68 %	70 %
trpělivá/ý	16	13	29	52 %	59 %	55 %
umí naslouchat	21	18	39	68 %	82 %	74 %
umí přijímat kritiku	15	14	29	48 %	64 %	55 %
umí udržet tajemství	17	16	33	55 %	73 %	62 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	31	22	53	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 4

Tabulka č. 38: Položka č. 11 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)

Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	3	14	17	7 %	42 %	23 %
arogantní	16	24	40	39 %	73 %	54 %
bez smyslu pro humor	26	7	33	63 %	21 %	45 %
důsledný/á	5	2	7	12 %	6 %	9 %
klidný/á	3	4	7	7 %	12 %	9 %
kritický/á	12	20	32	29 %	61 %	43 %
lhostejný/á k problémům žáků	9	11	20	22 %	33 %	27 %
nadržuje určitým žákům	19	22	41	46 %	67 %	55 %
náladový/á	17	14	31	41 %	42 %	42 %
náročný/á	14	14	28	34 %	42 %	38 %
nedochvilný/á	3	4	7	7 %	12 %	9 %
nemluvný/á	10	11	21	24 %	33 %	28 %
není odborníkem/odbornicí	6	5	11	15 %	15 %	15 %
neohleduplný/á	17	18	35	41 %	55 %	47 %
neochotný/á	15	16	31	37 %	48 %	42 %
nespravedlivý/á	20	23	43	49 %	70 %	58 %
netolerantní	13	15	28	32 %	45 %	38 %
nudný/á	27	23	50	66 %	70 %	68 %
pesimistický/á	9	10	19	22 %	30 %	26 %
pomlouvá žáky i učitele	8	16	24	20 %	48 %	32 %
příliš kamarádský/á, přátelský/á	-	2	2	-	6 %	3 %
přísný/á	25	23	48	61 %	70 %	65 %
roztěkaný/á	8	14	22	20 %	42 %	30 %
výbušný/á	18	22	40	44 %	67 %	54 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	41	33	74	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 5

Tabulka č. 39: Položka č. 11 (odpovědi respondentů z 8. tříd)

Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?						
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
aktivní	1	1	2	3 %	3 %	3 %
arogantní	15	16	31	44 %	41 %	42 %
bez smyslu pro humor	25	35	60	74 %	90 %	82 %
důsledný/á	1	7	8	3 %	18 %	11 %
klidný/á	-	2	2	-	5 %	3 %
kritický/á	10	15	25	29 %	38 %	34 %
lhostejný/á k problémům žáků	8	10	18	24 %	26 %	25 %
nadržuje určitým žákům	15	22	37	44 %	56 %	51 %
náladový/á	15	17	32	44 %	44 %	44 %
náročný/á	11	13	24	32 %	33 %	33 %
nedochvilný/á	6	4	10	18 %	10 %	14 %
nemluvný/á	5	5	10	15 %	13 %	14 %
není odborníkem/odbornicí	6	10	16	18 %	26 %	22 %
neohleduplný/á	8	15	23	24 %	38 %	32 %
neochotný/á	10	15	25	29 %	38 %	34 %
nespravedlivý/á	10	20	30	29 %	51 %	41 %
netolerantní	18	12	30	53 %	31 %	41 %
nudný/á	10	18	28	29 %	46 %	38 %
pesimistický/á	11	8	19	32 %	21 %	26 %
pomlouvá žáky i učitele	8	14	22	24 %	36 %	30 %
příliš kamarádský/á, přátelský/á	-	1	1	-	3 %	1 %
přísný/á	15	-	15	44 %	-	21 %
roztěkaný/á	6	20	26	18 %	51 %	36 %
výbušný/á	11	15	26	32 %	38 %	36 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	34	39	73	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 6

Tabulka č. 40: Položka č. 11 (odpovědi respondentů z 9. tříd)

Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?						
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi (možnost více odpovědí)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
aktivní	-	-	-	-	-	-
arogantní	24	20	44	77 %	91 %	83 %
bez smyslu pro humor	24	19	43	77 %	86 %	81 %
důsledný/á	5	-	5	16 %	-	9 %
klidný/á	1	-	1	3 %	-	2 %
kritický/á	21	15	36	68 %	68 %	68 %
lhostejný/á k problémům žáků	14	9	23	45 %	41 %	43 %
nadržuje určitým žákům	29	17	46	94 %	77 %	87 %
náladový/á	16	14	30	52 %	64 %	57 %
náročný/á	18	6	24	58 %	27 %	45 %
nedochvilný/á	4	3	7	13 %	14 %	13 %
nemluvný/á	14	10	24	45 %	45 %	45 %
není odborníkem/odbornicí	5	2	7	16 %	9 %	13 %
neohleduplný/á	18	16	34	58 %	73 %	64 %
neochotný/á	22	17	39	71 %	77 %	74 %
nespravedlivý/á	29	19	48	94 %	86 %	91 %
netolerantní	21	13	34	68 %	59 %	64 %
nudný/á	24	18	42	77 %	82 %	79 %
pesimistický/á	16	7	23	52 %	32 %	43 %
pomlouvá žáky i učitele	20	11	31	65 %	50 %	58 %
příliš kamarádský/á, přátelský/á	1	-	1	3 %	-	2 %
přísný/á	21	13	34	68 %	59 %	64 %
roztěkaný/á	12	6	18	39 %	27 %	34 %
výbušný/á	25	16	41	81 %	73 %	77 %
jiné vlastnosti	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	31	22	53	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 7

Tabulka č. 41: Položka č. 12 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)

Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslce 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)											
<i>respondenti ze 7. tříd</i>											
<i>vlastnosti učitelů/učitelek</i>		aktivní	důsledný/á	empatický/á	kreativní	náročný/á	objektivní	přátelský/á	přísný/á	spravedlivý/á	tolerantní
1. místo	žák	6	-	3	3	1	4	11	2	1	-
	žákyně	8	-	1	1	-	4	4	2	2	1
	celkem	14	-	4	4	1	8	15	4	3	1
2. místo	žák	9	-	2	1	1	4	3	-	5	6
	žákyně	6	-	1	1	3	-	9	-	3	-
	celkem	15	-	3	2	4	4	12	-	8	6
3. místo	žák	3	3	6	3	-	3	4	1	3	5
	žákyně	-	4	2	-	1	1	1	2	2	10
	celkem	3	7	8	3	1	4	5	3	5	15
4. místo	žák	2	1	2	4	2	3	4	1	7	5
	žákyně	1	3	2	1	-	2	2	1	7	4
	celkem	3	4	4	5	2	5	6	2	14	9
5. místo	žák	2	3	4	8	-	2	2	1	4	5
	žákyně	1	1	5	3	1	3	6	-	3	-
	celkem	3	4	9	11	1	5	8	1	7	5
6. místo	žák	3	5	5	1	3	2	3	2	5	2
	žákyně	3	4	4	3	1	3	-	1	3	1
	celkem	6	9	9	4	4	5	3	3	8	3
7. místo	žák	4	4	4	2	5	5	1	3	1	2
	žákyně	1	4	4	6	1	2	1	-	-	4
	celkem	5	8	8	8	6	7	2	3	1	6
8. místo	žák	1	6	3	2	6	3	2	5	2	1
	žákyně	-	5	1	4	7	5	-	1	-	-
	celkem	1	11	4	6	13	8	2	6	2	1
9. místo	žák	1	3	2	6	8	4	1	3	2	1
	žákyně	-	1	2	4	9	1	-	3	3	-
	celkem	1	4	4	10	17	5	1	6	5	1
10. místo	žák	-	6	-	1	5	1	-	13	1	4
	žákyně	3	1	1	-	-	2	-	13	-	3
	celkem	3	7	1	1	5	3	-	26	1	7

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Příloha č. 8

Tabulka č. 42: Položka č. 12 (odpovědi respondentů z 8. tříd)

Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslice 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)											
respondenti z 8. tříd											
vlastnosti učitelů/učitelek		aktivní	důsledný/á	empatický/á	kreativní	náročný/á	objektivní	přátelský/á	přísný/á	spravedlivý/á	tolerantní
1. místo	žák	2	-	3	-	-	3	9	1	-	-
	žákyně	2	2	3	-	4	-	10	-	2	1
	celkem	4	2	6	-	4	3	19	1	2	1
2. místo	žák	7	-	2	2	-	-	2	2	3	-
	žákyně	1	4	10	-	-	3	3	-	3	-
	celkem	8	4	12	2	-	3	5	2	6	-
3. místo	žák	1	3	1	1	-	1	1	1	1	8
	žákyně	-	-	3	2	1	1	4	3	-	10
	celkem	1	3	4	3	1	2	5	4	1	18
4. místo	žák	2	2	-	2	-	9	2	-	1	-
	žákyně	9	2	2	1	-	1	2	-	5	2
	celkem	11	4	2	3	-	10	4	-	6	2
5. místo	žák	2	-	7	-	-	3	2	1	1	2
	žákyně	1	5	2	2	2	1	-	1	7	3
	celkem	3	5	9	2	2	4	2	2	8	5
6. místo	žák	-	-	1	3	5	-	1	-	7	1
	žákyně	2	1	1	4	-	8	4	-	-	4
	celkem	2	1	2	7	5	8	5	-	7	5
7. místo	žák	2	-	3	7	2	-	1	1	-	2
	žákyně	3	1	2	11	2	2	-	-	3	-
	celkem	5	1	5	18	4	2	1	1	3	2
8. místo	žák	-	12	-	-	1	-	-	-	2	3
	žákyně	1	6	-	3	1	5	-	4	-	4
	celkem	1	18	-	3	2	5	-	4	2	7
9. místo	žák	1	1	1	1	10	1	-	-	3	-
	žákyně	4	2	-	1	8	2	-	6	1	-
	celkem	5	3	1	2	18	3	-	6	4	-
10. místo	žák	1	-	-	2	-	1	-	12	-	2
	žákyně	1	1	1	-	6	1	1	10	3	-
	celkem	2	1	1	2	6	2	1	22	3	2

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Příloha č. 9

Tabulka č. 43: Položka č. 12 (odpovědi respondentů z 9. tříd)

Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslice 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)											
respondenti z 9. tříd											
vlastnosti učitelů/učitelek		aktivní	důsledný/á	empatický/á	kreativní	náročný/á	objektivní	přátelský/á	přísný/á	spravedlivý/á	tolerantní
1. místo	žák	4	-	1	-	1	1	8	1	1	1
	žákyně	-	2	1	-	-	2	8	1	1	1
	celkem	4	2	2	-	1	3	16	2	2	2
2. místo	žák	4	-	2	1	1	1	1	1	4	3
	žákyně	3	-	3	-	2	1	2	-	2	3
	celkem	7	-	5	1	3	2	3	1	6	6
3. místo	žák	1	1	4	4	1	2	2	-	1	2
	žákyně	2	-	4	2	-	1	2	-	3	2
	celkem	3	1	8	6	1	3	4	-	4	4
4. místo	žák	1	4	1	3	1	-	-	-	4	4
	žákyně	3	2	1	-	1	2	1	-	4	2
	celkem	4	6	2	3	2	2	1	-	8	6
5. místo	žák	2	4	2	2	-	5	-	-	2	1
	žákyně	4	-	2	4	1	1	-	1	3	-
	celkem	6	4	4	6	1	6	-	1	5	1
6. místo	žák	4	1	3	2	-	2	4	1	-	1
	žákyně	1	3	1	3	2	5	-	-	1	-
	celkem	5	4	4	5	2	7	4	1	1	1
7. místo	žák	2	4	1	2	1	3	1	1	3	-
	žákyně	1	2	2	2	-	1	3	1	-	4
	celkem	3	6	3	4	1	4	4	2	3	4
8. místo	žák	-	2	1	4	4	2	-	2	-	3
	žákyně	1	6	1	3	1	2	-	1	1	-
	celkem	1	8	2	7	5	4	-	3	1	3
9. místo	žák	-	1	2	-	5	2	-	4	3	1
	žákyně	-	1	-	2	7	1	-	2	2	1
	celkem	-	2	2	2	12	3	-	6	5	2
10. místo	žák	-	1	1	-	4	-	2	8	-	2
	žákyně	1	-	1	-	2	-	-	10	-	2
	celkem	1	1	2	-	6	-	2	18	-	4

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Příloha č. 10

Tabulka č. 44: Položka č. 16 (odpovědi respondentů ze 7. tříd)

Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti ze 7. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
Cizí jazyk	12	10	22	52 %	45 %	49 %
Český jazyk	1	3	4	4 %	14 %	9 %
Dějepis	7	5	12	30 %	23 %	27 %
Fyzika	3	3	6	13 %	14 %	13 %
Hudební výchova	-	4	4	-	18 %	9 %
Chemie	-	-	-	-	-	-
Informatika	4	3	7	17 %	14 %	16 %
Matematika	5	3	8	22 %	14 %	18 %
Občanská výchova	1	3	4	4 %	14 %	9 %
Pracovní činnosti	3	2	5	13 %	9 %	11 %
Přírodopis	2	6	8	9 %	27 %	18 %
Tělesná výchova	6	9	15	26 %	41 %	33 %
Výtvarná výchova	2	5	7	9 %	23 %	16 %
Zeměpis	9	14	23	39 %	64 %	51 %
jiný předmět	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	23	22	45	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 11

Tabulka č. 45: Položka č. 16 (odpovědi respondentů z 8. tříd)

Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti z 8. tříd</i>						
varianty odpovědi (možnost více odpovědí)	absolutní četnost			relativní četnost [%]		
	žák	žákyně	odpovědi celkem	žák	žákyně	odpovědi celkem
Cizí jazyk	5	7	12	50 %	44 %	46 %
Český jazyk	3	2	5	30 %	13 %	19 %
Dějepis	2	5	7	20 %	31 %	27 %
Fyzika	6	1	7	60 %	6 %	27 %
Hudební výchova	2	12	14	20 %	75 %	54 %
Chemie	2	3	5	20 %	19 %	19 %
Informatika	3	1	4	30 %	6 %	15 %
Matematika	1	1	2	10 %	6 %	8 %
Občanská výchova	-	6	6	-	38 %	23 %
Pracovní činnosti	1	2	3	10 %	13 %	12 %
Přírodopis	3	2	5	30 %	13 %	19 %
Tělesná výchova	6	9	15	60 %	56 %	58 %
Výtvarná výchova	-	10	10	-	63 %	38 %
Zeměpis	5	6	11	50 %	38 %	42 %
jiný předmět	-	1	1	-	6 %	4 %
celkem respondentů	10	16	26	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014
Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 12

Tabulka č. 46: Položka č. 16 (odpovědi respondentů z 9. tříd)

Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje?						
<i>respondenti z 9. tříd</i>						
<i>varianty odpovědi (možnost více odpovědi)</i>	<i>absolutní četnost</i>			<i>relativní četnost [%]</i>		
	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>	<i>žák</i>	<i>žákyně</i>	<i>odpovědi celkem</i>
Cizí jazyk	5	4	9	45 %	36 %	41 %
Český jazyk	4	4	8	36 %	36 %	36 %
Dějepis	2	3	5	18 %	27 %	23 %
Fyzika	3	6	9	27 %	55 %	41 %
Hudební výchova	2	2	4	18 %	18 %	18 %
Chemie	2	3	5	18 %	27 %	23 %
Informatika	3	8	11	27 %	73 %	50 %
Matematika	-	1	1	-	9 %	5 %
Občanská výchova	2	4	6	18 %	36 %	27 %
Pracovní činnosti	-	4	4	-	36 %	18 %
Přírodopis	1	2	3	9 %	18 %	14 %
Tělesná výchova	4	3	7	36 %	27 %	32 %
Výtvarná výchova	1	5	6	9 %	45 %	27 %
Zeměpis	7	4	11	64 %	36 %	50 %
jiný předmět	-	-	-	-	-	-
celkem respondentů	11	11	22	-	-	-

Zdroj: Data zpracována z vybraných tříd a škol v ČB, k měsíci duben 2014

Pozn.: Varianty odpovědi byly zkráceny autorkou.

Příloha č. 13: Dotazník vlastní konstrukce

Milí žáci, milé žákyně,

jmenuji se Veronika Kurková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazník je součástí diplomové práce „**Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů**“.

Prosím Vás o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je **anonymní**. Vaše odpovědi budou využity při vyhodnocování praktické části mé diplomové práce.

Zaškrtni vždy **jednu možnost** z nabídky, pokud **není napsáno jinak**.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku. ☺

1. Jsem:

- žák
- žákyně

2. Chodím:

- do 7. třídy
- do 8. třídy
- do 9. třídy

3. Máš svého oblíbeného učitele/ svou oblíbenou učitelku?

- ano
- ne
- nevím

4. Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?

- po jedné hodině
- po týdnu
- po měsíci
- po pololetí
- po školním roce
- po jiné době: _____

5. Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

6. Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?

- žena
- muž
- na pohlaví nezáleží

7. Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

8. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 7 ANO. Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce? Pokud jsi na otázku č. 7 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

- mezi 20 - 30 let
- mezi 31 - 40 let
- mezi 41 - 50 let
- starší 51 let

9. Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky (jak vypadá, obléká se) souvisí s jeho/její oblíbeností?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

10. Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/svém oblíbeném učiteli? Pokud žádného oblíbeného učitele/oblíbenou učitelku nemáš, představ si, že bys ho/ji měl/a.

(můžeš zaškrtnout více odpovědi)

☐ aktivní	☐ optimistická/ý (očekává dobré výsledky žáků)
☐ čestná/ý	☐ pečlivá/ý
☐ dochvilná/ý	☐ přátelská/ý, společenská/ý
☐ důsledná/ý	☐ přísná/ý
☐ chytrá/ý	☐ sebejistá/ý
☐ klidná/ý	☐ smysl pro humor
☐ komunikativní	☐ spravedlivá/ý
☐ kreativní (tvořivá/ý)	☐ tolerantní (chápevá/ý)
☐ laskavá/ý	☐ trpělivá/ý
☐ má pochopení pro žáky a jejich problémy	☐ umí naslouchat
☐ moudrá/ý	

☐ náročná/ý	☐ umí přijímat kritiku (mohu jí/mu říct, co se mi na hodinách nelíbí)
☐ odborník/odbornice ve svém předmětu	☐ umí udržet tajemství
☐ ohleduplná/ý k potřebám žáků	☐ jiné vlastnosti: _____

11. Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ aktivní	☐ neohleduplný/á
☐ arogantní (povýšený/á)	☐ neochotný/á
☐ bez smyslu pro humor	☐ nespravedlivý/á
☐ důsledný/á	☐ netolerantní (nechápvý/á)
☐ klidný/á	☐ nudný/á
☐ kritický/á	☐ pesimistický/á (očekává špatné výsledky žáků)
☐ lhostejný/á k problémům žáků	☐ pomlouvá ostatní žáky i učitele
☐ nadržuje určitým žákům	☐ příliš kamarádský/á, přátelský/á
☐ náladový/á	☐ přísný/á
☐ náročný/á	☐ roztěkaný/á
☐ nedochvilný/á	☐ výbušný/á
☐ nemluvný/á	☐ jiné vlastnosti: _____
☐ není odborníkem/odbornicí ve svém předmětu	

12. Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij čísllice 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)

- _____ aktivní
- _____ důsledný/á
- _____ empatický/á (má pochopení pro své žáky)
- _____ kreativní (tvořivý/á)
- _____ náročný/á
- _____ objektivní (nestranný; nikomu nenadržuje)
- _____ přátelský/á

- _____ přísný/á
_____ spravedlivý/á
_____ tolerantní (chápavý/á)

13. Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?

- učitel/učitelka zapálený/á pro svůj předmět (nadšený odborník/nadšená odbornice)
 učitel/učitelka zaměřený/á především na žáky (snaží se žákovi porozumět a pomoci)

14. Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

- vykládá pouze látku
 zapojuje žáky do výuky (vede s nimi dialog o látce)
 doplňuje výklad praktickými příklady (například pokusy)
 používá při výkladu prezentace, filmy, hry, rébusy atd.
 zadává skupinovou práci
 zadává hodně domácích úkolů
 jiný způsob: _____

15. Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?

- ano
 ne
 nejsem si jistý/á

16. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 15 ANO. Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje? Pokud jsi na otázku č. 15 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ Cizí jazyk	☐ Občanská výchova/ Rodinná výchova/ Výchova ke zdraví
☐ Český jazyk	☐ Pracovní činnosti
☐ Dějepis	☐ Přírodopis
☐ Fyzika	☐ Tělesná výchova
☐ Hudební výchova	☐ Výtvarná výchova

- Chemie
- Informatika
- Matematika

- Zeměpis
- jiný předmět: _____

17. Doplně věty:

Můj oblíbený učitel _____ .

Oblíbeným se učitel/Oblíbenou se učitelka stane, když _____

_____ .

Děkuji za vyplnění dotazníku, přeji hezký den. ☺

Příloha č. 14: Dotazník vyplněný žákyní 7. třídy

Milí žáci, milé žákyně,

jmenuji se Veronika Kurková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazník je součástí diplomové práce „**Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů**“.

Prosím Vás o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je **anonymní**. Vaše odpovědi budou využity při vyhodnocování praktické části mé diplomové práce.

Zaškrtni vždy jednu možnost z nabídky, pokud není napsáno jinak.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku. ☺

1. Jsem:

- žák
- žákyně

2. Chodím:

- do 7. třídy
- do 8. třídy
- do 9. třídy

3. Máš svého oblíbeného učitele/ svou oblíbenou učitelku?

- ano
- ne
- nevím

4. Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?

- po jedné hodině
- po týdnu
- po měsíci
- po pololetí
- po školním roce
- po jiné době: _____

5. Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

6. Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?

- žena
- muž
- na pohlaví nezáleží

7. Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

8. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 7 ANO. Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce? Pokud jsi na otázku č. 7 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

- mezi 20 - 30 let
- mezi 31 - 40 let
- mezi 41 - 50 let
- starší 51 let

9. Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky (jak vypadá, obléká se) souvisí s jeho/její oblíbeností?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

10. Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/svém oblíbeném učiteli? Pokud žádného oblíbeného učitele/oblíbenou učitelku nemáš, představ si, že bys ho/ji měl/a.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☒ aktivní	☒ optimistická/ý (očekává dobré výsledky žáků)
☒ čestná/ý	☐ pečlivá/ý
☐ dochvilná/ý	☒ přátelská/ý, společenská/ý
☒ důsledná/ý	☐ přísná/ý
☒ chytrá/ý	☐ sebejistá/ý
☒ klidná/ý	☒ smysl pro humor
☒ komunikativní	☒ spravedlivá/ý
☒ kreativní (tvořivá/ý)	☒ tolerantní (chápaná/ý)
☒ laskavá/ý	☒ trpělivá/ý
☐ má pochopení pro žáky a jejich problémy	☒ umí naslouchat
☒ moudrá/ý	☒ umí přijímat kritiku (mohu jí/mu říct, co se mi na hodinách nelíbí)
☐ náročná/ý	☒ umí udržet tajemství
☒ odborník/odbornice ve svém předmětu	☐ jiné vlastnosti: _____
☒ ohleduplná/ý k potřebám žáků	

11. Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ aktivní	☒ neohleduplný/á
☒ arogantní (povýšený/á)	☐ neochotný/á
☒ bez smyslu pro humor	☒ nespravedlivý/á
☒ důsledný/á	☒ netolerantní (nechápvý/á)
☐ klidný/á	☒ nudný/á
☒ kritický/á	☐ pesimistický/á (očekává špatné výsledky žáků)
☐ lhostejný/á k problémům žáků	☐ pomlouvá ostatní žáky i učitele
☒ nadržuje určitým žákům	☐ příliš kamarádský/á, přátelský/á
☒ náladový/á	☒ přísný/á
☒ náročný/á	☐ roztěkaný/á
☐ nedochvilný/á	☐ výbušný/á
☐ nemluvný/á	☐ jiné vlastnosti: _____
☐ není odborníkem/odbornicí ve svém předmětu	

12. Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslíce 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)

- 3 aktivní
- 2 důsledný/á
- 2 empatický/á (má pochopení pro své žáky)
- 2 kreativní (tvořivý/á)
- 3 náročný/á
- 4 objektivní (nestranný; nikomu nenadržuje)
- 5 přátelský/á
- 5 přísný/á
- 4 spravedlivý/á
- 5 tolerantní (chápvý/á)

13. Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?

- učitel/učitelka zapálený/á pro svůj předmět (nadšený odborník/nadšená odbornice)
- učitel/učitelka zaměřený/á především na žáky (snaží se žákovi porozumět a pomoci)

14. Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

- vykládá pouze látku
- zapojuje žáky do výuky (vede s nimi dialog o látce)
- doplňuje výklad praktickými příklady (například pokusy)
- používá při výkladu prezentace, filmy, hry, rébusy atd.
- zadává skupinovou práci
- zadává hodně domácích úkolů
- jiný způsob: _____

15. Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

16. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 15 ANO. Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje? Pokud jsi na otázku č. 15 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☒ Cizí jazyk	☐ Občanská výchova/ Rodinná výchova/ Výchova ke zdraví
☐ Český jazyk	☐ Pracovní činnosti
☐ Dějepis	☐ Přírodopis
☐ Fyzika	☐ Tělesná výchova
☐ Hudební výchova	☒ Výtvarná výchova
☐ Chemie	☐ Zeměpis
☐ Informatika	☐ jiný předmět: _____
☐ Matematika	

17. Doplň věty:

Můj oblíbený učitel má vždy stručnou látku a umí naučit.

Oblíbeným se učitel/Oblíbenou se učitelka stane, když je tolerantní, milý, chápejší a vtipný. Nepobíhá mě tak přísně, když nebude mít domácí úkol.

Děkuji za vyplnění dotazníku, přeji hezký den. ☺

Příloha č. 15: Dotazník vyplněný žákyní 8. třídy

Milí žáci, milé žákyně,

jmenuji se Veronika Kurková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazník je součástí diplomové práce „**Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů**“.

Prosím Vás o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je **anonymní**. Vaše odpovědi budou využity při vyhodnocování praktické části mé diplomové práce.

Zaškrtni vždy **jednu možnost** z nabídky, pokud **není napsáno jinak**.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku. ☺

1. Jsem:

- žák
- žákyně

2. Chodím:

- do 7. třídy
- do 8. třídy
- do 9. třídy

3. Máš svého oblíbeného učitele/ svou oblíbenou učitelku?

- ano
- ne
- nevím

4. Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?

- po jedné hodině
- po týdnu
- po měsíci
- po poleťích
- po školním roce
- po jiné době: _____

5. Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

6. Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?

- žena
- muž
- na pohlaví nezáleží

7. Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

8. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 7 ANO. **Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učiteli?** Pokud jsi na otázku č. 7 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

- mezi 20 - 30 let
- mezi 31 - 40 let
- mezi 41 - 50 let
- starší 51 let

9. **Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky (jak vypadá, obléká se) souvisí s jeho/její oblíbeností?**

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

10. **Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učiteli/oblíbeném učiteli?** Pokud žádného oblíbeného učitele/oblíbenou učitelku nemáš, představ si, že bys ho/ji měl/a.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☒ aktivní	☒ optimistická/ý (očekává dobré výsledky žáků)
☒ čestná/ý	☐ pečlivá/ý
☐ dochvilná/ý	☒ přátelská/ý, společenská/ý
☐ důsledná/ý	☐ přísná/ý
☐ chytrá/ý	☒ sebejistá/ý
☒ klidná/ý	☒ smysl pro humor
☒ komunikativní	☒ spravedlivá/ý
☒ kreativní (tvořivá/ý)	☒ tolerantní (chápavá/ý)
☒ laskavá/ý	☒ trpělivá/ý
☒ má pochopení pro žáky a jejich problémy	☒ umí naslouchat
☒ moudrá/ý	☒ umí přijímat kritiku (mohu jí/mu říct, co se mi na hodinách nelíbí)
☐ náročná/ý	☒ umí udržet tajemství
☐ odborník/odbornice ve svém předmětu	☐ jiné vlastnosti: _____
☒ ohleduplná/ý k potřebám žáků	

11. Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ aktivní	☒ neohleduplný/á
☒ arogantní (povýšený/á)	☐ neochotný/á
☒ bez smyslu pro humor	☒ nespravedlivý/á
☐ důsledný/á	☒ netolerantní (nechápvý/á)
☐ klidný/á	☐ nudný/á
☐ kritický/á	☒ pesimistický/á (očekává špatné výsledky žáků)
☐ lhostejný/á k problémům žáků	☒ pomlouvá ostatní žáky i učitele
☒ nadržuje určitým žákům	☐ příliš kamarádský/á, přátelský/á
☒ náladový/á	☐ přísný/á
☐ náročný/á	☐ roztěkaný/á
☐ nedochvilný/á	☒ výbušný/á
☐ nemluvný/á	☐ jiné vlastnosti: _____
☐ není odborníkem/odbornicí ve svém předmětu	

12. Seřad' následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslice 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)

- 2 aktivní
1 důsledný/á
1 empatický/á (má pochopení pro své žáky)
1 kreativní (tvořivý/á)
10 náročný/á
1 objektivní (nestranný; nikomu nenadržuje)
1 přátelský/á
1 přísný/á
1 spravedlivý/á
1 tolerantní (chápvý/á)

13. Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?

- učitel/učitelka zapálený/á pro svůj předmět (nadšený odborník/nadšená odbornice)
 učitel/učitelka zaměřený/á především na žáky (snaží se žákovi porozumět a pomoci)

14. Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

- vykládá pouze látku
- zapojuje žáky do výuky (vede s nimi dialog o látce)
- doplňuje výklad praktickými příklady (například pokusy)
- používá při výkladu prezentace, filmy, hry, rébusy atd.
- zadává skupinovou práci
- zadává hodně domácích úkolů
- jiný způsob: _____

15. Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

16. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 15 ANO. Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje? Pokud jsi na otázku č. 15 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ Cizí jazyk	☐ Občanská výchova/ Rodinná výchova/ Výchova ke zdraví
☒ Český jazyk	☐ Pracovní činnosti
☒ Dějepis	☐ Přírodopis
☐ Fyzika	☐ Tělesná výchova
☒ Hudební výchova	☐ Výtvarná výchova
☐ Chemie	☐ Zeměpis
☐ Informatika	☐ jiný předmět: _____
☐ Matematika	

17. Doplň věty:

Můj oblíbený učitel mi je i opova a dokonce mi vysvětlí a pochopit! A naučit jak ve
Oblíbeným se učitel/Oblíbenou se učitelka stane, když umí vysvětlit, pomoci a
poradit. Nezáleží na věku, vzhledu. Olovce má přeci svou cenu.
Dokáže se usmát. Ale zároveň tam musí být spravedlivost!!!
Umí zvednout náladu a dokonce
se s námi zabývat ☺
vzdělání tak do života.

Děkuji za vyplnění dotazníku, přeji hezký den. ☺

Příloha č. 16: Dotazník vyplněný žákem 9. třídy

Milí žáci, milé žákyně,

jmenuji se Veronika Kurková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dotazník je součástí diplomové práce „**Faktory oblíbenosti učitele u pubescentů**“.

Prosím Vás o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který je **anonymní**. Vaše odpovědi budou využity při vyhodnocování praktické části mé diplomové práce.

Zaškrtni vždy jednu možnost z nabídky, pokud není napsáno jinak.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku. ☺

1. Jsem:

- žák
- žákyně

2. Chodím:

- do 7. třídy
- do 8. třídy
- do 9. třídy

3. Máš svého oblíbeného učitele/ svou oblíbenou učitelku?

- ano
- ne
- nevím

4. Za jak dlouho se podle Tebe stane učitel oblíbeným/učitelka oblíbenou?

- po jedné hodině
- po týdnu
- po měsíci
- po pololetí
- po školním roce
- po jiné době: _____

5. Myslíš si, že záleží na pohlaví u oblíbeného učitele/oblíbené učitelky?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

6. Jakému pohlaví dáváš přednost u učitelů?

- žena
- muž
- na pohlaví nezáleží

7. Myslíš si, že oblíbeným se učitel/oblíbenou se učitelka stává kvůli svému věku?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

8. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 7 ANO. Kolik let je dotyčnému učiteli/dotyčné učitelce? Pokud jsi na otázku č. 7 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

- mezi 20 - 30 let
- mezi 31 - 40 let
- mezi 41 - 50 let
- starší 51 let

9. Myslíš si, že vzhled učitele/učitelky (jak vypadá, obléká se) souvisí s jeho/její oblíbeností?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

10. Jaké vlastnosti/jakých vlastností si ceníš na své oblíbené učitelce/svém oblíbeném učiteli? Pokud žádného oblíbeného učitele/oblíbenou učitelku nemáš, představ si, že bys ho/ji měl/a.

(můžeš zaškrtnout více odpovědi)

☒ aktivní	☒ optimistická/ý (očekává dobré výsledky žáků)
☒ čestná/ý	☐ pečlivá/ý
☐ dochvilná/ý	☒ přátelská/ý, společenská/ý
☐ důsledná/ý	☐ přísná/ý
☒ chytrá/ý	☐ sebejistá/ý
☐ klidná/ý	☒ smysl pro humor
☒ komunikativní	☒ spravedlivá/ý
☒ kreativní (tvořivá/ý)	☒ tolerantní (chápevá/ý)
☐ laskavá/ý	☒ trpělivá/ý
☒ má pochopení pro žáky a jejich problémy	☐ umí naslouchat
☒ moudrá/ý	☐ umí přijímat kritiku (mohu jí/mu říct, co se mi na hodinách nelíbí)
☐ náročná/ý	☒ umí udržet tajemství
☐ odborník/odbornice ve svém předmětu	☐ jiné vlastnosti: _____
☒ ohleduplná/ý k potřebám žáků	

11. Jaké vlastnosti na učitelích/učitelkách nemáš rád/a? Jaké vlastnosti dělají z učitelů/učitelek neoblíbené?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ aktivní	☒ neohleduplný/á
☒ arogantní (povýšený/á)	☒ neochotný/á
☒ bez smyslu pro humor	☒ nespravedlivý/á
☒ důsledný/á	☒ netolerantní (nechápvý/á)
☐ klidný/á	☒ nudný/á
☒ kritický/á	☐ pesimistický/á (očekává špatné výsledky žáků)
☐ lhostejný/á k problémům žáků	☐ pomlouvá ostatní žáky i učitele
☒ nadržuje určitým žákům	☐ příliš kamarádský/á, přátelský/á
☐ náladový/á	☒ přísný/á
☒ náročný/á	☐ roztěkaný/á
☐ nedochvilný/á	☒ výbušný/á
☐ nemluvný/á	☐ jiné vlastnosti: _____
☐ není odborníkem/odbornicí ve svém předmětu	

12. Seřaď následující vlastnosti učitelů/učitelek postupně podle toho, jak vystupují před žáky ve třídě. (Použij číslice 1, 2, 3, 4, ... až 10 a doplň je k vlastnostem; 1= nejvíce se projevující vlastnost při jejich vystupování, 10= nejméně)

- 7 aktivní
- 8 důsledný/á
- 6 empatický/á (má pochopení pro své žáky)
- 3 kreativní (tvořivý/á)
- 9 náročný/á
- 5 objektivní (nestranný; nikomu nenadržuje)
- 1 přátelský/á
- 10 přísný/á
- 2 spravedlivý/á
- 4 tolerantní (chápvý/á)

13. Jaký typ učitele/učitelky je podle Tebe oblíbenější?

- učitel/učitelka zapálený/á pro svůj předmět (nadšený odborník/nadšená odbornice)
- učitel/učitelka zaměřený/á především na žáky (snaží se žákovi porozumět a pomoci)

14. Jakým způsobem tvůj oblíbený učitel/oblíbená učitelka vyučuje?

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

- vykládá pouze látku
- zapojuje žáky do výuky (vede s nimi dialog o látce)
- doplňuje výklad praktickými příklady (například pokusy)
- používá při výkladu prezentace, filmy, hry, rébusy atd.
- zadává skupinovou práci
- zadává hodně domácích úkolů
- jiný způsob: _____

15. Souvisí oblíbenost učitele s předmětem, který vyučuje?

- ano
- ne
- nejsem si jistý/á

16. Pokud jsi odpověděl/a na otázku č. 15 ANO. Jaký předmět tvůj oblíbený učitel/tvoje oblíbená učitelka vyučuje? Pokud jsi na otázku č. 15 odpověděl/a NE nebo NEJSEM SI JISTÝ/Á, tuto otázku přeskoč.

(můžeš zaškrtnout více odpovědí)

☐ Cizí jazyk	☐ Občanská výchova/ Rodinná výchova/
Výchova ke zdraví
☐ Český jazyk	☐ Pracovní činnosti
☐ Dějepis	☐ Přírodopis
☐ Fyzika	☐ Tělesná výchova
☐ Hudební výchova	☐ Výtvarná výchova
☐ Chemie	☒ Zeměpis
☐ Informatika	☐ jiný předmět: _____
☐ Matematika	

17. Doplně věty:

Můj oblíbený učitel je hodná přátelská a není jako ty ostatní stracháči na škole.

Oblíbeným se učitel/Oblíbenou se učitelka stane, když ↓ -11-

Děkuji za vyplnění dotazníku, přeji hezký den. ©